

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Poslání neziskového sektoru v současné společnosti

Předkládá: Bc. Martina Štieflerová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Lego, Ph. D.

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Martina ŠTIEFLEROVÁ**
Osobní číslo: **R21N0043P**
Studijní program: **N0421A220001 Veřejná správa**
Téma práce: **Poslání neziskového sektoru v současné společnosti**
Zadávající katedra: **Katedra veřejné správy**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Neziskový sektor
3. Právní formy neziskových organizací
4. Financování neziskových organizací
5. Strategie spolupráce veřejné správy s NNO
6. Neziskový sektor v ČR: mezinárodní srovnání
7. Neziskový sektor v současné společnosti
8. Případová studie Nadace Via
9. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

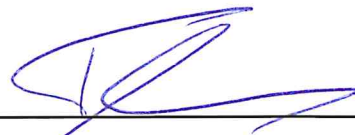
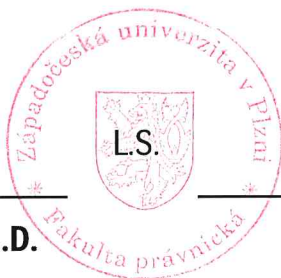
- BOUKAL, Petr. Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe). V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1650-9. DOBROZEMSKÝ,
- Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-040-1. DOBROZEMSKÝ,
- Václav a Jan STEJSKAL. Nevýdělečné organizace v teorii. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3.
- PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9154-2.
- REKTOŘÍK, Jaroslav. Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-54-5.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jan Lego, Ph.D.**
Katedra teorie práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Plzni dne 31. 3. 2023

Bc. Martina Štieflerová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Mgr. Janu Legovi, Ph. D, za cenné profesionální rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	10
1 Neziskový sektor	12
1.1 Trojúhelníkové schéma Victora A. Pestoffa.....	13
1.2 Definice a typické znaky neziskových organizací.....	16
1.3 Vládní a nevládní neziskové organizace.....	17
1.4 Další členění neziskových organizací.....	18
1.4.1 Veřejná prospěšnost a vzájemná prospěšnost	18
2 Právní formy neziskových organizací.....	20
2.1 Nevládní neziskové organizace (neziskový soukromý sektor)....	22
2.1.1 Spolky	22
2.1.1.1 Založení spolku a podoba stanov	24
2.1.1.2 Členství	24
2.1.1.3 Orgány a vnitřní struktura spolku	25
2.1.1.4 Zrušení a zánik spolku	26
2.1.2 Pobočné spolky	26
2.1.3 Nadace.....	27
2.1.3.1 Založení a vznik nadace.....	28
2.1.3.2 Majetek nadace a nadační kapitál	29
2.1.3.3 Výročná zpráva	29
2.1.3.4 Orgány nadace	30
2.1.3.5 Zrušení a zánik nadace.....	30
2.1.4 Nadační fondy.....	31
2.1.5 Ústavy	32
2.1.5.1 Založení a vznik.....	32
2.1.5.2 Orgány ústavu	33
2.1.5.3 Zrušení a zánik.....	33

2.1.6	Obecně prospěšné společnosti	33
2.1.6.1	Založení a vznik	34
2.1.6.2	Orgány společnosti.....	35
2.1.6.3	Zrušení a zánik.....	35
2.1.7	Účelová zřízení církví a náboženských společností.....	35
2.1.7.1	Vznik.....	36
2.1.7.2	Evidované právnické osoby	36
2.1.7.3	Zánik	37
2.1.8	Ostatní druhy nestátních neziskových organizací.....	37
2.1.8.1	Zájmová sdružení právnických osob	37
2.1.8.2	Politické strany a politická hnutí.....	38
2.1.8.3	Honební společenstva	38
2.1.8.4	Veřejné výzkumné instituce.....	39
2.1.8.5	Školské právnické osoby.....	40
2.2	Vládní neziskové organizace (neziskový veřejný sektor)	40
2.2.1	Příspěvkové organizace	40
2.2.2	Organizační složky.....	42
2.3	Počet nevládních neziskových organizací v ČR.....	43
3	Financování neziskových organizací	45
3.1	Nástroje financování nevládních neziskových organizací.....	46
3.1.1	Vlastní zdroje	46
3.1.2	Cizí zdroje.....	47
3.1.3	Potenciální zdroje.....	47
3.2	Zdroje veřejného financování	48
3.2.1	Financování z Evropské unie	48
3.2.2	Financování od orgánů státní správy a samosprávy	49
3.3	Zdroje soukromého financování	52
3.3.1	Dárcovství.....	53

3.3.2	Sponzoring	53
3.3.3	Dárcovské SMS	53
3.3.4	Crowdfunding	54
3.3.5	Nadační příspěvky, granty	54
3.3.6	Veřejné sbírky	54
3.3.7	Dobrovolnictví	55
3.4	Fundraising	56
4	Strategie spolupráce veřejné správy s NNO	58
4.1	Společenské klima pro činnost NNO.....	59
4.2	Participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru..	61
4.3	Právní prostředí a financování NNO	62
4.4	Shrnutí.....	65
5	Neziskový sektor v ČR v mezinárodním srovnání: USAID	67
6	Neziskový sektor v současné společnosti	71
7	Případová studie: Nadace Via	75
7.1	Programy Nadace Via.....	77
7.1.1	Místo, kde žijeme.....	78
7.1.2	Živá komunita	78
7.1.3	Dobro-druzi.....	79
7.1.4	Nebojme se komunální politiky	79
7.1.5	Community Alphabet.....	79
7.1.6	Umění darovat.....	80
7.1.7	Cena Via Bona	80
7.1.8	Darujme.cz	80
7.1.8.1	Sbírka na pomoc Jižní Moravě	81
7.2	Finanční zpráva z roku 2021.....	82
7.3	Rozhovor s ředitelem Nadace Via	84
	Závěr.....	91

Resumé	93
Seznam použitých zdrojů.....	94
Seznam použitých zkratek	98
Seznam tabulek, grafů, obrázků a schémat.....	99
Příloha.....	100

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma „Poslání neziskového sektoru v současné společnosti“. Neziskový sektor plní ve společnosti každé vyspělé a moderní země velmi významnou úlohu. Jednotlivé neziskové organizace slouží nejen k prosazování zájmů svých členů a sdílení hodnot, ale zároveň zajišťují širokou nabídku veřejných služeb a statků, které sám stát není schopen zajistit.

Práce je strukturovaná do sedmi kapitol. První kapitola se zaměřuje na vymezení základního pojmu neziskový sektor a jeho členění. Neziskový sektor je obecně užívaným pojmem, ale můžeme se setkat i s odlišnými definicemi a pojmy v rámci této problematiky. Pozornost je také věnována definici, typickým znakům a členění neziskových organizací.

Druhá kapitola pojednává o jednotlivých právních formách neziskových organizací. Mimo to je zde také poukázáno na nejdůležitější legislativní změny, které nastaly s účinností nového občanského zákoníku. Závěr kapitoly seznamuje s nejnovějšími ekonomickými údaji dle Českého statistického úřadu. Pro potřeby této práce jsou následující kapitoly věnovány především nestátním neziskovým organizacím.

Třetí kapitola přehledně popisuje financování neziskových organizací. Obsahuje jednotlivé nástroje a zdroje financování. Čtenář se zde seznámí s pojmy jako je fundraising, crowdfunding, ale také dobrovolnictví ad.

Čtvrtá kapitola se věnuje spolupráci veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi. Pro léta 2021 až 2030 byl vytvořen střednědobý národní strategický dokument. Kapitola se zaměřuje především na analytickou část tohoto dokumentu, která popisuje vybrané problémové oblasti.

Pátá kapitola obsahuje údaje o neziskovém sektoru v České republice v mezinárodním srovnání. Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj každoročně zveřejňuje hodnocení udržitelnosti organizací občanské společnosti ve 23 zemích střední a východní Evropy a Eurasii.

Šestá kapitola pojednává o neziskovém sektoru v současné společnosti. Zabývá se některými novými trendy v oblasti neziskových organizací a seznamuje čtenáře s aktuálně největšími událostmi u nás i v zahraničí v rámci kterých neziskové organizace pomáhaly nebo stále pomáhají.

Sedmá a také poslední kapitola se zabývá případovou studií Nadace Via. Studie je zaměřena na činnost této nadace, její jednotlivé programy a finanční zprávu z roku 2021. Tyto informace jsou doplněny o rozhovor s ředitelem nadace.

Cílem mé diplomové práce je přehledně a srozumitelně představit problematiku neziskového sektoru. Stručně popsat jednotlivé právní formy neziskových organizací, jejich dělení a financování. Zjistit způsob spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi a porovnat neziskový sektor České republiky v mezinárodním srovnání. V neposlední řadě také zjistit, jak aktuálně naplňují neziskové organizace svá poslání ve společnosti a co v současnosti ovlivňovalo veřejné mínění.

1 Neziskový sektor

Národní hospodářství je tvořeno dvěma sektory, a to ziskovým neboli tržním sektorem a neziskovým neboli netržním sektorem. Neziskový sektor je tedy částí národního hospodářství. Jedná se jak o přirozenou součást naší společnosti, tak o důležitou součást ekonomického i politického prostředí každé vyspělé země, neboť vyrovnává přetlak ekonomických zájmů nejsilnějších subjektů na všech typech trhu. Cílem neziskového sektoru není primárně vytváření zisku a jeho rozdělování, ale přímé dosažení užítku. Tento užitek má zpravidla podobu veřejné služby.¹

V úvodu je potřeba zmínit, že pojem neziskový sektor je sice rozšířený, ale značně nepřesný, a ne vždy dochází k naprosté terminologické shodě. Zavádějící je již samotné označení „neziskový“. Cílem neziskového sektoru není primárně vytváření zisku, ale může zisku dosahovat. Vhodnější označení se nám nabízí v angličtině, a to not-for-profit, které můžeme volně přeložit do češtiny spíše jako nezaměřené na zisk. Někteří čeští autoři považují za přesnější termín „nevýdělečný“. Neziskový sektor může být nepřesný také z důvodu, že obsahuje spolu se soukromými organizacemi i celý veřejný sektor. Proto se setkáváme s upřesňujícím označením státní/nestátní, popř. vládní/nevládní neziskový sektor. Pro oblast, kterou se neziskový sektor zabývá se používá celá řada dalších označení. Pokusů o jejich vymezení na základě různých kritérií existuje více.

Kromě neziskového sektoru se dále objevují termíny občanský sektor, organizované občanské společnosti, třetí sektor, dobrovolnický sektor, nezávislý sektor, popřípadě také solidární ekonomika, sociální podnik a další. Všechny tyto termíny označují ve své podstatě stejný sociální prostor, ale mohou zdůrazňovat jen určité hledisko nebo úsek z různých úhlů pohledu. Během let vytvořilo mnoho autorů různou terminologii v závislosti na tom, kterou společenskou vědou se zabývali a nemůžeme si být vždy jistí, že dva autoři vykládají stejný sociální aspekt. Jejich vzájemné hranice jsou velice těžko rozpoznatelné a v některých případech mohou být nesprávně vyloženy jako synonyma.² Důsledné používání pojmu neziskový sektor může být z těchto důvodů v různých souvislostech zavádějící.

¹ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 19–21. ISBN 978-80-210-9154-2.

² SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. s 30-34. ISBN 978-80-7367-681-0.

Ovšem s ohledem na to, že právní pojmosloví v ČR adekvátní termín nenabízí, a navíc je tento pojem obecně používaný, bude i v následujícím textu ponechán a je zde pouze upozorněno na to, že užívaná terminologie nemusí být vždy přesná.

Neziskový sektor můžeme rozčlenit také do tří skupin: neziskový veřejný sektor, neziskový soukromý sektor a sektor domácností. Neziskový veřejný sektor je financován z veřejných financí a patří do něj subjekty, které zřizuje veřejná správa a které podléhají veřejné kontrole. Jejich primárním cílem je dosáhnout přímého užitku, kterého nelze dosáhnout ziskovým způsobem a vzhledem k jeho významu a rozsahu je nutné založit samostatný subjekt. Neziskový soukromý sektor tvoří organizace, které zakládají soukromé osoby bez toho, aniž by primárně očekávaly dosažení zisku. Narozdíl od neziskového veřejného sektoru je pro neziskový soukromý sektor typické, že se na financování podílí také soukromé fyzické či právnické osoby, které považují činnost organizace za užitečnou a obecně prospěšnou. Toto soukromé financování však nevylučuje možnost financování z veřejných rozpočtů. Sektor domácností působí na neziskové organizace prostřednictvím formování občanské společnosti, neboť její kvalita přímo ovlivňuje kvalitu neziskových organizací.³

1.1 Trojúhelníkové schéma Victora A. Pestoffa

Vztahy výše uvedených sektorů přehledně popsal švédský ekonom Victor A. Pestoff. Vytvořil model „trojúhelníku blahobytu“ viz obrázek č. 1, který rozděluje hospodářství na čtyři sektory (ziskový soukromý, neziskový veřejný, neziskový soukromý a neziskový domácí), na základě tří kritérií:

- podle kritéria financování provozu a rozvoje na sektor ziskový a neziskový,
- podle kritéria vlastnictví na sektor soukromý a veřejný,
- podle míry formalizace na sektor formální a neformální.⁴

Neziskový soukromý sektor označuje Pestoff jako tzv. třetí sektor. Toto členění hospodářství do jednotlivých sektorů je spíše ilustrativní vzhledem k tomu, že v realitě je hranice mezi sektory neurčitá, sektory se vzájemně prolínají

³PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 19–21. ISBN 978-80-210-9154-2.

⁴BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 16-17. ISBN 978-80-245-1650-9.

a ovlivňují.⁵ Model nelze aplikovat bez ohledu na konkrétní souvislosti. Napomáhá však dobře znázornit vztahy a procesy probíhající mezi jednotlivými sektory.

Obrázek č. 1: Členění národního hospodářství podle Victora A. Pestoffa

Zdroj: REKTOŘÍK. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 2010. s. 14.

Vztah mezi neziskovým veřejným sektorem (stát, vláda) a třetím sektorem souvisí s otázkou postoje státu k dobročinnosti. Stát podporuje třetí sektor přímou cestou, tedy transfery finančních zdrojů v různé podobě. Může se jednat o dotace, granty, ale podporuje také cestou nepřímou v podobě daňových úlev, osvobození apod. Nejedná se pouze o různé formy podpory, ale i vydávání nejrůznějších regulačních opatření.⁶

Fungující vztah mezi neziskovým sektorem domácností (domácnosti, neformální sektor) a třetím sektorem je pro činnosti třetího sektoru zásadní a nemohl by se bez něj plně rozvinout. Domácnosti jsou zdrojem dobrovolníků,

⁵ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 17. ISBN 978-80-245-1650-9.

⁶ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. s 14. ISBN 978-80-210-5651-0.

peněžních prostředků, ale zároveň se jedná o klienta, který služby nabízené třetím sektorem využívá.⁷

Vztah mezi ziskovým soukromým sektorem (trh, firmy) a třetím sektorem může být jak pozitivní, tak i negativní. Pozitivní v tom smyslu, že poskytuje sponzorské dary třetímu sektoru např. finanční dar, ale také poskytuje služby nebo určitý druh materiální podpory. Na druhou stranu může vzniknout konkurence mezi oběma typy organizace. Konkurence v souvislosti s hlavní činností a službami, které zajišťují, ale také co se týče získávání podpory z veřejných zdrojů.⁸

Model trojúhelníku znázorňuje také smíšené organizace neboli subjekty typově smíšené, kterým je potřeba věnovat zvláštní pozornost. Tyto organizace jsou značeny jednotlivými „půlměsíci“, v každém z nich se překrývá třetí sektor pokaždé s jedním ze tří zbylých sektorů. Organizacím nacházejícím se v „půlměsíci“ mezi ziskovým soukromým sektorem a třetím sektorem nejvíce hrozí přehnaný důraz na ziskové činnosti. Například může docházet ke zneužívání statutu neziskovosti pro ziskové činnosti, nárůstu členů a snížení jejich role a vlivu. Nachází se zde organizace jako jsou spotřebitelská, zemědělská družstva, ale také zájmová uskupení různých firem. Pestoff dále upozorňuje na dnes již běžný typ hybridní organizace v „půlměsíci“ mezi neziskovým veřejným sektorem a třetím sektorem. Tato organizace obsahuje státní i nestátní prvky. V posledním „půlměsíci“ se překrývá neziskový sektor domácností opět se třetím sektorem. Přesto, že se nemusí nutně jednat o členy, ovlivňují domácnosti a rodiny poslání a funkčnost třetího sektoru a mohou navzájem spolupracovat. Přispívají svým časem, prací nebo financemi. Zároveň mají možnost se sdružovat a vytvářet skupiny, které se orientují na vzájemnou pomoc. V realitě dochází v Pestoffově trojúhelníku k posunům v závislosti na konkrétní zemi, vývoji ekonomiky a společnosti. Obecně se pro tyto posuny používá anglický pojem „welfare mix shift“.⁹

⁷ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. s 14. ISBN 978-80-210-5651-0.

⁸ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. s 14. ISBN 978-80-210-5651-0.

⁹ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. s 14. ISBN 978-80-210-5651-0.

1.2 Definice a typické znaky neziskových organizací

Pojem nezisková organizace sice není v právním řádu ČR definován, ale celou řadu definic podávají různí autoři v rozsáhlé literatuře, která se neziskovými organizacemi zabývá. Jedna z definic uvádí, že neziskové organizace působí v rámci neziskového sektoru a jedná se o organizace, které nejsou založeny či zřízeny za účelem podnikání, tedy za účelem dosahování zisku, ale jsou založeny primárně za účelem vykonávání veřejně prospěšné činnosti. Další definice uvádí, že neziskové organizace jsou právnické osoby nebo organizace, jejichž činnost spočívá v získávání a přerozdělování finančních prostředků pro dobročinné účely, sociální účely, účely rozvoje náboženství, kultury, vzdělávání nebo pro realizaci dalších „dobrých skutků“. Veškeré definice však sledují svůj určitý záměr a jsou tvořeny podle potřeb jednotlivých autorů. Přesto všechny obsahují společný prvek ve funkci, činnostech nebo poslání neziskových organizací.¹⁰

Jako nejvíce uznávanou definici, která zahrnuje nestátní neziskové organizace, které budou detailněji rozpracovány v následujících kapitolách, lze považovat tzv. strukturálně-operacionální definici od profesorů L. M. Salomona a H. K. Anheiera. Tito autoři přišli v rámci rozsáhlého mezinárodního srovnávacího projektu The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project s komplexní a mezinárodně uznávanou charakteristikou, která je určena pěti základními vlastnostmi a nestátní neziskové organizace je musí splňovat. Dnes sami autoři využívají odlišná vymezení, tato původní se však nadále uplatňují zejména pak mezi ekonomy.¹¹ Nestátní neziskové organizace tedy jsou:

- institucionalizované (organized), formální – mají jistou strukturu a organizaci,
- soukromé (private) – stát je neřídí a ani nepatří pod jeho správu, přesto mohou dostávat státní podporu,
- neziskové (non-profit) – tím, co organizace vykonávají, mohou vytvořit zisk, ale je potřeba ho investovat do cílů stanovených organizací, zisk není možné přerozdělit mezi zakladatele, zřizovatele, vedení organizace apod.,

¹⁰ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 21. ISBN 978-80-7552-103-3.

¹¹ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. s 11-12. ISBN 978-80-210-5651_0.

- samosprávné a nezávislé (self-governing) – mají vlastní nástroje umožňující kontrolu vlastních činností, vnitřní strukturu a svůj vlastní řád, nejsou ovlivňovány nikým zvenčí a jsou plně samostatné i v rámci své kontroly, nekontroluje je ani stát, ani instituce, které stojí vně,
- dobrovolné (voluntary) – jsou založeny dobrovolně, nikdo není nucen jakýmkoliv způsobem přispívat, příspěvky probíhají formou darů nebo dobrovolnou prací lidí.¹²

1.3 Vládní a nevládní neziskové organizace

V odborné literatuře se setkáme s termíny vládní a nevládní neziskové organizace. Toto členění neziskových organizací používá mimo jiné i Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, která je poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky od roku 1998, dříve Rada pro nadace založená v roce 1992.¹³

Nevládní neboli nestátní neziskové organizace nejsou založeny a řízeny státem ani jiným veřejnoprávním subjektem. Řadíme je do oblasti neziskového soukromého sektoru (třetího sektoru). Nejsou závislé na státní správě ani samosprávě. Takovéto organizace jsou zakládány soukromými fyzickými či právnickými osobami na základě svobodného sdružování osob, což je jedna ze základních svobod podle Listiny základních práv a svobod České republiky.¹⁴ Dle vymezení zpracovaného Radou vlády pro nestátní neziskové organizace jsou v současnosti za nestátní neziskové organizace považovány tyto právní formy: spolky, pobočné spolky, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, ústavy a účelová zařízení církví a náboženských společností. V některých přehledech se objevují také školské právnické osoby podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).¹⁵ Rada vlády zpracovala pouze užší vymezení nestátních neziskových organizací. Někteří autoři mezi ně řadí v širším pojetí také politické strany a hnutí,

¹²JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 13-14. ISBN 978-80-245-2325-5.

¹³ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 7–10. ISBN 80-210-3031-3.

¹⁴ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 7–10. ISBN 80-210-3031-3.

¹⁵Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030* [online]. Praha 2022 [cit. 31.1.2023]. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

odborové organizace, honební společenstva, veřejné výzkumné instituce, popř. zájmová sdružení právnických osob, která však nelze od 1. 1. 2014 zakládat stejně jako je tomu u obecně prospěšných společností.¹⁶ Více v následující kapitole.

Vládní neboli státní neziskové organizace se účastní výkonu veřejné správy na úrovni státu, regionů a krajů. Řadíme je pod neziskový veřejný sektor. Jejich činnost je stejná jako u nestátních neziskových organizací, jediným rozdílem je zde zásah státu nebo veřejnoprávního subjektu, který tuto organizaci zakládá a řídí. Právními formami vládních neziskových organizací jsou v České republice především příspěvkové organizace a organizační složky státu, kraje či obce.¹⁷

1.4 Další členění neziskových organizací

Neziskové organizace mohou být členěny podle mnoha různých kritérií. Například z hlediska členství na členské a nečlenské organizace, z hlediska typu činnosti na servisní, zájmové a advokační, nebo z hlediska prospěšnosti na veřejně prospěšné a vzájemně prospěšné.

U nevládních neziskových organizací se setkáváme s členěním na:

- korporace – právnické osoby, které jsou tvořeny více osobami, dělíme je na: soukromoprávní a veřejnoprávní, nejznámější jsou spolky, ale řadíme sem také církve, politické strany, profesní komory, příspěvkové organizace ad.,
- fundace – právnické osoby, tvořené majetkem sloužícím k určitému účelu, jsou to: nadace a nadační fondy
- ústavy – nachází se na pomezí mezi předchozími skupinami, jsou to právnické osoby, utvořené lidskou i majetkovou složkou, ústav nemá členy ale zaměstnance.¹⁸

1.4.1 Veřejná prospěšnost a vzájemná prospěšnost

Prospěšnost je dalším rysem neziskových organizací, ale v praxi je obtížně postižitelná a měřitelná. V rámci rekonstrukce českého soukromého práva byla v novém občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. (dále jen „NOZ“) v §146-150

¹⁶ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 27-37. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5.

¹⁷ ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. s. 7–10. ISBN 80-210-3031-3.

¹⁸ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 28. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5.

vymezena zejména definice veřejné prospěšnosti, ale také případný status veřejné prospěšnosti. V §147 je předvídáno přijetí zvláštního právního předpisu, který stanoví podmínky zápisu statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku. V roce 2013 byl vypracován vládní návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti a cílem zákonodárce bylo, aby s účinností NOZ nabyl účinnosti i zvláštní právní předpis. Tento zákon vymezoval základní parametry pro získání statusu, ale také některé veřejnoprávní výhody se statutem spojené, například osvobození od soudních poplatků a různé daňové benefity. Zákon však nebyl v závěrečné fázi schválen Senátem ČR. Po nabytí účinnosti NOZ byly zahájeny přípravy dalšího návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti. Na jaře roku 2017 byl již legislativně připraven a měl napravit selhání spočívající v absenci úpravy institutu statusu. Vláda jej předložila i přes výhrady neziskového sektoru a nedoporučující stanovisko Legislativní rady vlády. Ministerstvo financí trvale odmítalo navázat na zákon daňové výhody.¹⁹

Zákon přijat nebyl a Parlament následně schválil zákon č. 303/2017 Sb., který zrušil paragrafy týkající se statusu veřejné prospěšnosti, zejména §147-150 NOZ, nicméně nadále zachoval ustanovení §146 NOZ beze změny. NOZ tedy nadále definuje veřejnou prospěšnost, která se týká nestátních neziskových organizací a definuje ji takto: „*veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu*“.²⁰

Neziskové organizace můžeme z globálního hlediska dělit na organizace veřejně prospěšné a organizace vzájemně prospěšné. Jak již bylo řečeno, veřejně prospěšné využívají své jmění k uspokojování potřeb veřejnosti oproti tomu vzájemně prospěšné jsou zakládány k naplňování vzájemně prospěšného účelu, například pro realizaci vlastních aktivit. Veřejná správa kontroluje, aby se jednalo o zájmy, které jsou ve vztahu k veřejnosti korektní.²¹

¹⁹DĚDIČ, Jan, RONOVSÁ, Kateřina. *Nad návrhem zákona o statusu veřejné prospěšnosti*. [online]. [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: [file:///C:/Users/mstie/Downloads/Dedic-Ronovska%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/mstie/Downloads/Dedic-Ronovska%20(1).pdf)

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. §146

²¹ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 27. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5.

2 Právní formy neziskových organizací

Taxativní výčet právních forem neziskových organizací v minulosti obsahoval zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“). Tento výčet sice sloužil jen k určení poplatníků, kteří si mohli uplatit snížení základu daně, ale významně napomáhal ke stanovení okruhu neziskových organizací. Původní právní úprava ZDP uváděla právní formy, které můžeme rozčlenit do dvou skupin. Na nevládní neziskové organizace a vládní neziskové organizace. V rámci nevládních neziskových organizací ZDP obsahoval: občanská sdružení, spolu se svými organizačními jednotkami a odborovými organizacemi, politické strany a hnutí, registrované církve a náboženské společnosti, nadace a nadační fondy, honební společenstva, sdružení vlastníků jednotek, obecně prospěšné organizace, veřejné výzkumné organizace, veřejné vysoké školy a zájmová sdružení právnických osob, pokud mají právní subjektivitu a jsou nevýdělečná. Do vládních neziskových organizací můžeme řadit příspěvkové organizace státu, krajů a obcí, organizační složky státu, školské právnické osoby, státní fondy a subjekty stanovené zákonem. Současné znění výše zmíněného zákona již výčet neziskových organizací neobsahuje a definuje pouze pojem veřejně prospěšný poplatník, který jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním.²²

Největší změny v právních formách nevládních neziskových organizací přinesl v souvislosti s rekodifikací soukromého práva NOZ, který nabyt účinnost od 1. ledna 2014 a nahradil tak bývalý občanský zákoník č. 40/1964 Sb. a řadu dalších zákonů. NOZ zrušil zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a od jeho účinnosti jsou veškerá již vzniklá občanská sdružení a jejich organizační jednotky považovány za spolky či pobočné spolky a nová občanská sdružení již nemohou vznikat. Popřípadě je zde možnost transformace na ústav nebo sociální družstvo. Od účinnosti NOZ není možné zakládat obecně prospěšné společnosti (dále „OPS“) a zájmová sdružení právnických osob (dále „ZSPO“). Všechny OPS a ZSPO vzniklé do 31. 12. 2013 mohou ovšem i nadále existovat a fungovat a řídí se starými právními předpisy, které NOZ zrušil. OPS se řídí zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a ZSPO se řídí zákonem č. 40/1964 Sb.,

²² DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 27. ISBN 978-80-7552-103-3.

občanským zákoníkem. Dále byl zrušen například zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech.²³

Jak již bylo zmíněno, existuje celá řada právních forem neziskových organizací a možností jejich členění. Členění bere v úvahu různá hlediska soukromého a veřejného práva, např. vlastnictví, činnost, způsob financování, zakládání a rušení organizace, rozlišení podle zakladatele, zda slouží jen svým účelům nebo i široké veřejnosti a další.²⁴ Právní formy jsou upraveny odlišnými právními předpisy, neboť v českém právním řádu neexistuje souhrnný právní předpis upravující všechny neziskové organizace. S ohledem na odlišná pojetí mnoha autorů je těžké utvořit jakýsi ucelený přehled právních forem neziskových organizací a závazně je rozčlenit.

Tuto problematiku znázorňuje Pestoffův trojúhelník, ve kterém jsou zakresleny hraniční a smíšené organizace viz podkapitola 1.1. Tyto organizace nesplňují svým charakterem všechny rysy pro zařazení pouze do skupiny nestátních neziskových organizací (neziskový soukromý sektor, třetí sektor) nebo státních neziskových organizací (neziskový veřejný sektor). Jejich zařazení do jedné nebo do druhé skupiny může být diskutabilní. Autorka textu se v této práci zabývá především „tradičními“ nestátními neziskovými organizacemi, ale také některými hraničními nebo smíšenými organizacemi a státními neziskovými organizacemi dle uvážení. Níže uvedená tabulka č. 1 znázorňuje přehled právní norem pro vybrané neziskové organizace po rekodifikaci NOZ.

²³ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 28-31. *Účetnictví a daně* (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

²⁴ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 270-271. ISBN 978-80-7598-209-4

Tabulka č. 1: Přehled právních norem po rekodifikaci NOZ

DRUH NO	PRÁVNÍ NORMA
spolky a pobočné spolky	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
nadace a nadační fondy	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ústavy	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obecně prospěšné společnosti	zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
úcelová zřízení církví a náboženských společností	zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
zájmová sdružení právnických osob	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
politické strany a hnutí	zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích
honební společenstva	zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
veřejné výzkumné instituce	zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích
školské právnické osoby	zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon
odborové organizace	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
příspěvkové organizace organizační složky	zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zdroj: *vlastní zpracování*

Následující podkapitoly definují jednotlivé právní formy neziskových organizací a věnují se právní úpravě, která popisuje například jejich vznik, vnitřní struktury orgánů, zánik a zrušení. Vzhledem k rozsahu a potřebám této práce, text neobsahuje detailní studii každé právní formy, ale jakýsi základní přehled, který je potřeba k pochopení jejich fungování a možného využití. Právní formy, které lze řadit mezi hraniční nebo smíšené organizace budou popsány spíše stručným komentářem. Při výběru právní formy neziskové organizace pro dosažení stanoveného cíle NOZ nenařizuje jedinou možnou správnou formu. Je na každém, aby si zmapoval klady a zápory a podle toho se rozhodl, která je pro něj optimální.

2.1 Nevládní neziskové organizace (neziskový soukromý sektor)

2.1.1 Spolky

Spolky jsou jedny z nejvíce používaných neziskových právnických osob v ČR. Jsou upraveny v NOZ v §214-302 a řadíme je mezi korporace soukromého práva. Jedná se o samosprávný dobrovolný svazek fyzických a právnických osob, které se sdružují za účelem naplňování určitého zájmu a dosažení stanoveného cíle. Členství ve spolku je osobní povahy, nepřechází tedy na právního nástupce

konkrétního člena. Účel založení spolku může být zcela soukromý a věnovat se pouze svému zájmu nebo naopak veřejný a pomáhat tak například určité skupině obyvatel. Další možností je kombinace obou.²⁵ Uspokojování, naplňování a ochrana společných zájmů je hlavní činností spolků. Mezi hlavní činnosti nesmí patřit podnikání a jiná výdělečná činnost. Zároveň však mohou spolky vyvíjet vedlejší hospodářskou činnost, která spočívá v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, pokud je záměrem podpořit hlavní činnost nebo hospodárné využití spolkového majetku. Zisk spolku může být použit pouze na činnost a správu spolku. Pojem spolek znalo československé právo do r. 1950 a následně ho znovuzavedl do českého právního řádu NOZ. Před přijetím NOZ byl užíván pojem občanské sdružení, které upravoval zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.²⁶

Spolkové právo je tvořeno několika zásadami, které jsou přeneseny do právní úpravy. Od většiny ustanovení se však lze odchýlit, jedná se o velmi liberální úpravu, díky které si mohou spolky utvořit samy své vnitřní poměry.

Základní zásady spolkového práva:

- zásada nevýdělečnosti (nevýdělečný účel založení),
- zásada dobrovolnosti – odlišuje spolky od korporací se zákonem založeným nuceným členstvím (např. profesní komory),
- zásada spolkové samosprávy – nezávislost spolku na státu,
- zásada zákonného neručení člena za dluhy spolku,
- zásada osobně vázaného členství,
- zásada ochrany hlavní spolkové činnosti,
- zásada omezení použití zisku jen na spolkovou činnost,
- zásada soudní ochrany členských práv,
- zásada zrušitelnosti spolku pouze soudem ze zákonem stanovených důvodů.²⁷

²⁵ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 31-32. *Účetnictví a daně* (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

²⁶ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 110-112. ISBN 978-80-7552-103-3

²⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 854-855. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

2.1.1.1 Založení spolku a podoba stanov

Spolek mohou založit alespoň tři osoby vedené společným zájmem. Nerozhoduje, zda fyzické nebo právnické. V tomto směru se jedná o změnu oproti původní právní úpravě, která upravovala takzvaný přípravný výbor a zakladatelem nemohla být právnická osoba. Spolek lze založit dvěma způsoby: sepsáním stanov nebo usnesením ustavující schůze. V prvním případě se zakladatelé spolku musí shodnout na sepsaných stanovách. NOZ vymezuje minimální náležitosti obsahu stanov, jedná se o název a sídlo spolku, účel založení, určení statutárního orgánu a vymezení práv a povinností členů vůči spolku (popřípadě se určuje způsob, jakým budou tato práva a povinnosti vznikat). Název spolku musí obsahovat slova „spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratku „z. s.“ a zároveň musí splňovat kritéria nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti. Vzniklé stanovky je potřeba uložit v úplném znění v sídle spolku. Při druhém způsobu založení spolku, a to usnesením ustavující schůze tvořícího se spolku vypracuje návrh stanov svolavatel a svolá další zájemce o založení spolku. Tito zájemci se zapíší do listiny přítomných a podají tím řádnou přihlášku do spolku. Usnesení se přijímá většinovým hlasováním přítomných zájemců. Tento způsob se využívá nejčastěji v případě, pokud se na založení spolku podílí větší počet osob nebo tento počet není předem znám.²⁸

Nový spolek oficiálně vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Návrh na zápis podají zakladatelé nebo osoba, kterou určí ustavující schůze. Pro zápis spolku je potřeba přiložit potřebné přílohy, a to: souhlas majitele s umístěním sídla, čestné prohlášení a souhlas osoby zapisované do rejstříku, zápis z ustavující schůze nebo dohoda o obsahu stanov, stanovky spolku a oprávnění k podnikatelské, popř. jiné činnosti.²⁹

2.1.1.2 Členství

Jak již bylo řečeno, členství ve spolku je vázáno na osobu a nepřechází na právního nástupce. Členství může vzniknout třemi způsoby. Pokud je osoba zakladatelem, stává se členem automaticky zápisem do veřejného rejstříku. V případě, že se spolek zakládá usnesením na ustavující schůzi, členy se stávají všechny osoby podepsané v listině přítomných. Musí však souhlasit s návrhem stanov. Jedná se o ochranu pro osoby, které s tímto návrhem nesouhlasí. Tyto osoby

²⁸ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 113-115. ISBN 978-80-7552-103-3

²⁹ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 113-115. ISBN 978-80-7552-103-3

mohou odstoupit a členství jim nevzniká. Třetím způsobem je přistoupení, k již existujícímu spolku. Jde o dvoustranné právní jednání, přičemž obě strany musí s členstvím souhlasit. Spolek si může ve stanovách určit konkrétní orgán, který je oprávněn o přijetí člena rozhodovat a může si určit další podmínky a postup při vzniku členství, např. zaplacení členského poplatku.³⁰

Další práva a povinnosti si určuje každý spolek sám ve svých stanovách, zákonná úprava je velmi stručná. Členové mají právo spolurozhodovat, právo užívat majetek a právo na ochranu. Povinnosti členů mohou být osobní a majetkové. Mezi osobní povinnosti můžeme řadit například povinnost dodržovat stanovy, účastnit se při dosahování záměru spolku atd. Majetkovou povinností bývá nejčastěji placení členských příspěvků.³¹

Členství může zaniknout dobrovolně i nedobrovolně. Nejčastěji se jedná o tyto důvody: smrt, zánik z důvodu nezaplacení členského příspěvku, vyloučení, vystoupení, zánik spolku a dohodou. Spolek může vyloučit svého člena například pro závažné porušení povinností a nezjednání nápravy ve stanovené lhůtě. Pro vyloučení je dle rozhodnutí soudu nutné uvést důvod. Každý člen má právo domáhat se soudní ochrany, např. právo dovolat se neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku.³²

2.1.1.3 Orgány a vnitřní struktura spolku

Zákon ponechává spolku ve vytváření vnitřní organizace volnost, každý spolek si může ve stanovách určit odlišné náležitosti. Spolek zřizuje zpravidla dva orgány: statutární orgán a nejvyšší orgán. Případně může zřídit kontrolní komisi, rozhodčí komisi a další orgány, pokud je tak určeno ve stanovách. NOZ nenařizuje, jak se mají orgány spolku jmenovat, nesmí však budít klamný dojem o jejich povaze. Statutární orgán může být vytvořen jako individuální (jeden člen, např. předseda) nebo kolektivní (více členů, např. výbor). Pokud není ve stanovách určeno jinak, členy statutárního orgánu volí a odvolává nejvyšší orgán a jejich funkční období je zpravidla 5 let. Nejvyšším orgánem je obvykle členská schůze, která plní zpravidla tyto činnosti: určuje hlavní záměr spolku, rozhoduje o změnách

³⁰ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 116-118. ISBN 978-80-7552-103-3

³¹ RONOVSÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 35-36. ISBN 978-80-210-4512-5.

³² DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 120-127. ISBN 978-80-7552-103-3

stanov, schvaluje výsledek hospodaření, hodnotí činnost orgánů a dalších členů a rozhoduje, jestli se má spolek zrušit s likvidací nebo přeměnit. Zasedání členské schůze probíhá minimálně jednou do roka a pokud je usnášeníschopná, vyhotoví o tom zápis. K zasedání je potřeba podnět alespoň třetiny kontrolního orgánu nebo členů spolku. Jeli zřízena kontrolní komise má za úkol dohlížet nad řádným vedením záležitostí spolku. Rozhodčí komise rozhoduje ve sporných záležitostech, zejména přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena spolku nebo rozhoduje spory mezi členem a spolkem o placení členských příspěvků. NOZ se věnuje také problematice shromáždění delegátů, náhradnímu zasedání členské schůze, neplatnosti rozhodnutí orgánu spolku a dílčí členské schůzi.³³

2.1.1.4 Zrušení a zánik spolku

Tak jako je tomu i u jiných právnických osob, dochází i u spolků ke dvoufázovému nebo třífázovému režimu. Ve dvoufázovém režimu dochází nejprve ke zrušení spolku a následně k jeho zániku. V rámci třífázového režimu přibude ještě třetí fáze, a to likvidace. Zrušení a zánik může být dobrovolný nebo nedobrovolný (nucený). Postup pro dobrovolné zrušení spolku je zpravidla obsažen ve stanovách, pokud ne, použijí se obecná ustanovení o zrušení právnických osob. Výjimečně dochází také ke zrušení spolku uplynutím doby nebo dosažením účelu spolku. Pokud dojde k porušování zákonných povinností spolku, soud může rozhodnout o zrušení spolku s likvidací. Návrh na zrušení s likvidací může podat osoba, která na tom má oprávněný zájem nebo bez návrhu z moci úřední. Je potřeba podat návrh na výmaz spolku z veřejného rejstříku. Ten podává buď likvidátor po skončení likvidace nebo statutární orgán.³⁴

2.1.2 Pobočné spolky

Vedle spolku zakotvuje NOZ možnost založit také pobočný spolek. Jedná se o organizační jednotku spolku, jejíž právní osobnost je odvozena od právní osobnosti hlavních spolků. Ve stanovách je možné pobočný spolek založit jako organizační jednotku s právní osobností (odvozenou, omezenou) nebo bez právní osobnosti a určit jakým způsobem se založí, a kdo rozhoduje o založení, zrušení nebo přeměně, popř. určit další práva a povinnosti dle potřeb spolku. Pobočný

³³ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 27-29. ISBN 978-80-245-2325-5.

³⁴ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 32-33. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

spolek s právní osobností vzniká stejně jako hlavní spolek zápisem do veřejného rejstříku. Zapisuje se spolu s rozsahem práv a povinností, které jsou mu stanovami spolku svěřeny. Při vytváření pobočného spolku by se mělo dodržovat pravidlo „přímého vztahu hlavního a pobočného spolku“. Pobočné spolky nemohou vybočit z mezí, které jsou jim dány stanovami spolku a vyvíjet činnost v rozporu s nimi. V názvu pobočného spolku má být patrné odvození z názvu hlavního spolku.³⁵

Záleží na úpravě stanov, zda bude pobočný spolek založen „přímo“, nebo zda určí orgán, který o jeho ustavení rozhodne. Je zde také možnost, aby byly pobočné spolky zakládány z iniciativy několika osob. Není nutné, aby stanovy obsahovaly konkrétní pobočné spolky již při zakládání hlavního spolku. Mohou vznikat postupně podle potřeb. V praxi se často deleguje pravomoc založení pobočného spolku na některý z orgánů spolku, aby se nemusely měnit stanovy. Jako každá právnická osoba musí mít i pobočný spolek statutární orgán, popř. další orgány. Členstvím v pobočném spolku je vytvořeno automaticky členství v hlavním spolku a významným rysem je také oddělenost majetku hlavního a pobočného spolku, nejedná se však o absolutní oddělení. Pobočný spolek je existenčně závislý na hlavním spolku. Zrušením hlavního spolku se musí zrušit také pobočný spolek. Výmaz hlavního spolku z rejstříku se provede až po zániku všech jeho pobočných spolků.³⁶

2.1.3 Nadace

Právní úprava nadací zákonem č. 526/2002 Sb., o nadacích a nadačních fondech byla nahrazena NOZ, ten vnesl do úpravy obsahové i koncepční změny. Úprava nadací a nadačních fondů byla oddělena do samostatných pododdílů, na rozdíl od dřívější úpravy. Nadace a nadační fondy jsou řazeny mezi fundace, které zákon definuje jako právnické osoby vytvořené majetkem vyčleněným k určitému účelu. Činnost fundace se váže na účel, k němuž byla zřízena. Nadace jsou v NOZ upraveny v § 306 až 393 a subsidiárně použitelná je také obecná úprava fundací v § 303 až 305 a právnických osob v § 118 a následující. U většiny ustanoveních je možné odchýlit se od dispozice normy a je zde posíleno právo

³⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 875-877. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

³⁶ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s 158-166. ISBN 978-80-7552-103-3

zakladatele na rozdíl od předešlé úpravy v zákoně o nadacích a nadačních fondech, který obsahoval mnoho kogentních pravidel.³⁷

Nadace účelově sdružují majetek a na rozdíl od spolků jim chybí osobní složka. Účel nadace můžeme členit do dvou kategorií: účel obecně prospěšný a účel dobročinný. Veřejně prospěšným účelem může být například ochrana kulturních památek, lidských práv atd. Problematika veřejné prospěšnosti je popsána již v podkapitole 1. 3. V rámci dobročinného účelu se setkáváme například s podporou konkrétních skupin osob často nějakým způsobem znevýhodněných. Hranice tohoto účelu však nejsou jasné. Nadace nesmí být založena za účelem podpory politických stran a hnutí, nesmí podporovat členy svých orgánů, své zaměstnance a osoby blízké a nesmí být zakládány výhradně pro dosažení zisku. NOZ umožňuje nadacím podnikat, musí se ovšem jednat o vedlejší činnost a výtěžek použít výlučně na podporu účelu nadace. Nadace může převzít vedení např. obchodního závodu, nesmí se ale stát neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.³⁸

2.1.3.1 Založení a vznik nadace

Zakladatelem nadace může být fyzická i právnická osoba, případně také více osob, které se však považují za jednu osobu. Nadace se zakládá nadační listinou a může být založena buď za trvání života zakladatele nebo pořízením pro případ smrti, to však není běžné. Při tvorbě nadační listiny obecně platí zásada, že musí svým obsahem a účelem odpovídat dobrým mravům i zákonu. V době mezi založením a vznikem nadace za ni může jednat zakladatel, následně po vzniku na sebe nadace může právní účinky vztáhnout. Je respektován tradiční koncept dvoufázovosti vzniku právnických osob. NOZ upravuje základní obsahové náležitosti nadační listiny: formu listiny, název a sídlo, informace o zakladateli (jméno, bydliště, sídlo), vymezení účelu, vklad, nadační kapitál, orgány nadace, určení správce vkladů. Současně s nadační listinou je vydáván statut nadace, který upravuje způsob jednání orgánů nadace, podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, příp. okruh osob, kterým je lze poskytovat. Tento statut se uveřejňuje ve sbírce listin. V názvu nadace musí být obsaženo slovo „nadace“ a označení

³⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 1090-1091. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

³⁸ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 34-35. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

poukazující na její účel. Nadace vzniká dnem zápisu do nadačního rejstříku a návrh na zápis podává zakladatel nebo v některých případech správní rada.³⁹

2.1.3.2 *Majetek nadace a nadační kapitál*

Majetek nadace utváří nadační jistina a ostatní majetek. Tato jistina je tvořena souborem předmětů vkladů do nadace a nadačních darů. NOZ upravuje minimální výši vkladů, která je 500 000 Kč. Peněžní vklady vyjadřuje termín nadační kapitál (jmění). Majetek nadace je možné využít v souladu s účelem pro který byla zřízena: k poskytování nadačních příspěvků, k úhradě nákladů na zhodnocení nadační listiny, k úhradě nákladů na vlastní správu nebo k zajištění vlastní činnosti a k naplnění svého účelu. Až na stanovené výjimky nelze nadační jistinu zastavit a ani jinak použít k zajištění dluhu. Nadační kapitál nemusí být za trvání nadace neměnný, podmínky pro úpravu výše kapitálu upravuje NOZ.⁴⁰

Od účinnosti NOZ je zde upraven také tzv. přidružený fond. Skrz tento fond je možné svěřit nadaci do správy majetek, který se použije k ujednanému účelu, souvisí-li s posláním nadace. Majetek díky tomuto fondu nesplyne s majetkem jiné právnické osoby. Mezi způsoby dosahování účelu nadace je i poskytování nadačních příspěvků. Pravidla pro jejich poskytování mohou být upravena přímo v nadační listině, statusu nadace a dále konkretizována například v grantových výzvách. O jejich poskytnutí rozhoduje nejčastěji správní rada, popř. jiné pomocné orgány.⁴¹

2.1.3.3 *Výročná zpráva*

Zákon stanovuje nadacím povinnost vypracovat a každý rok zveřejnit výroční zprávu, která z velké části zajišťuje jejich transparentnost a má dané náležitosti. Skrz ni může veřejnost zkontrolovat činnost nadace a informovat se o jejím hospodaření. Nadace jsou povinny vytvořit výroční zprávu do šesti měsíců po skončení účetního období a nejpozději do třiceti dnů ji zveřejnit uložením do sbírky listin nadačního rejstříku.⁴²

³⁹ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 210-212. ISBN 978-80-7552-103-3

⁴⁰ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s. 29-33. ISBN 978-80-245-2325-5

⁴¹ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 217-219. ISBN 978-80-7552-103-3

⁴² DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 219-220. ISBN 978-80-7552-103-3

2.1.3.4 *Orgány nadace*

Stejně tak, jako jiné právnické osoby i nadace tvoří určitá organizační struktura. Zákon ponechává primárně na zakladateli, jakým způsobem upraví vnitřní poměry nadace v nadační listině. Existují pouze dva povinné orgány nadace, a to správní rada a dozorčí rada. Správní rada zastává funkci statutárního orgánu coby výkonného orgánu nadace. Zpravidla jí připadá veškerá působnost, kterou nadační listina nepověří jinému orgánu. Správní rada zastupuje nadaci navenek a nějakým způsobem ji prezentuje a jedná jejím jménem, ale zároveň má řídicí a rozhodovací kompetence uvnitř nadace. Řídí činnost nadace, spravuje její majetek, zodpovídá za jednotlivé činnosti, hospodaření nadace a rozhoduje o poskytování nadačních příspěvků. Dle zákona musí mít nejméně tři členy a délka funkčního období je zpravidla pět let, pokud nadační listina nestanoví jinak. Dozorčí rada, popřípadě revizor, pokud je nadační kapitál do 5 mil. Kč, zajišťují funkci vnitřně kontrolní a dozorčí. Například mají pravomoc kontrolovat dodržování vnitřních předpisů, rozhodnutí orgánů nadace, upozorňovat k nápravě nebo zajišťovat činnost ve vztahu k vedení účetnictví a hospodaření. Dozorčí rada musí mít nejméně tři členy. Člen správní rady nesmí být zároveň členem dozorčí rady. První členy dozorčí rady určuje zakladatel v nadační listině, aby byla zajištěna nezávislost členů. Pokud nadační listina nestanoví jinak, následně odvolává a volí své nové členy dozorčí rada sama, v případě revizora tuto činnost vykonává správní rada. Kromě dozorčí rady (revizora) a správní rady může zakladatel zřídit, např. ředitele nadace, grantovou komisi a další.⁴³

2.1.3.5 *Zrušení a zánik nadace*

První fází je zrušení a druhou fází samotný zánik. Pokud bylo dosaženo účelu, pro který se nadace založila, zruší se a správní rada zvolí likvidátora. Ke zrušení bez likvidace může dojít po dodržení určitých podmínek fúzí nadace s jinou nadací nebo nadačním fondem. Soud zruší nadaci s likvidací na návrh osoby, která na tom má právní zájem, nebo i bez návrhu ve stanovených případech, např. pokud nadace vyvíjí zakázanou činnost. Podobně jako u spolků, likvidátor zpeněží likvidační podstatu v rozsahu, který je nutný pro vyrovnání dluhů nadace. Zatímco ke zrušení nadace může dojít na základě vícero právních důvodů předvídaných zákonem, zánik nadace je vždy fixován ke dni výmazu z nadačního

⁴³ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 220-225. ISBN 978-80-7552-103-3

rejstříku. Pokud byla provedena likvidace, podá návrh na výmaz likvidátor, a to do 30 dnů od skončení likvidace. V případě, že likvidace neproběhla, podá tento návrh správní rada.⁴⁴

2.1.4 Nadační fondy

Nadační fondy jsou druhou právní formou fundací a je tak zachována bipartice soukromých fundací. Nicméně změnou v NOZ je oddělenost nadací a nadačních fondů do samostatných pododdílů, jak již bylo zmíněno v předešlé podkapitole. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že se tímto přístupem sleduje vyšší přehlednost a úspornost normativních konstrukcí. Vyvolává to však řadu interpretačních problémů a v jiných evropských zemích není toto dělení příliš běžné. Právní úprava je v porovnání s nadacemi poměrně stručná. NOZ upravuje nadační fondy v § 394 až 401, stejně jako u nadací je možné využít také ustanovení obecné úpravy fundací a právnických osob. Nadační fondy mohou být zakládány k jakýmkoli společensky nebo hospodářsky užitečným účelům, a to zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Je možné je založit na dobu určitou, nebo natrvalo a nejsou povinny vytvářet nadační jistinu, tedy ani nadační kapitál v zákonem stanovené výši. Na rozdíl od nadací může být jejich majetek i zcela spotřebován. Zakladatel má široký prostor na uplatnění své vlastní vůle. Právní postavení nadačních fondů však reguluje také celá řada dalších právních předpisů, např. zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a evidenci svěřeneckých fondů, zákon o účetnictví, zákon o skutečných majitelích a další. Zakladatel a následně také nadační fond je povinen se pohybovat v rámci, který utváří i tyto zákony. Otázkou je, zda je možné subsidiárně používat právní úpravu nadací, NOZ jejich vzájemný vztah výslovně neřeší. Z praxe vyplynulo, že právní rámec nadačních fondů je definován dostatečně a právní úprava je tedy „úplná“. Nadační fond by měl být především „služebníkem vůle svého zakladatele“.⁴⁵

Nadační fond vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku a může být zrušen s likvidací, pokud není možné, aby trvale plnil svůj účel. Návrh na zrušení podává osoba, která na tom má právní zájem. Majetek nadačního fondu tvoří vklady a dary,

⁴⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 1214-1216. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

⁴⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 1241-1248. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

kteře nemusí splňovat předpoklad trvalého výnosu na rozdíl od nadací. Je možné ho použít jako obezřetnou investici, ne však jako zástavu ani zástavu dluhu.⁴⁶

2.1.5 Ústavy

Ústav je novým občanským zákoníkem definován jako „právní osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky“.⁴⁷ NOZ upravuje ústav v samostatném oddíle 4 v části, která se zabývá právními osobami. Ústavy stojí vedle klasických právnických osob, tedy fundací a korporací. Od korporace se ústav odlišuje zejména tím, že jeho osobní prvek, který zajišťuje fungování a řízení ústavu není nutně spojen s členstvím a rozdíl oproti nadacím spočívá v tom, že majetek ústavu je možné zcela spotřebovat a nakládat s ním libovolně v rámci své činnosti. Činnost ústavu má být každému rovnocenně a nediskriminačně dostupná podle předem stanovených podmínek. Účelem je trvalá nebo dlouhodobá služba nějakému prospěšnému účelu. Právní úprava ústavu nevyhovuje členskému principu a předpokládá, že osobní složku tvoří zaměstnanci. Je tak více vhodný pro organizace, které se soustředí na poskytování služeb a jejich členská základna je pouze formální. V názvu ústavu je potřeba uvést označení právní formy, a to buď jako „zapsaný ústav“ nebo zkratkou „z. ú.“. Ústavům je umožněno mimo hlavní činnost provozovat také vedlejší činnost, ale jsou zde stanoveny limity, např. zisk může být použit pouze k podpoře hlavní činnosti a k úhradě nákladů vlastní správy. Podnikání je povoleno, a to přímo vlastním jménem nebo prostřednictvím založené právní osoby. Stejně jako je tomu u nadací, mají i ústavy povinnost vypracovat výroční zprávu a zveřejnit ji ve sbírce listin rejstříku ústavů.⁴⁸

2.1.5.1 Založení a vznik

NOZ řadí mezi způsoby založení ústavu sepsání zakladatelské listiny nebo pořízení pro případ smrti. Zakladatelské právní jednání musí obsahovat alespoň: název a sídlo ústavu, účel ústavu (předmět činnosti, popř. předmět podnikání), výši vkladu, počet členů správní rady, údaje o prvních členech (to samé, pokud je založena i dozorčí rada) a informace o vnitřní organizaci. Zákon výslovně nestanovil, kdo může ústav založit, ovšem implicitně lze doložit, že zakladatelská

⁴⁶ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 37-38. ISBN 978-80-245-2325-5

⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁸ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 180-181. ISBN 978-80-7552-103-3

listina může být vydána jedním nebo více zakladateli. Dále neupravuje požadavek na formu zakladatelské listiny, ale z obecného ustanovení o právnických osobách vyplývá požadavek písemné formy. Na rozdíl od nadací není vyžadována forma veřejné listiny (notářského zápisu). Ústav vzniká zápisem do rejstříku ústavů a návrh na zápis podává zpravidla zakladatel, popř. ředitel. Na rozdíl od zákonné úpravy nadací a nadačních fondů neztrácí zakladatel vliv na fungování ústavu v době jeho trvání, ale není považován za orgán ústavu. Výše vkladu není stanovena a vklad může být nulový nebo ho mohou tvořit nepeněžité předměty.⁴⁹

2.1.5.2 *Orgány ústavu*

Povinnými orgány jsou ředitel a správní rada. Dle potřeby je možné zřídit dozorčí radu a další orgány. Ředitel je statutárním orgánem, který reprezentuje ústav navenek a řídí jeho činnosti. Jedná se tedy o individuální statutární orgán. Není vyloučeno, aby ředitelem byla právnická osoba, musí však určit fyzickou osobu, která ho bude zastupovat. Ředitele volí a odvolává správní rada. Správní rada je vrcholným orgánem s kontrolní funkcí. Minimální počet členů stanoven není, ale vzhledem k tomu, že na právní poměry se užije ustanovení o nadacích, musí ji tvořit minimálně tři osoby. Jmenování a odvolání členů také není upraveno, a proto k němu může dojít vícero způsoby. Funkční období je zákonem stanoveno na tři roky. Kompetence správní rady jsou zejména kreační, kontrolní a provozně-ekonomické.⁵⁰

2.1.5.3 *Zrušení a zánik*

Pro ústavy platí také obecné způsoby zrušení právnické osoby. Kromě toho lze ústav zrušit, pokud nenaplnuje dlouhodobě svůj účel. Návrh na zrušení podá osoba, která na tom má právní zájem. Rejstříkový soud koná pouze na návrh osoby, nikoliv z úřední povinnosti. Pokud jsou naplněny důvody pro zrušení, soud ústav zruší a nařídí likvidaci (jmenuje likvidátora).⁵¹

2.1.6 *Obecně prospěšné společnosti*

Obecně prospěšné společnosti jsou právnickou osobou, kterou řadíme mezi nestátní neziskové organizace. Vznik této právní formy umožnil od roku 1996

⁴⁹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s. 1284-1287. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

⁵⁰ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 185-188. ISBN 978-80-7552-103-3

⁵¹ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 189. ISBN 978-80-7552-103-3

zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů. Snahou bylo vytvořit právní formu, která by spojovala poskytování obecně prospěšných služeb na základě své osobní a majetkové složky. Původním záměrem však bylo vytvoření obecného legislativního základu neziskových právnických osob, do kterých by se transformovaly dosavadní příspěvkové a rozpočtové organizace. To se sice nepodařilo, ale byl položen legislativní základ, který odpovídá nejvíce dnešnímu ústavu.⁵²

Zákon o obecně prospěšných společnostech byl zrušen novým občanským zákoníkem. Ten umožnil obecně prospěšným společnostem změnit jejich právní formu na ústav, nadaci nebo nadační fond, podle ustanovení o přeměně právní formy právnických osob. Od 1. 1. 2014 již nemohou být nové obecně prospěšné společnosti zakládány. Pro případ, že by u nějaké dosavadní obecně prospěšné společnosti nedošlo k transformaci, je zde zachována možnost řídit se i nadále zákonem o obecně prospěšných společnostech. Ten byl ale ještě před účinností NOZ novelizován, aby došlo k odstranění nedostatků.⁵³

Účelem obecně prospěšných společností je poskytování veřejnosti obecně prospěšných služeb za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Zisk nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, zaměstnanců nebo členů jejich orgánů. Výsledek hospodaření je poskytován na obecně prospěšné služby, pro které byla obecně prospěšná společnost založena. Je však umožněno za určitých podmínek vykonávat i doplňkovou činnost.⁵⁴

2.1.6.1 Založení a vznik

Společnost se zakládala zakládací smlouvou (v případě jednoho zakladatele zakládací listinou ve formě notářského zápisu), její náležitosti byly stanoveny v zákoně. Společnost vznikala dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. Oproti zakladateli ústavu měl zakladatel společnosti menší vliv na činnosti a fungování. Možnost měnit zakládací listinu měla správní rada (tato úprava byla odstraněna novelou).⁵⁵

⁵² LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 1280-1281. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

⁵³ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. s 1280-1281. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

⁵⁴ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 190-191. ISBN 978-80-7552-103-3

⁵⁵ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 191-193. ISBN 978-80-7552-103-3

2.1.6.2 Orgány společnosti

Organizační strukturu utváří tři obligatorně zřizované orgány: ředitel, správní rada a dozorčí rada. Další orgány mohou být zřizovány fakultativně. Před novelou zákona nebyl statutárním orgánem ředitel, nýbrž správní rada. Její členové ovšem nebyli schopni vykonávat každodenní agendu. Správní rada, jakožto kolektivní vrcholný orgán s kontrolní pravomocí se skládá minimálně ze tří členů a jejich funkční období je zpravidla tříleté. Dozorčí rada se také skládá minimálně ze tří členů a byla na rozdíl od ústavů zřizována obligatorně jako kontrolní orgán.⁵⁶

2.1.6.3 Zrušení a zánik

Po zrušení a případně i likvidaci společnosti je možné podat návrh na výmaz z rejstříků obecně prospěšných společností. Důvody, pro které je možné společnost zrušit obsahuje zákonná úprava. Jedná se například o uplynutí doby, dosažením účelu, vnitrostátní fúzi, rozdělení atd. Návrh na výmaz podá zakladatel, státní orgán nebo osoba, která na tom má právní zájem. O zrušení a případné likvidaci rozhoduje soud.⁵⁷

2.1.7 Účelová zřízení církví a náboženských společností

Právní úprava je obsažena v zákoně č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), v platném znění. Předmětem úpravy tohoto zákona je postavení církví a náboženských společností, vedení veřejně přístupných seznamů registrovaných církví a náboženských společností, svazů církví a náboženských společností a evidovaných právnických osob. V neposlední řadě upravuje také působnost Ministerstva kultury v těchto věcech. Tento zákon definuje církve a náboženské společnosti jako „*dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti*“.⁵⁸ Církve a náboženské společnosti jsou si vzájemně rovny. Mají určitou strukturu, vnitřní

⁵⁶ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 193-196. ISBN 978-80-7552-103-3

⁵⁷ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 197. ISBN 978-80-7552-103-3

⁵⁸ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s. 44. ISBN 978-80-245-2325-5

předpisy a příslušné orgány a záleží pouze na zakladateli, kterou z těchto institucí zvolí.⁵⁹

2.1.7.1 *Vznik*

Církev a náboženské společnosti se stávají právnickou osobou po registraci, jejíž náležitosti upravuje již zmíněný zákon č. 3/2002 Sb. Dle tohoto zákona vzniká církev a náboženská společnost dobrovolným sdružováním fyzických osob a svébytně rozhoduje o věcech spojených s vyznáváním víry, o organizaci náboženského společenství a o vytváření k tomu určených institucí. Návrh na registraci musí podat minimálně tři fyzické osoby, které jsou plnoleté a způsobilé k právním úkonům a jsou občany ČR, popř. cizinci s trvalým pobytem v ČR. Tyto osoby vytváří tzv. přípravný výbor. Návrh na registraci se podává Ministerstvu kultury ČR a je nutné ho podepsat všemi členy a uvést v něm identifikační údaje. Přípravný výbor určí jednoho člena, který bude jednat jeho jménem. Obsahem návrhu jsou informace o církvi a náboženské společnosti (charakteristika), základní dokument, doklad o založení, originály podpisů minimálně tří stovek zletilých občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem v ČR hlásících se k této církvi či náboženské společnosti. Základní dokument obsahuje povinné náležitosti, které musí církev a náboženská společnost obsahovat. Zákon dále stanovuje podmínky, při nichž církev nebo náboženská společnost nesmí vznikat a vyvíjet činnost. Jedná se o učení nebo činnost, která sleduje porušení práva nebo dosažení nějakého cíle nezákonným způsobem, například šíří nenávist a nesnášenlivost.⁶⁰

2.1.7.2 *Evidované právnické osoby*

Za podmínek daných zákonem mohou církve a náboženské společnosti zakládat tzv. evidované právnické osoby. Příslušný orgán církve nebo náboženské společnosti podá návrh na jeho vznik Ministerstvu kultury ČR, které následně provede zápis do rejstříku. Zřízení této osoby je subjektivním rozhodnutím zřizovatele.⁶¹ Návrh musí obsahovat: doklad o založení, předmět činnosti a stanovy, pokud existují, název (není nutné označení právní formy), sídlo a informace o statutárním orgánu. Dle zákona může orgán registrované církve a náboženské společnosti navrhnout k evidenci: orgán registrované církve a náboženské

⁵⁹ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 228-229. ISBN 978-80-7552-103-3

⁶⁰ BACHMANN, Pavel. *Management neziskové organizace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. s. 49-51. ISBN 978-80-7435-130-3.

⁶¹ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s. 62-63. ISBN 978-80-245-1650-9.

společnosti, řeholní a jinou církevní instituci osob hlásících se k církvi a náboženské společnosti založené za účelem vyznávání náboženské víry nebo účelové zařízení registrované církve a náboženské společnosti založené církví a náboženskou společností pro poskytování charitativních služeb. Jedná se pouze o doplňkovou činnost vedle hlavní obecně prospěšné charitativní, zdravotnické a sociální činnosti.⁶²

2.1.7.3 Zánik

Církev a náboženská společnost zaniká zrušením registrace. Správní řízení může být zahájeno z těchto důvodů: na základě žádosti příslušného orgánu, církev nebo náboženská společnost zaniká konkurzem nebo insolvenční řízením, činnost je vyvíjena v rozporu s právním řádem ČR, nebo pokud nejsou dva roky ustanoveny řídicí orgány nebo statutární orgány. Následně po zrušení musí dojít k likvidaci, v rámci, které zaniknou i příslušné evidované právnické osoby. Registrované církve a náboženské společnosti zanikají dnem výmazu z rejstříku.⁶³

2.1.8 Ostatní druhy nestátních neziskových organizací

Mezi ostatní druhy nestátních neziskových organizací můžeme zařadit například: zájmová sdružení právnických osob, politické strany a politická hnutí, veřejné výzkumné instituce, školské právnické osoby, honební společenstva, odborové organizace, popř. veřejné vysoké školy, profesní komory a jiné komory a zvláštní organizace pro zastoupení českých zájmů v mezinárodních nevládních organizacích. Některé z těchto druhů můžeme považovat za smíšené či hraniční organizace, proto není striktně dané, že patří pouze mezi nestátní neziskové organizace. Několik druhů bude stručně definováno v následujícím textu.

2.1.8.1 Zájmová sdružení právnických osob

Původní občanský zákoník z roku 1964 upravoval zvláštní typ právnické osoby, a to zájmové sdružení právnických osob. Tato právní forma může nadále existovat nicméně nová právní úprava od roku 2014 s ní již nepočítá a nová zájmová sdružení není možné zakládat. Zájmová sdružení utváří jiné právnické osoby a jejími členy mohou být pouze právnické osoby. Účelem vzniku zájmových sdružení bylo dosažení společného cíle a ochrana vlastních zájmů. Umožněno bylo

⁶² JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 46-47. ISBN 978-80-245-2325-5

⁶³ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2., aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 230. ISBN 978-80-7552-103-3

podnikání i jiné výdělečné činnosti. Zakládala se zakladatelskou listinou, ale právní subjektivitu nabývala zájmová sdružení až zápisem do registru zájmových sdružení právnických osob vedeného u krajského úřadu podle sídla sdružení. Stávající zájmová sdružení se nadále řídí zrušeným občanským zákoníkem, ale mají právo změnit svou právní formu na spolek (obdobně je tomu u obecně prospěšných společností).⁶⁴

2.1.8.2 *Politické strany a politická hnutí*

Činnost politických stran, hnutí a jejich založení upravuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů. Podle zmíněného zákona se jedná o právnické osoby, které vznikají registrací u Ministerstva vnitra. Návrh na registraci předkládá přípravný výbor. K návrhu se dokládá petice minimálně jednoho tisíce lidí a stanov. Stanovy mimo jiné ustavují a vymezují orgány statutární, rozhodčí a revizní. Finanční prostředky získávají strany primárně z členských příspěvků a plateb státu podle získaného počtu poslaneckých mandátů. Dalším příjmem jsou dary, ale zákon přesně vymezuje, od koho nemohou být přijaty. Dar nebo jiné bezúplatné plnění přijaté v rozporu se zákonem má strana nebo hnutí povinnost vrátit. Od roku 2017 podléhají politické strany a hnutí kontrole ze strany nezávislého a samosprávného Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Každá politická strana a politické hnutí má povinnost předkládat výroční finanční zprávu. Úřad pro dohled nad hospodařením zkoumá tyto výroční zprávy nebo provádí vlastní kontroly. Politické strany a politická hnutí ručí za závazky celým svým majetkem, nicméně členové za ně neodpovídají ani neručí. Strany a hnutí nemohou podnikat vlastním jménem. Zánik probíhá výmazem ze seznamu stran a hnutí. V případě zrušení podá návrh na výmaz příslušný orgán. Pokud se jedná o zrušení s likvidací, podá tento návrh likvidátor. Ke zrušení dochází ze dvou důvodů: rozhodnutím soudu nebo rozhodnutím nejvyššího orgánu.⁶⁵

2.1.8.3 *Honební společenstva*

Honební společenstvo je právnickou osobou založenou podle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Členy honebního společenstva mohou být pouze vlastníci nebo spoluvlastníci souvislých honebních pozemků (výměru pozemků pro

⁶⁴ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 237. ISBN 978-80-7552-103-3

⁶⁵ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost.* Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 60-66. ISBN 978-80-245-2325-5

vznik společenství honitby stanovuje zákon). Návrh na registraci podávají spolu s návrhem na uznání společenství honitby minimálně dva vlastníci. Dále se k návrhu připojí stanovy, zápis z jednání ustavující valné hromady, seznam vlastníků honebních pozemků, kteří jsou členy honebního společenstva, mapový zákres a souhlasy vlastníků. Společenstvo vede seznam členů, ve kterém uvádí počet hlasů jednotlivých členů a další informace o nich. Podnikání je vlastním jménem zakázané. Návrh se podává příslušnému orgánu státní správy myslivosti a honební společenstvo vznikne dnem registrace. Všechna společenstva jsou zapsána do rejstříku honebních společenstev. Nejvyšším orgánem společenstva je valná hromada, kterou svolává honební starosta. Honební starosta zastupuje honební společnost navenek. Pokud je členů společenstva více než deset, starosta má povinnost zvolit honební výbor. Společenstvo odpovídá za závazky celým svým majetkem a členové za závazky společenstva ručí. Výmazem z rejstříku společenstvo zanikne, předchází tomu však zrušení s likvidací.⁶⁶

2.1.8.4 Veřejné výzkumné instituce

Veřejné výzkumné instituce jsou upraveny v zákoně č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, v platném znění. Tento zákon je definuje jako: *„právní osoby, jejichž hlavním předmětem činnosti je výzkum, včetně zajišťování infrastruktury výzkumu, vymezený zákonem o podpoře výzkumu, vývoje a inovací. Svou hlavní činností zajišťují výzkum podporovaný zejména z veřejných prostředků v souladu s podmínkami pro poskytování veřejné podpory stanovenými právem Evropských společenství.“*⁶⁷ Zřizovatelem může být ČR nebo územní samosprávný celek. Za ČR zřizuje veřejně výzkumné instituce ministerstvo, jiný ústřední orgán státní správy nebo Akademie věd ČR. Veřejné výzkumné instituce mají povinnost zveřejňovat výroční zprávu, ve které uvádí informace o činnosti a hospodaření. Ustavují se tři orgány: ředitel, rada instituce a dozorčí rada. Majetek může instituce využívat k provozování vlastních činností, popř. k další činnosti. Ta však nesmí být hrazena z veřejných prostředků, jejichž účelem je podpora výzkumu. Instituce je zřízena dnem vydání zřizovací listiny a vzniká dnem zápisu do rejstříku veřejných výzkumných institucí. Návrh na zřízení se předkládá

⁶⁶ DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii. 2.*, aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 234-237. ISBN 978-80-7552-103-3

⁶⁷ Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, §2 odst. 1

Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Zrušení může být s likvidací nebo bez likvidace a zánik proběhne dnem výmazu z rejstříku.⁶⁸

2.1.8.5 Školské právnické osoby

Školská právnická osoba je upravena v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Tato právnická osoba má jako hlavní činnost poskytování vzdělávání podle vzdělávacích programů a jejím zřizovatelem může být ministerstvo, kraj, obec, svazek obcí nebo fyzická osoba a jiná právnická osoba. Zřizovatel může být jeden, ale i více. Ve věcech zřízení, vzniku, zrušení a zániku se přiměřeně použije ustanovení obchodního zákoníku o obchodních společnostech, pokud školský zákon nestanoví jinak. Školská právnická osoba je zřizována zřizovací listinou (jeden zřizovatel) nebo zřizovací smlouvou (více zřizovatelů). Orgánem je ředitel, popř. také rada, pokud je zřizovatelem právnická nebo fyzická osoba. Příjmy tvoří zejména finanční prostředky ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územních samosprávných celků, dále příjmy z hlavní a doplňkové činnosti, finanční prostředky od zřizovatele, úplata za vzdělání a služby, dotace, dary atd. Vznik a zánik je vázán na zápis a výmaz z rejstříku školských právnických osob. Zániku opět předchází zrušení s likvidací nebo bez likvidace.⁶⁹

2.2 Vládní neziskové organizace (neziskový veřejný sektor)

Jednotlivé stupně veřejné správy zřizují neziskové organizace, aby byl stát schopen zajišťovat občanům potřebné veřejné statky. Tyto organizace nejsou založeny za účelem podnikání a dosahování zisku, ale slouží k naplňování veřejně prospěšných cílů (statků a služeb), podobně jako je tomu v soukromém sektoru.⁷⁰ Příspěvkové organizace a organizační složky zabezpečují především výkon státní správy nebo zajištění jiných veřejných služeb v oblasti sociálních služeb, zdravotnictví, školství atd.

2.2.1 Příspěvkové organizace

Příspěvkové organizace můžeme spolu s organizačními složkami řadit do neziskového veřejného sektoru. Jsou upraveny především zákony

⁶⁸ JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. s 47-52. ISBN 978-80-245-2325-5

⁶⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), část dvanáctá

⁷⁰ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 271-272. ISBN 978-80-7598-209-4

o rozpočtových pravidlech: zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (tzv. velká rozpočtová pravidla) a zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (tzv. malá rozpočtová pravidla). Jedná se o právnické osoby veřejného práva, které jsou zřízeny k plnění činností ve veřejném zájmu. Mohou vstupovat do právních vztahů, ale s určitým omezením.⁷¹ Rozlišujeme dva typy subjektů, které příspěvkové organizace zřizují, a to: organizační složky státu a územní samosprávné celky. Pro příspěvkové organizace zřízené organizačními složkami státu používáme nejčastěji označení „státní organizace“, tyto organizace upravují zejména velká rozpočtová pravidla. Územní samosprávné celky (dále jen „ÚSC“) zřizují příspěvkové organizace ÚSC a základní úpravu nalezneme v malých rozpočtových pravidlech. Malá rozpočtová pravidla obsahují mimo jiné také pravidla pro zřízení příspěvkové organizace, pravidla finančního hospodaření a vztah ke zřizovateli. Příspěvkové organizace ÚSC jsou dále upraveny v zákoně o obcích, zákoně o krajích a zákoně o hlavním městě Praze. Tyto zákony řeší zejména kompetenci orgánů ÚSC vůči příspěvkovým organizacím. Pravomoc zřídit příspěvkovou organizaci ÚSC má obec, kraj, ale také hlavní město Praha včetně jeho městských částí, a to v činnostech, které náleží jejich samostatné působnosti.⁷²

Příspěvkové organizace ÚSC mohou hospodařit s vlastním majetkem, který získaly v průběhu existence a s majetkem, který jim svěřil zřizovatel. Takto získaný majetek evidují a účtují zvlášť a nesou za něj odpovědnost. Podrobnosti, které určují, jak může příspěvková organizace nakládat se svým majetkem jsou obsaženy ve zřizovací listině.⁷³ Zřizovací listina dále obsahuje, například: úplný název zřizovatele, název, sídlo, identifikační číslo příspěvkové organizace, vymezení hlavního účelu (předmět činnosti), statutární orgány, vymezení pravidel pro případnou doplňkovou činnost, vymezení pravidel pro případné pronajímání svěřeného majetku, vymezení doby na kterou je příspěvková organizace zřízena ad. Jakékoli změny v listině provádí zřizovatel.⁷⁴ Zřízení organizace podléhá zveřejnění v Ústředním věstníku České republiky.

⁷¹ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 289. ISBN 978-80-7598-209-4.

⁷² KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. Správní právo, číslo 4/2020. Tiskárna Ministerstva vnitra ČR, s.p.o. 2020. s 219-220. ISSN 2788-2241

⁷³ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 11-12. ISBN 978-80-245-1650-9.

⁷⁴ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 289-293. ISBN 978-80-7598-209-4

Bližší pokyny pro případné změny v příspěvkové organizaci, např. rozdělení, sloučení, splynutí uvádí zřizovatel. Ke vzniku a zrušení dochází dnem, který zřizovatel určí v opatření. Stát, kraje a obce, popř. hlavní město Praha zřizují příspěvkové organizace zejména pro zajišťování neziskových činností, nejsou tudíž zřízeny za účelem dosažení zisku a vyžadují samostatnou právní subjektivitu. Mohou si zvolit výši uživatelského poplatku za zprostředkování svých služeb, tuto pravomoc má orgán zřizovatele. Uživatelské poplatky nicméně nebývají vysoké a zpravidla jsou nedostatečné na pokrytí nákladů, proto dostávají navíc prostředky právě z rozpočtu zřizovatele. Zřizovatel může kromě příspěvku na provoz poskytnout také příspěvek na investici. Pokud nezisková organizace dosáhne tzv. zlepšeného výsledku hospodaření, má nárok na přiděly do fondů. Vytváří se celkem čtyři fondy: rezervní fond, fond odměn, investiční fond (fond reprodukce investičního majetku) a fond kulturních a sociálních potřeb. Hospodaření podléhá kontrole ze strany zřizovatele. Zákony o rozpočtových pravidlech zakazují půjčování finančních prostředků jiným subjektům (mimo veřejný sektor).⁷⁵

2.2.2 Organizační složky

Organizační složky dělíme na organizační složky státu a organizační složky územních samosprávných celků. Zásadním rozdílem oproti příspěvkovým organizacím je, že organizační složky nejsou právnickou osobou, nemají tedy právní subjektivitu. Organizační složky státu upravuje zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích. Jedná se o ministerstva a jiné správní úřady státu, ale také Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády České republiky, Akademii věd České republiky a další zařízení o kterých to stanoví tento zákon nebo jiný právní předpis. Ústřední orgány státní správy jakožto organizační složky státu mají pravomoc zřizovat příspěvkové organizace a další organizační složky.⁷⁶ Právní úpravu organizačních složek ÚSC obsahuje již zmiňovaný zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (tzv. malá rozpočtová pravidla).

Organizační složka státu se zřídí rozhodnutím příslušného orgánu státní správy ve formě opatření. Součástí tohoto opatření je zřizovací listina. Objevují se

⁷⁵ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 289-293. ISBN 978-80-7598-209-4

⁷⁶ Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, část 1

i případy, kdy vznik organizační složky státu předpokládá zvláštní zákon a vymezuje její činnost. Organizační složka státu je stejně jako příspěvková organizace účetní jednotkou. Organizační složka ÚSC se zřídí na základě rozhodnutí zastupitelstva ÚSC, tedy zastupitelstva obce nebo kraje, a to opět zřizovací listinou. Na rozdíl od organizační složky státu není účetní jednotkou, hospodaří jménem svého zřizovatele a nemůže zřizovat další organizace. Příspěvkové organizace zřizuje přímo územní samosprávný celek. Zřizovatel jmenuje vedoucího organizace a stanoví mu práva a povinnosti. Formu organizační složky ÚSC by měl zřizovatel volit v případě, pokud činnost nevyžaduje velký počet zaměstnanců, organizaci není potřeba vnitřně dále větvit a členit, není potřeba vstupovat do složitých ekonomických nebo právních vztahů a pořizovat rozsáhlé strojní a technické vybavení. Organizační složky zajišťují převážně tzv. čisté statky, které jsou poskytnuty obyvatelům bezplatně nebo za symbolickou cenu.⁷⁷

Podrobněji nejsou příspěvkové organizace ani organizační složky, jakožto organizace neziskového veřejného sektoru, předmětem dalšího textu.

2.3 Počet nevládních neziskových organizací v ČR

Dle nejnovějších ekonomických údajů Českého statistického úřadu (dále jen „ČSÚ“) bylo v roce 2020 celkem 147 257 neziskových institucí. Počet zaměstnanců, který je vyjádřený v přepočtených úvazcích bylo celkem 114 912, což činí podíl na celkové zaměstnanosti ČR 2,2 %.⁷⁸ ČSÚ zveřejnil 14. 10. 2022 Satelitní účet neziskových institucí za rok 2020, který mezi neziskové instituce řadí následující formy:

- nadace, nadační fondy,
- obecně prospěšné společnosti,
- ústavy,
- veřejné vysoké školy,
- školské právnické osoby,
- zvláštní organizace pro zastoupení českých zájmů v mezinárodních nevládních organizacích,
- spolky, pobočné spolky,

⁷⁷ PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. s 285.288. ISBN 978-80-7598-209-4

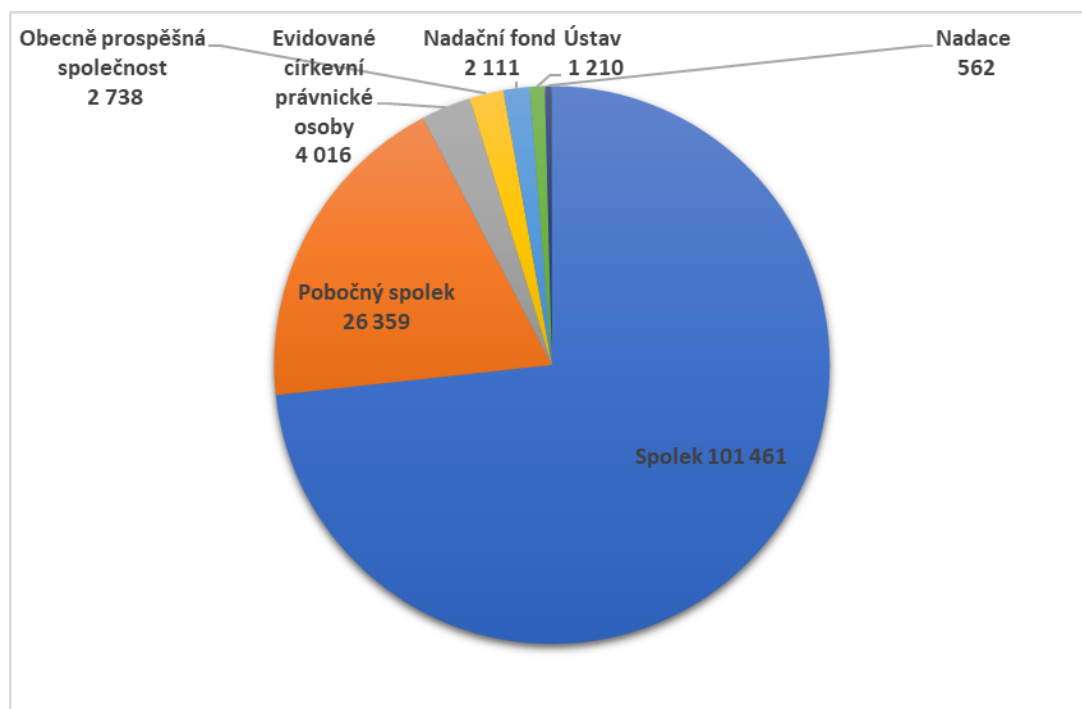
⁷⁸ Český statistický úřad. *Databáze satelitního účtu neziskových institucí*. [online]. 14. 10. 2022 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_sat

- odborové organizace,
- organizace zaměstnavatelů,
- politické strany a politické hnutí,
- církevní organizace,
- evidované církevní právnické osoby,
- profesní komory,
- jiné komory,
- zájmová sdružení právnických osob,
- honební společenstva.⁷⁹

Je potřeba brát v úvahu, že veškeré tyto právní formy jsou zahrnuty v ekonomických údajích ČSÚ.

Následující graf přehledně uvádí nejpočetnější zástupce právních forem NNO v ČR. Nejvíce početnou skupinu tvoří dlouhodobě spolky, kterých je k roku 2020 celkem 101 461.⁸⁰

Graf č. 1: Nejpočetnější zástupci právních forem NNO v ČR

Zdroj: vlastní zpracování. Interaktivní mapa neziskového sektoru - Infografika.

⁷⁹ Český statistický úřad. *Satelitní účet neziskových institucí*. In: apl.czso.cz [online]. 14. 10. 2022 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/nufiile/gfjss6fq/SUNI_2020.pdf

⁸⁰ Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Infografika. *Interaktivní mapa neziskového sektoru. Co neziskové organizace opravdu dělají?* [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://mapaneziskovek.cz/infografika/>

3 Financování neziskových organizací

Ekonomie se dříve zabývala pouze nástroji, které napomáhaly maximalizovat zisk s minimálními náklady. Pro některé bylo nepředstavitelné, aby organizace záměrně nedosahovala zisku, popřípadě zisku dosahovala, nicméně ne primárně a využívala by ho k dosažení hlavního cíle. Až od začátku 70. let 20. století se ekonomové začali zabývat otázkou financování neziskových organizací.⁸¹

Přesto, že neziskové organizace neusilují primárně o zisk, stále potřebují peníze, aby mohly svou činnost vykonávat. Naplnění poslání neziskových organizací tedy vyžaduje finanční zdroje. Zajistit potřebné finance je úkolem managementu nebo tzv. fundraiseru, který vytváří konkrétní dlouhodobé i krátkodobé strategické plány pro zajištění udržitelnosti. Existence organizace je závislá typicky na vícezdrojovém financování, výjimku představují vládní neziskové organizace, u kterých převažuje financování z jednoho zdroje, a to státního nebo municipálního rozpočtu.⁸² Pokud by byla NNO závislá pouze na jednom zdroji, hrozí jí neočekávané selhání. Některé hraniční a smíšené organizace, především ty, které upravuje specifický zákon, jsou také specificky financovány. Zdroje lze rozdělit do několika kategorií, které se v praxi vzájemně kombinují:

- *„dle charakteru zdroje: finanční zdroje (peněžní prostředky) a nefinanční zdroje (věcné dary, informace, dobrovolnictví),*
- *dle geografického původu zdroje: domácí (lokální) zdroje a zahraniční zdroje,*
- *dle prostředků organizace: interní zdroje (vlastní činnost) a externí zdroje (veřejné, individuální a soukromé zdroje),*
- *dle způsobu nabytí: přímé zdroje (dary) a nepřímé zdroje (daňové úlevy),*
- *dle typu vlastnictví zdroje: veřejné zdroje (státní správa, samospráva, mezinárodní instituce, daňová asignace) a soukromé zdroje (individuální dárci, podnikatelé, nadace).“⁸³*

⁸¹ ŠPALEK, Jiří, Vladimír HYÁNEK a Laura FÓNADOVÁ. *Na penězích záleží: české neziskové organizace v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. s 7. ISBN 978-80-210-8430-8.

⁸² BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 71-73. ISBN 978-80-245-1650-9.

⁸³ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 38. *Účetnictví a daně (Grada)*. ISBN 978-80-271-2117-5

Dárci, ať už individuální, nadace, firmy či stát poskytují neziskovým organizacím prostředky, protože očekávají plnění určitých společenských cílů a potřeb. Prodejem vlastních produktů, služeb, podnikáním, pronájmy nemovitostí nebo členskými příspěvky je nezisková organizace schopna financovat se i sama a zvyšovat tak míru své nezávislosti. Samofinancování umožňuje utvářet finanční plán, který je flexibilní potřebám NO např. na rozdíl od dotací. Je to způsob, jak zvýšit svou nezávislost, ovšem je potřeba dbát na to, že samofinancování je především vedlejší doplňkovou činností a nesmí ohrožovat hlavní cíl a poslání organizace.⁸⁴V praxi se můžeme setkat s organizacemi, které jsou nezávislé a nečerpají prostředky ze státních zdrojů, ale výhradně od soukromých dárců.

3.1 Nástroje financování nevládních neziskových organizací

Obecně můžeme finanční zdroje NNO rozdělit do 3 skupin, jimiž jsou:

- vlastní zdroje,
- cizí zdroje,
- potenciální zdroje.⁸⁵

3.1.1 Vlastní zdroje

Vlastní zdroje tvoří prostředky, které nezisková organizace získává sama svou vlastní činností nebo je poskytují její vlastní členové. Jsou nevratné a někdy se označují také jako samofinancování, viz přechozí odstavec. Vlastní zdroje jsou pro neziskové organizace velmi důležité, neboť se jedná o zdroje, které mohou přímo ovlivňovat. Samy o nich rozhodují a zvyšují jejich nezávislost. Je to zdroj, o kterém mají neziskové organizace největší přehled. Z vlastních zdrojů mohou neziskové organizace vytvářet finanční rezervy, které mohou sloužit buď ke zvýšení finanční jistoty nebo se použijí na konkrétní aktivitu či projekt. Do vlastních zdrojů patří členské příspěvky, příjmy z výkonu hlavní činnosti, příjmy z doplňkových činností a podnikání.⁸⁶

⁸⁴ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 38-39. *Účetnictví a daně* (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

⁸⁵ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 105. ISBN 978-80-210-9154-2.

⁸⁶ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 105-107. ISBN 978-80-210-9154-2.

V rámci příjmů z výkonu hlavní činnosti se setkáváme např. se ziskem z pořádaných akcí nebo realizovaných projektů. Lepším způsobem je však získávání příjmů z doplňkových činností, což je pro NNO v podstatě nejjednodušší způsob. Doplňkové činnosti vymezí zřizovatel ve zřizovací listině. Zisk z doplňkových činností následně plyne na podporu hlavní činnosti. Typicky jsou to pronájmy nemovitostí. Podnikání je specifickou činností, kterou mohou NNO vykonávat, pokud nemají omezení speciálním právním předpisem. Přesto, že NNO nejsou zakládány k výdělečné činnosti, tuto činnost nemají zakázanou. Některé právní formy mohou podnikat v rámci hlavní i vedlejší činnosti, např. ústavy. Pouze ve vedlejší činnosti mohou podnikat, např. spolky a nadace. Příjmy z podnikání jsou vždy předmětem zdanění.⁸⁷

3.1.2 Cizí zdroje

Cizí zdroje může nezisková organizace získat na určitou dobu a po uplynutí této doby je musí vrátit. Nevýhodou tohoto typu financování je nezanedbatelný úrok, který musí poskytovateli zaplatit. Typicky se jedná například o půjčky, jejichž poskytovateli jsou banky. Je proto velmi důležité využití cizích zdrojů dobře zvážit a posoudit, zda jsou výhodné.⁸⁸

Získat například podnikatelský úvěr nebývá pro NNO tak snadné, jako pro jiné typy ziskových firem. Věřitelé mají přísné požadavky na schvalování půjčky. Musí si být jistí, že NNO bude schopna dluh splatit. A vzhledem k tomu, že veškeré finance NNO míří primárně zpět do její hlavní činnosti a může fungovat i se ztrátou, nejsou pro věřitele příliš důvěryhodné. Půjčky často obsahují vysoké úrokové sazby a věřitel požaduje zástavu.⁸⁹

3.1.3 Potenciální zdroje

Potenciální zdroje jsou nenárokové zdroje, které nezisková organizace může obdržet od okolí na podporu své činnosti. Je možné je získat na základě žádosti nebo projektu od nejrůznějších veřejných institucí, soukromých institucí nebo jednotlivců. Takto získané finanční prostředky jsou většinou použity na předem

⁸⁷ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 44-46. *Účetnictví a daně* (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

⁸⁸ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 109. ISBN 978-80-210-9154-2.

⁸⁹ Cashbot. *Podnikatelský úvěr: Jaké jsou možnosti financování pro neziskové organizace*. [online]. 4. 8. 2022 [cit. 20.02.2023]. Dostupné z: <https://cashbot.cz/blog/podnikatelsky-uver-jake-jsou-moznosti-financovani-pro-neziskove-organizace/>

schválený účel, akce, vybrané druhy nákladů. Zbytek, který nepokryje získaná částka musí NNO spolufinancovat. O využití prostředků se konkrétní poskytovatel zpravidla informuje v závěrečné zprávě a vyúčtováním.⁹⁰ Může se jednat například o peníze z veřejných rozpočtů a dary od soukromých osob. Do skupiny potenciálních zdrojů patří příspěvky ze zdrojů z EU, příspěvky územních samosprávných celků, přímé nebo nepřímé dotace ze státního rozpočtu, firemní dárcovství a individuální dárcovství, příspěvky od nadací a nadačních fondů. Pro finanční podporu z potenciálního zdroje jsou typické určité zásady, s výjimkou dárcovství. Finanční podporu provází písemná smlouva, na kterou není právní nárok. Je poskytována na základě žádosti či projektu a musí být použita na účel, pro který byla poskytnuta. Finanční podpora nemůže tvořit 100 % nákladů projektu nebo akce a také existuje skupina nákladů, které z ní nesmí být hrazeny.⁹¹

3.2 Zdroje veřejného financování

Veřejné financování zajišťuje Evropská unie, stát (instituce státní správy) a územní samosprávné celky.

3.2.1 Financování z Evropské unie

V prvním případě se jedná o příspěvky ze zdrojů EU (dotační fondy). Lze je získat z jednotlivých programů, které vyhláší správce instituce či organizace nebo ze strukturálních fondů prostřednictvím regionálních operačních programů v jednotlivých oblastech NUTS II.⁹² Tyto prostředky jsou významným zdrojem příjmu především pro státní neziskové organizace. Jedná se o velké investiční projekty. NNO využívají nejčastěji prostředky tak, že se zapojí do integrovaných programů rozvoje měst.⁹³

Během programového období v letech 2014-2020 bylo z fondů EU k dispozici celkem 580 mld. Kč. K 31. 3. 2019 bylo využito celkem 17,8 mld. Kč, tyto prostředky čerpalo 1805 NNO. Zdroje pocházely ze tří fondů: Evropský sociální fond (ESF), Evropský fond regionálního rozvoje (EFRR) a Fond

⁹⁰ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 46. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

⁹¹ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 109-110. ISBN 978-80-210-9154-2.

⁹² PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 46. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

⁹³ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 111. ISBN 978-80-210-9154-2

soudržnosti (FS). Tyto fondy dále financovalo sedm operačních programů. Prostřednictvím těchto programů mohly NNO o finance žádat. Například skrz operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání, operační program Životního prostředí a další. Nejvíce bylo čerpáno z operačního programu Zaměstnanost, celkem 7,3 mld. Kč. Obecně největší zastoupení v čerpání z fondů EU mají spolky.⁹⁴

3.2.2 Financování od orgánů státní správy a samosprávy

Těmito finančními zdroji se mají na mysli dotace od státu, krajů, měst, obcí a státních fondů. Financování dělíme na přímé a nepřímé (viz tabulka č. 2). Přímé financování znamená, že organizace určité zdroje přímo dostává a je realizováno několika veřejnými politikami. Jednou z nich je Státní dotační politika ČR. Nepřímým financováním jsou například služby, za které NNO nemusí platit (nájmy, reklama, bezplatná práce dobrovolníků), tyto zdroje nejsou nikde konkrétně zachycovány a nemáme o nich přesné informace.⁹⁵

Tabulka č. 2: Přímé a nepřímé zdroje financování NNO

Financování přímé	Stát	Kraje	Obce
Dotace	✓	✓	✓
Veřejné zakázky	✓	✓	✓
Dary: finanční a materiální		✓	✓
Půjčky (přímé i nepřímé)	✓	✓	✓

Financování nepřímé	Stát	Kraje	Obce
Slevy na daních	✓		
Úlevy od správních poplatků	✓	✓	✓
Úlevy od místních poplatků		✓	✓
Prodej a pronájem majetku v symbolické či netržní ceně		✓	✓
Odpuštění či snížení sankcí, splátek	✓	✓	✓
Pracovní čas zaměstnanců úřadu pro potřeby organizace			✓
Využití komunikačních a propagačních kanálů úřadů	✓	✓	✓

Zdroj: mapaneziskovek.cz

⁹⁴ Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Interaktivní mapa neziskového sektoru. *Dotace z fondů EU pro NNO*. [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://muni.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=7da88eefed62423aac95564c98893206>

⁹⁵ HOMMEROVÁ, Dita, Kateřina BRUNCLÍKOVÁ, Tereza DVOŘÁKOVÁ, et al. *Efektivní řízení neziskových organizací poskytujících sociální služby*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. s 17-18. ISBN 978-80-261-0965-5.

Stát využívá řadu nástrojů, kterými podporuje NNO, aby byly schopny zajišťovat některé veřejné služby. Těmito nástroji jsou především dotace, ale také daňové úlevy, daňové osvobození, zakázky a platby třetím osobám atd. Finanční podpora NNO je ukotvena především ve státní dotační politice, která je vládou centrálně koordinovaná. Vymezují ji jednotlivá pravidla poskytování dotací.⁹⁶ Každý rok přijímá vláda ČR usnesení o hlavních oblastech, které budou v daném roce podpořeny. V loňském roce vláda svým usnesením č. 540 ze dne 22. června 2022 schválila Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2023.⁹⁷

Pro letošní rok mají ústřední orgány státní správy v plánu vyhlásit výzvy k předkládání žádostí o poskytnutí dotace na podporu veřejně prospěšných činností u 88 dotačních programů. Dotační programy, které jsou vyhlašované v rámci Hlavních oblastí jsou administrovány celkem 16 poskytovateli, z toho 13 ministerstvy, Úřadem vlády ČR a 2 agenturami: Národní sportovní agentura a Česká rozvojová agentura. Národní sportovní agentura bude mít dle odhadu největší objem finančních prostředků, a to 2 909 802 821 Kč. Celkem bylo vytvořeno 18 tematických hlavních oblastí (viz tabulka č. 3), každá z těchto oblastí obsahuje jednotlivé dotační programy. Na všechny dotační programy uvedené v materiálu se vztahují také Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, které byly schváleny usnesením vlády ze dne 1. června 2020 č. 591.⁹⁸

⁹⁶ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 48-49. *Účetnictví a daně* (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

⁹⁷ Úřad vlády ČR. *Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2023*. [online] 2023. [cit. 20.02.2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/03_Material_HO23_vlada.pdf

⁹⁸ Úřad vlády ČR. *Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2023*. [online] 2023. [cit. 20.02.2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/03_Material_HO23_vlada.pdf

Tabulka č. 3: Odhad objemu finančních prostředků dle hlavních oblastí

Hlavní oblasti	Odhad objemu finančních prostředků pro rok 2023
Tělesná výchova a sport	2 940 542 821 Kč
Sociální služby a sociální aktivity	1 406 600 000 Kč
Kultura	1 209 090 400 Kč
Zahraniční aktivity	401 890 188 Kč
Politika v oblasti závislosti (dříve „protidrogová politika“)	393 100 000 Kč
Děti a mládež	232 290 000 Kč
Rodinná politika	160 000 000 Kč
Péče o zdraví a zdravotní prevence	121 000 000 Kč
Ostatní (nezařazené)	109 100 000 Kč
Vzdělávání a lidské zdroje	102 650 000 Kč
Životní prostředí a udržitelný rozvoj	65 060 000 Kč
Rizikové chování	52 889 000 Kč
Národnostní menšiny	48 889 000 Kč
Romská menšina	34 750 000 Kč
Ochrana spotřebitele	19 000 000 Kč
Bydlení	7 000 000 Kč
Rovné příležitosti žen a mužů	7 000 000 Kč
Boj s korupcí	4 800 000 Kč
CELKEM	7 415 651 409 Kč

Zdroj: vlastní zpracování, Vláda ČR: *Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2023. s 7-8*

Pokud činnost neziskové organizace rozvíjí některou z výše uvedených oblastí, je velká šance dosáhnout na dotaci v nějakém z nabízených programů. Kromě dotací jsou však i další možnosti podpory, které veřejné financování nabízí, např. zdroje, které souvisí se zadáváním veřejných zakázek, zdroje vyplývající ze smluv o poskytování služeb, zdroje poskytované ze zákona (tento okruh se týká jen některých právních forem: církevní organizace, veřejné a soukromé školy, politické strany), popř. další.⁹⁹

Financování NNO z rozpočtů krajů a obcí je významné zejména pro NNO regionálního významu.¹⁰⁰ Grantové programy se zveřejňují především na webových stránkách příslušných krajů a větších měst. Na základě žádosti mohou poskytovat příspěvek i menší obce.¹⁰¹ Výhodou příspěvků územních samosprávných celků je jejich místní charakter a to, že lépe cílí na potřeby v regionu. Nevýhodou je velmi

⁹⁹ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 73. ISBN 978-80-245-1650-9

¹⁰⁰ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 73. ISBN 978-80-245-1650-9

¹⁰¹ PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. s 47. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5

odlišná úroveň v jednotlivých oblastech, výše podpory se liší.¹⁰² Největší objem dotací pro NNO plyne dlouhodobě ze státního rozpočtu, následně z krajských rozpočtů, obecních rozpočtů a v poslední řadě ze státních fondů. Pro zajímavost největší objem dotací ze státního rozpočtu v roce 2019 směřoval Fotbalové asociaci České republiky.¹⁰³

3.3 Zdroje soukromého financování

Zdroje soukromého financování poskytují individuální dárci a firemní dárci, ale také nadace a nadační fondy. Tvoří oblast, která je každým rokem významnější. Vybudování masivní základny individuálních dárců představuje pro neziskové organizace velmi stabilní zdroj příjmů. Základem je důvěryhodnost, lidé darují své finanční prostředky těm organizacím, kterým věří, že s nimi nakládají správně. K tomu přispívá především transparentnost. Zpřístupňování informací veřejnosti tak, aby nebyl problém prokázat původ svého financování, účelnost použití prostředků a neziskový princip hospodaření. Dárce nebo donátor musí být informován o použití svých financí, např. za pomoci výročních zpráv, tiskových zpráv a informací na webových stránkách.¹⁰⁴

Mezi soukromé zdroje řadíme převážně dary, sponzoring (firemní filantropie), dárcovské SMS, crowdfunding, nadační příspěvky (granty), různé druhy veřejných sbírek a činnost dobrovolníků.¹⁰⁵ Rizikem u NNO může být složitost a nejasnost grantových podpor, složitost zdanění nebo nerealizované daňové asignace. Daňové asignace spočívají v možnosti daňových poplatníků odevzdat určitou část daní na podporu neziskové organizace. ČR je zatím jedinou zemí v rámci V4, která nemá tento mechanismus zaveden. Přitom by mohl podpořit ve veřejnosti zájem o neziskový sektor. Zdaňování neziskových organizací je v ČR zatíženo byrokracií, a to má značné finanční dopady. Kvůli zpracovávání daní musí NNO často zaměstnávat větší množství pracovníků nebo musí využívat daňové

¹⁰² PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 112-113. ISBN 978-80-210-9154-2

¹⁰³ Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Infografika. *Interaktivní mapa neziskového sektoru. Co neziskové organizace opravdu dělají?* [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://mapaneziskovek.cz/infografika/>

¹⁰⁴ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 93-97. ISBN 978-80-210-9154-2.

¹⁰⁵ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 125-132. ISBN 978-80-210-9154-2

poradce. Dalším problémem může být přidělování finančních prostředků v ročním cyklu, takto krátký časový úsek komplikuje jejich čerpání.¹⁰⁶

3.3.1 Dárcovství

Darování, respektive darovací smlouva je upravena v §2055 NOZ takto: „*Darovací smlouvou dárce bezplatně převádí vlastnické právo k věci, nebo se zavazuje obdarovanému věc bezplatně převést do vlastnictví a obdarovaný dar nebo nabídku přijímá*“.¹⁰⁷ Obdarovaný není povinen poskytovat protiplnění. Jako dar se považuje jakákoliv věc, nejčastěji se jedná o peněžní příspěvek, případně hmotnou věc (oblečení, hygienické pomůcky). Příjem je z bezúplatného plnění osvobozen od daně z příjmů a u dárce může dar snižovat základ daně, pokud jsou dodrženy zákonné podmínky. Jakožto jakési protiplnění směrem k dárci můžeme považovat zveřejnění jména nebo i dalších informací o dárci na webových stránkách dané organizace, v tiskových materiálech atd. Pokud by protihodnota byla vyšší, např. benefiční koncert, zmínky o dárci na plakátech, reklamách atd., jednalo by se již o sponzoring, a to by mělo být ošetřeno jinou formou než darovací smlouvou.¹⁰⁸

3.3.2 Sponzoring

Sponzoring je od darování značně odlišný. Jeho právní a daňový systém nepovoluje, na rozdíl od daru, osvobození od daně z příjmu a podléhá DPH. Sponzor získá nějakou formu protiplnění, např. propagaci, reklamu. Použije se sponzorská smlouva, tzv. inominátní smlouva, její obsah je ponechán na rozhodnutí obou stran, pokud je to v mezích právního řádu.¹⁰⁹

3.3.3 Dárcovské SMS

Dárcovskou SMS vytvořilo jako projekt společně organizace Fórum dárců a Asociace provozovatelů mobilních sítí. Fórum dárců je organizace usilující o podporu filantropie v ČR. Fórum zajišťuje veškerou koordinaci, zabezpečení, organizaci a komunikaci. Pravidelně jsou zveřejňovány výroční a finanční zprávy Fóra dárců, které jsou ověřovány nezávislým auditem. Darování formou SMS

¹⁰⁶ HOMMEROVÁ, Dita, Kateřina BRUNCLÍKOVÁ, Tereza DVOŘÁKOVÁ, et al. *Efektivní řízení neziskových organizací poskytujících sociální služby*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. s 44-45. ISBN 978-80-261-0965-5.

¹⁰⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 2055 odst. 1

¹⁰⁸ VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. s 100-103. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.

¹⁰⁹ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 125-126. ISBN 978-80-210-9154-2

zajišťuje jednoduchý způsob, jak přispět a podílejí se všichni tři operátoři (Vodafone, O2, T-mobile). Službu může využít jakákoliv nezisková organizace. Dárci mohou přispět částkami 30 Kč, 60 Kč, 90 Kč a nově od roku 2022 také 190 Kč. Kromě jednorázového příspěvku lze nastavit i trvalé platby.¹¹⁰

3.3.4 Crowdfunding

Díky moderním technologiím máme možnost poskytovat finanční prostředky projektům nebo nápadům, které nás zaujaly, prostřednictvím online kampaně. Základem je stanovení cílové částky, které chceme dosáhnout. Lidé přispívají jednoduše díky internetovým platbám. Nejznámější platformy, které tuto možnost nabízejí jsou např. Darujspravne.cz a Donio.cz.

3.3.5 Nadační příspěvky, granty

Nadace mají možnost poskytovat podporu vícero způsoby, zejména však z nadačních grantů. Oblast svého zájmu nadace definují typicky již vznikem. Orientují se tedy určitým směrem. Prostředky mohou získávat z různých zdrojů.¹¹¹ Více o tom v praktické části, která se věnuje případové studii konkrétní nadace.

3.3.6 Veřejné sbírky

Veřejné sbírky upravuje zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. „*Veřejnou sbírkou je získávání a shromažďování dobrovolných peněžitých příspěvků od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro předem stanovený veřejně prospěšný účel, zejména humanitární nebo charitativní, rozvoj vzdělání, tělovýchovy nebo sportu, nebo ochrana kulturních památek, tradic nebo životního prostředí (dále jen "sbírka"). Sbírkou je oprávněna konat za podmínek stanovených tímto zákonem pouze právnická osoba.*“¹¹² Je třeba zdůraznit, že se jedná výlučně o shromažďování peněžních prostředků. Shromažďování například věcných darů nepodléhá úpravě v zákoně o veřejných sbírkách. Maximální délka realizace jedné sbírky jsou 3 roky. Existuje několik metod, jak sbírku realizovat: shromážděním příspěvků na předem stanoveném zvláštním bankovním účtu, sběracími listinami, pokladničkami, prodejem předmětů, vstupenek, dárcovskými textovými zprávami,

¹¹⁰ Darcovskasms. *Základní informace*. [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://www.darcovskasms.cz/darcovska-sms/zakladni-informace.html>

¹¹¹ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 127. ISBN 978-80-210-9154-2

¹¹² Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), §1 odst. 1

složením hotovosti do pokladny zřízené právnickou osobou. Konání sbírky musí být oznámeno krajskému úřadu nejpozději 30 dní před začátkem.¹¹³

3.3.7 Dobrovolnictví

Dobrovolnictví je pro NNO mimořádným ekonomickým zdrojem, který je vykonávaný bez nároku na odměnu. Podmínky výkonu dobrovolné práce jsou ukotveny v zákoně č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. Tento zákon upravuje dobrovolnickou službu jako činnost, kterou dobrovolník poskytuje pomoc a vymezuje konkrétní případy ve kterých může takovou pomoc vykonávat, např. pomoc nezaměstnaným osobám, sociálně slabým osobám, pomoc při přírodních a jiných katastrofách. Organizace jsou v tomto zákoně rozděleny na vysílající organizace a přijímací organizace podle toho, zda dobrovolníky poskytují druhým nebo je samy využívají.¹¹⁴ Dobrovolnou práci můžeme vykonávat i na základě smlouvy o dobrovolné výpomoci, kterou zákon o dobrovolnické službě výslovně neupravuje. Smluvní podmínky si v tomto případě upravují smluvní strany samy. Důvodem, proč se neziskové organizace spíše podřizují zákonu o dobrovolnické službě jsou zejména dotace, které mohou vysílající organizace od ministerstva obdržet.¹¹⁵

Dobrovolnictví může být vzájemně prospěšné a veřejně prospěšné. Se vzájemně prospěšným dobrovolnictvím se nejčastěji setkáme u sborů dobrovolných hasičů, ale patří sem také organizace, které pomáhají svým nějakým způsobem znevýhodněným členům. Je to tedy činnost vykonávaná členy určitého sdružení. Pokud se lidé snaží angažovat a být nezištně užiteční svému okolí, mluvíme také o dobrovolnictví veřejně prospěšném. Díky dobrovolníkům mají NNO zajištěnou levnou pracovní sílu, ale zároveň jim přináší nový pohled a názory na věc, pozitivní myšlení, propagaci, popř. jsou ideálními uchazeči o práci. Důvodem, proč se někdo chce stát dobrovolníkem je nejčastěji dobrý pocit z poskytnuté pomoci, získání nových zkušeností, přátel atd.¹¹⁶

¹¹³ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 81-86. ISBN 978-80-245-1650-9

¹¹⁴ Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), část 1

¹¹⁵ VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. s 140-141. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.

¹¹⁶ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. s 139-145. ISBN 978-80-245-1650-9

Dle ekonomických údajů ČSÚ týkajících se neziskových institucí pro rok 2020 bylo celkem 25 903 dobrovolníků (FTE úvazků). Počet dobrovolníků se publikuje pouze jako počty úvazků přepočtených na plnou pracovní dobu (FTE). Objem dobrovolnické práce meziročně klesl o 21,59 %.¹¹⁷ Bylo to způsobeno především zavedenými protiepidemickými opatřeními kvůli pandemii covid-19.

3.4 Fundraising

Fundraising je mezinárodní termín, který lze přeložit do češtiny jako tzv. „pěstování fondů“. Zabývá se systematickým získáváním finančních i nefinančních prostředků, které jsou potřeba pro konkrétní neziskovou organizaci, aby byl zajištěn její chod a realizace jejího poslání. Osoba, která se profesionálně zabývá fundraisingem se nazývá fundraiser. Fundraiser průběžně plánuje finanční a ekonomickou strategii s cílem zajistit zdroje v potřebné výši a ideálně vytvořit stálý okruh příznivců (příspěvatelů). NNO může mít interního nebo externího fundraisera. U větších organizací je interním fundraiserem specialista, který je organizací přímo zaměstnán a zastává samostatnou pozici. Menší organizace takovou pozici obvykle nemají a jeho funkci zastává např. vedoucí (ředitel) nebo projektový manager, popř. všichni zaměstnanci. NNO mohou tuto funkci zadat také externě, nejčastěji specialistovi, ale někdy také dobrovolníkovi (laikovi), kterého si k výkonu fundraisingu najmou. Stále však převládá interní pojetí této činnosti.¹¹⁸

V rámci fundraisingu jsou využívány všechny zmiňované zdroje a metody financování. Fundraiser hledá peníze, výrobky, služby, dobrovolníky ve veřejných institucích, v nadacích, u firem, klientů i jednotlivců. Pro to, aby byl fundraising úspěšný musíme také vědět, jak z určitého zdroje podporu získat, např. veřejnou sbírkou, benefičním koncertem, projekty a žádostmi o grant nebo dotaci, oslovením dárce, dárcovskou SMS, prodejem vlastních produktů, ale také odkazem ze závěti a dalšími způsoby. Fundraiser musí umět individuálně posoudit konkrétní NNO a přijít na to, co je potřeba pro její rozvoj a jaké metody a zdroje využít s ohledem na finanční rozpočet celé organizace. Vše je založeno především na osobních kontaktech a vztazích. Výčet aktivit fundraisera je tedy velmi široký a kombinuje se zde manažerská i výkonná role. Jedná se například o:

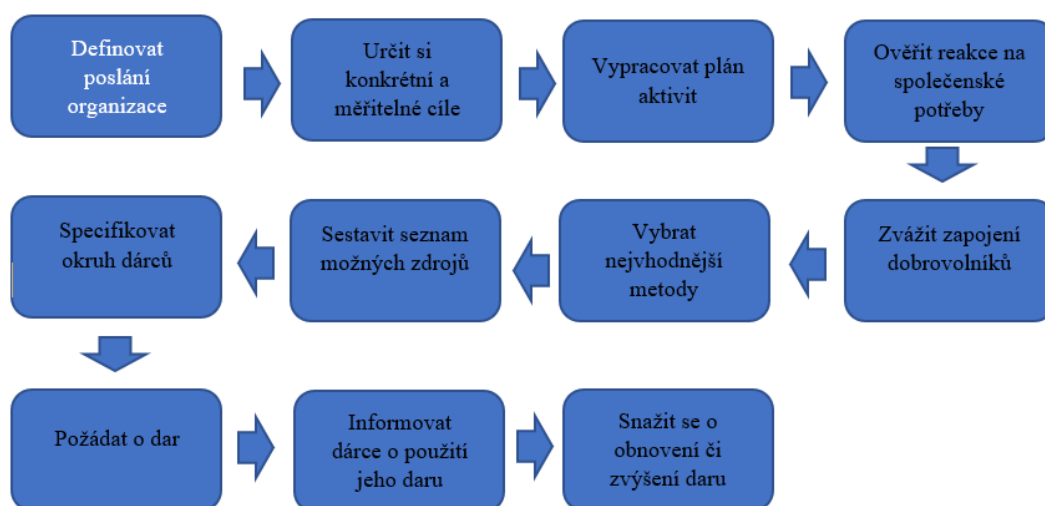
¹¹⁷ Český statistický úřad. *Databáze satelitního účtu neziskových institucí*. [online]. 14. 10. 2022 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_sat

¹¹⁸ BOUKAL, Petr. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2013. s 34-39. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4487-2.

- přípravu dlouhodobého plánu,
- přípravu rozpočtu nákladů a zdrojového rozpočtu,
- vytipování jednotlivých zdrojů a metod,
- kreativní oslovení a vyhledávání dárců,
- motivování k dárcovství a samotné komunikaci s dárci,
- koordinaci fundraisingových aktivit,
- plánování kampaní,
- reprezentaci organizace,
- zajištění propagace atd.¹¹⁹

Vzhledem k tomu, že fundraising je jakýsi management zdrojů, je potřeba zajistit plánování, administrativu i komunikaci. Níže je uvedeno schéma, které znázorňuje plánovací proces, který by měl být ve své podstatě dodržován.¹²⁰

Schéma č. 1: Fundraising jako plánovací proces

Zdroj: vlastní zpracování, PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací. s 133

¹¹⁹ ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. *Úspěšná nezisková organizace*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. s 67-73. Management (Grada). ISBN 978-80-247-4041-6.

¹²⁰ PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. s 133. ISBN 978-80-210-9154-2

4 Strategie spolupráce veřejné správy s NNO

Vláda ČR schválila usnesením ze dne 12. července 2021 tzv. Strategii spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030 (dále jen „Strategie“). Jedná se o střednědobý národní strategický dokument, který zpracoval sekretariát Rady vlády pro nestátní neziskové organizace. Jeho samotné přípravě předcházelo vytvoření dvou studií, ze kterých Strategie vychází. První studie s názvem Vymezení občanského sektoru a nestátních neziskových organizací v rámci národního hospodářství obsahuje statistická data zaměřená na socioekonomický význam organizací. Druhá studie s názvem Rozhodování blíže k lidem pojednává o občanské participaci a partnerství veřejné správy s organizacemi občanského sektoru. Samotnou tvorbu Strategie doprovázelo několik veřejných konzultací a setkání s odborníky na danou problematiku.¹²¹

Strategie navazuje na Státní politiku vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 až 2020. Nastavuje jakýsi základní rámec rozvoje spolupráce a partnerství mezi veřejnou správou a neziskovým sektorem. Vnímá NNO jako silného a stabilního partnera veřejné správy, pokud bude dodržovat podmínky, které navrhuje v rámci tří akčních plánů. První Akční plán na léta 2021-2024 byl vládě předložen a schválen spolu s touto Strategií. Důraz je kladen na soulad s principy udržitelného rozvoje, které jsou obsaženy ve Strategickém rámci Česká republika 2030. Tento strategický rámec udává, kam bude ČR v nejbližších desetiletích směřovat. Zabývá se zvyšováním kvality života po sociální, ekonomické i environmentální stránce.¹²²

Strategie sleduje několik strategických oblastí a pro každou z nich formuluje jeden strategický a několik specifických cílů. Specifika konkrétních opatření, jak dosáhnout stanovených cílů obsahují jednotlivé akční plány. Strategie usiluje o posílení spolupráce s veřejnou správou, ale také o zajištění vhodných podmínek pro existenci a činnost NNO. Doba pandemie covid-19 opět ukázala, jak moc jsou NNO pro společnost významné. NNO výrazně přispívají k vyváženému vývoji ČR

¹²¹ Vláda ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s NNO na léta 2021 až 2030 včetně podkladových studií a vypořádání konzultací*. [online]. 15. 7. 2021 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/strategie-spoluprace-verejne-spravy-s-destatnimi-neziskovymi-organizacemi-na-leta-2021-az-2030-189753/>

¹²² Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

v oblasti sociální, kulturní, environmentální i hospodářské. Je potřeba si uvědomit, že politická podpora je nutným předpokladem pro plnění Strategie. Důvodem vzniku Strategie je především snaha podpořit zapojování občanů (občanské společnosti) do rozhodování o věcech veřejných a snaha zapojit NNO do řešení aktuálních potřeb společnosti. Strategie přistupuje pro účely dokumentu k pojmům neziskový sektor, nestátní neziskový sektor a organizace občanské společnosti jako k synonymům.¹²³ Zároveň využívá strukturálně-operacionální definici od profesorů L. M. Salomona a H. K. Anheiera viz podkapitola 1.2. a snaží se vymezit neziskový sektor.

Strategie obsahuje analytickou část, ve které popisuje vybrané problémové oblasti, ze kterých následně vyplývají konkrétní strategické a specifické cíle. „Identifikovány byly celkem tři oblasti:

- *oblast společenského klimatu pro činnost NNO,*
- *oblast participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru,*
- *oblast právního prostředí a financování NNO.*“¹²⁴

4.1 Společenské klima pro činnost NNO

Pro existenci a rozvoj občanské společnosti je zásadní oživit důvěru společnosti v její instituce (neziskové organizace). Současně s tím přesvědčit veřejnost, že osobní angažovanost má smysl. Poslední průzkumy ukázaly, že stále převažuje nedůvěra v neziskové organizace. Ve Strategii jsou uváděna data výzkumného oddělení Sociologického ústavu Akademie věd České republiky. Informace Centra pro výzkum veřejného mínění (dále jen „CVVM“) z března 2020 uvádí, že neziskovým organizacím nedůvěřuje celkem 50,2 % respondentů, důvěřuje 38,5 % a 11,2 % uvedlo, že neví.¹²⁵ V září roku 2020 došlo ke skokovému zhoršení situace a 58,6 % respondentů uvedlo, že neziskovým organizacím nedůvěřuje a důvěra se snížila na 32,9 %, 8,3 % neví. Z nejaktuálnějších hodnot

¹²³ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

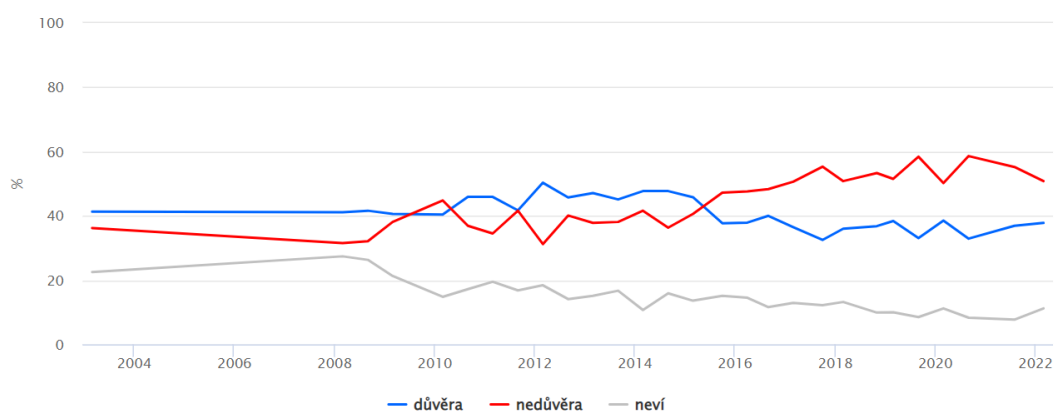
¹²⁴ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹²⁵ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 15-19. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

z března roku 2022 vyplývá, že se veřejné mínění zlepšuje, 50,8 % respondentů nedůvěřuje, 37,8 % důvěřuje a 11,2 % neví.¹²⁶ Velké výkyvy způsobují především různé mimořádné události, např. pandemie covid-19, tornádo na Břeclavsku a Hodonínsku a válka na Ukrajině, ale podněcují je také média a veřejně známé osobnosti.

CVVM provádí průzkumy k vybraným institucím pravidelně již od roku 2008.¹²⁷ V následujícím grafu jsou zaznamenány změny hodnot v průběhu let. K největšímu poklesu důvěry došlo od roku 2012 do roku 2018 především v souvislosti s evropskou migrační krizí.

Graf č. 2: Důvěra v neziskové organizace

Zdroj: Akademie věd ČR. CVVM.

Je potřeba zmínit, že postoje se k jednotlivým neziskovým organizacím liší, např. důvěra v nadace a důvěra v politické strany a hnutí. Veřejnost hodnotí výsledky práce a činnost, ale jejich názory ovlivňují již zmiňovaná média či představitelé veřejného života, spíše než faktické informace. Například mezi roky 2012 a 2013 se projevovalo negativní vnímání NNO u lidí s více levicovou orientací, nezaměstnaných, důchodců a lidí, kteří mají nižší vzdělání. Přesto, že předtím byla jejich míra nedůvěry naopak nejnižší. Nejspíš šlo o důsledky finanční krize, která se v ČR projevila o něco později. Společnost byla rozdělena, a to zasáhlo i neziskový sektor, část společnosti vnímala některé NNO jako elitní.

¹²⁶ Akademie věd ČR. Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Časové řady vybraných otázek z výzkumu naše společnost*. [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://cvvmapp.soc.cas.cz/#question24>

¹²⁷ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 15-19. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

Veřejnost si velmi často neuvědomuje, jaké služby právě NNO zastávají, a přitom jsou na nich závislí. Jedná se např. o různé sociální služby. Dalším negativním příkladem je např. termín „politická neziskovka“, který se objevil v roce 2019 ve veřejné debatě a je používán pro množství NNO. Neziskové organizace se ovšem snaží na nedůvěru reagovat a vytvořily např. platformu Posilujeme Česko nebo kampaň Takoví jsme, které lidem přibližují jejich práci a prospěšnost. Je však potřeba, aby je státní instituce podpořily a přijaly taková opatření, která by edukovala veřejnost o pozitivní roli a významu NNO. Politická kultura by měla uznávat hodnotu občanské společnosti a podporovat její angažovanost. Je potřeba brát NNO jako rovnocenného partnera státu. Bohužel obecně ve světě sílí trend tzv. uzavírání nebo zmenšování občanského sektoru, což se projevuje represivními či jinak zatěžujícími zákony, ale také verbálními útoky, zastrašováním, a to především v online prostoru. Objevují se různé negativní kampaně vůči NNO, které hanobí jejich práci i zaměstnance. Nejvíce to zasahuje organizace, které obhajují veřejný zájem v různých kontroverzních tématech.¹²⁸

Tabulka č. 4: Identifikované výzvy v oblasti Společenského klima pro činnost NNO

Identifikované výzvy v oblasti Společenského klima pro činnost NNO – shrnutí
✓ negativní povaha veřejného diskursu směrem k NNO (laická i odborná veřejnost),
✓ nedostatečný obraz občanského sektoru a NNO jako rovnocenného partnera státu,
✓ nedostatečná aktivní podpora pozitivního vymezení a vnímání neziskového sektoru.

Zdroj: Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. Praha 2022. s 19.

4.2 Participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru

Dalším kritériem pro to, aby demokracie byla „zdravá“ a nedocházelo k nabeřívání mezinárodně uznávaných práv jako jsou svoboda projevu, sdružování a shromažďování, je občanská participace. Účast občanů při rozhodování a možnost ovlivňovat věci veřejné, být veřejně aktivní je účinným prostředkem, který posiluje důvěru v politiku, soudržnost a snižuje nerovnosti a sociální konflikty. Cílem Evropské unie je posílit prostřednictvím občanské společnosti participativní demokracii, proto vyzývá k implementaci některých participativních způsobů v rámci tzv. komunálních politik jednotlivých členských

¹²⁸ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 15-19. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

států. Stále více je podporován proces tzv. strukturovaného dialogu ve kterém spolu jednají tvůrci politik a zainteresované skupiny společnosti prostřednictvím některých programů např. ESIF (Evropské strukturální a investiční fondy). V praxi se spíše než participativní procesy, uplatňují deliberativní procesy, ve kterých jsou zapojeni ti, kteří k danému problému mají co říct (odborná, profesní veřejnost, občanská společnost). Stále chybí ucelená a praktická metodická podpora participace. Většina aktivních občanů se sdružuje právě v neziskových organizacích, které se vzájemně propojují, spolupracují a vytváří „střechy“ či „sítě“ NNO.¹²⁹

Tabulka č. 5: Identifikované výzvy v oblasti Občanská participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru

Identifikované výzvy v oblasti Občanská participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru – shrnutí
✓ chybí ucelená a praktická metodická podpora participace jako klíčového principu fungování veřejné správy a propojení spíše izolovaných případů,
✓ nedostatečně rozvinuté nástroje na participaci a minimální nároky na participaci v právním řádu ČR,
✓ nejasné postavení a úloha střech a sítí NNO,
✓ rehabilitace advokační práce.

Zdroj: Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. Praha 2022. s 24.

4.3 Právní prostředí a financování NNO

V této oblasti Strategie poukazuje na právní předpisy, které upravují postavení právní forem NNO. Zahrnuje právní formy na základě užšího vymezení RVNNO. Právní prostředí pro existenci a činnost NNO považuje Strategie za přiměřené. Nedochází k neúměrnému zatěžování zvláštními právními předpisy a NNO tak nejsou znevýhodněny oproti organizacím, které se zakládají za účelem podnikání. Každá NNO se musí zaregistrovat u rejstříkových soudů, aby získala právní subjektivitu. Jedná se však o jednoduchý proces. Strategie zmiňuje jednotlivé změny, které přinesl NOZ a poukazuje na dlouholeté snahy zakotvit veřejnou prospěšnost v právním řádu spolu se souvisejícím zákonem o statusu veřejné prospěšnosti.¹³⁰

¹²⁹ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 19-24. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³⁰ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 25-35. ISBN 978-80-7440-286-9.

Financování NNO je specifické a Strategie hovoří o vícezdrojovém financování a možnostech získávání dotací. Dle satelitního účtu neziskových organizací představovaly nejdůležitější zdroj financování v roce 2018 veřejné zdroje (28,97 %). Jako hlavní problém při poskytování státních dotací vnímá Strategie pouhý jeden rozpočtový rok. Jedná se o malý časový úsek, protože ve stejném roce, kdy jsou dotace poskytnuty, musí být i použity. Poskytování dotací a návratných finančních výpomocí je upraveno v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů. Novela tohoto zákona v roce 2018 přinesla jasná pravidla pro čerpání a poskytování dotací ze státního rozpočtu. Aplikovala správní řád na proces poskytování dotací, což ale způsobilo další administrativní úkony pro poskytovatele, např. povinnou evidenci každé žádosti v jednotlivých spisech. Strategie také zmiňuje několik důležitých předpisů a dokumentů, např. Zásady vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy a Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči NNO na podporu veřejně prospěšných činností (viz podkapitola 3.2.2. této práce). Na základě zpětných vazeb od NNO je zřejmé, že existují překážky, které brání efektivněji čerpat finanční zdroje z rozpočtu EU, především je to způsobeno náročnou administrativou: dlouhé lhůty, nepřívětivý informační systém.¹³¹

Z výzkumu vyplývá, že co se týče soukromého financování, je darování od jednotlivců méně citlivé na aktuální hospodářskou situaci na rozdíl od firemních příspěvků. Individuální dárcovství se v ČR dlouhodobě nachází na spodních příčkách v porovnání s ostatními evropskými zeměmi. Lidé nejvíce darují na pomoc dětem, chudým a velmi citlivě reagují na potřebu pomoci během živelních pohrom. Jediným nástrojem státu na podporu individuálního dárcovství je odpočet hodnoty darů od základu daně, ale to se týká převážně jen velkých a ojedinělých darů. RVNNO má však připravenou poměrně rozsáhlou analýzu individuálního dárcovství, která obsahuje opatření, jak zvýšit motivaci darovat na veřejně prospěšné účely. Mnoho firem si uvědomuje potřebu odpovědného podnikání, současně však sílí tlak na snižování nákladů, a proto finanční podpora

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³¹ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 25-35. ISBN 978-80-7440-286-9.

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

NNO výrazně nestoupá. V době pandemie covid-19 se dle dat z Fóra dárců setkala více než třetina NNO se zrušením dárcovské podpory (39 %). A ukázalo se, že ani všechny firmy nevyužívají možnosti odpočtu hodnoty daru. Ke zvyšování individuálního dárcovství dochází velmi pomalu a v případě firemního dárcovství k podstatným změnám nedochází vůbec.¹³²

Strategie nastiňuje také problematiku veřejných sbírek, které jsou upraveny v zákoně č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách), ve znění pozdějších předpisů. Společenský vývoj nabízí mnoho nových online a finančních nástrojů, na které však zákon aktuálně nereaguje. Aplikace zákona je navíc nejednotná a nevyhovující pro aktuální poměry. Ministerstvo vnitra vytvořilo příručku, která měla vyjasnit aplikaci zákona, ale z příručky lze interpretovat, že veškeré individuální darování je veřejnou sbírkou. Navíc je veřejná sbírka brána jako dočasný zdroj financování pouze na překlenutí mimořádné události, ne jako dlouhodobý zdroj financí. Zákonná úprava veřejné sbírky způsobuje řadu nesrovnalostí a administrativní zatížení veřejné správy. Neudává ani povinnost zveřejňovat data, což je zásadní z hlediska transparentnosti a veřejné kontroly.¹³³

V ČR má dlouhodobou historickou tradici také dobrovolnictví, které je jedním ze základních znaků NNO. Dle údajů z roku 2018 činila práce dobrovolníků 9,3 miliardy Kč, tito lidé odpracovali v celku 56,8 mil. hodin. Dobrovolnictví je podporováno v rámci strategických dokumentů ministerstev. Bohužel neexistuje žádné šetření dobrovolníků v domácnostech a jejich konkrétní činnost, což limituje přehled o dobrovolnictví a panuje několik dalších nejasností v tomto směru.¹³⁴

¹³² Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 25-35. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³³ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 25-35. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³⁴ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 25-35. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

Tabulka č. 6: Identifikované výzvy v oblasti Právní prostředí a financování NNO

Identifikované výzvy v oblasti Právní prostředí a financování NNO – shrnutí
✓ nestabilita ve financování NNO a nedostatečné nástroje na zajištění kontinuity financování neziskového sektoru,
✓ nejednotné metodické prostředí v systému financování sociálních služeb a nejednotnost v přístupu státu a krajů k poskytovatelům sociálních služeb,
✓ překážky bránící efektivnějšímu čerpání finančních prostředků ze zahraničních zdrojů,
✓ nedostatečná dlouhodobá podpora individuálního i firemního dárcovství,
✓ výkladová nejednotnost a neaktuálnost zákonného ošetření institutu veřejných sbírek,
✓ nedostatečná podkladová data o neziskovém sektoru,
✓ nedostatečná podpora a ocenění dobrovolnictví,
✓ chybějící rozsáhlejší šetření dobrovolnictví.

Zdroj: Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. Praha 2022. s 35.

4.4 Shrnutí

Jak již bylo řečeno, vizí předložené Strategie je NNO jako stabilní a rovnocenný partner veřejné správy při naplňování potřeb naší společnosti. Právě pandemie covid-19 ještě více zdůraznila význam spolupráce a partnerství. Je proto žádoucí, aby stát zajistil větší informovanost společnosti o neziskovém sektoru a podpořil jeho rozvoj. Neziskové organizace zajišťují řadu činností, bez kterých bychom se neobešli. Poskytují nejrůznější služby občanům, chrání zájmy svých členů, usilují o systémové změny v různých oblastech veřejného života, popř. finančně podporují ostatní NNO. Neziskový sektor tvoří nedílnou součást národního hospodářství a vytváří možnost, jak se mohou občané legitimním způsobem účastnit (participovat) ve veřejném životě společnosti.¹³⁵ Monitorování a vyhodnocování, zda dochází k plnění jednotlivých opatření Strategie je zajištěno prostřednictvím akčních plánů.¹³⁶

Následující schéma představuje logický rámec, který komplexně představuje soustavu cílů a opatření.¹³⁷

¹³⁵ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 37. ISBN 978-80-7440-286-9.

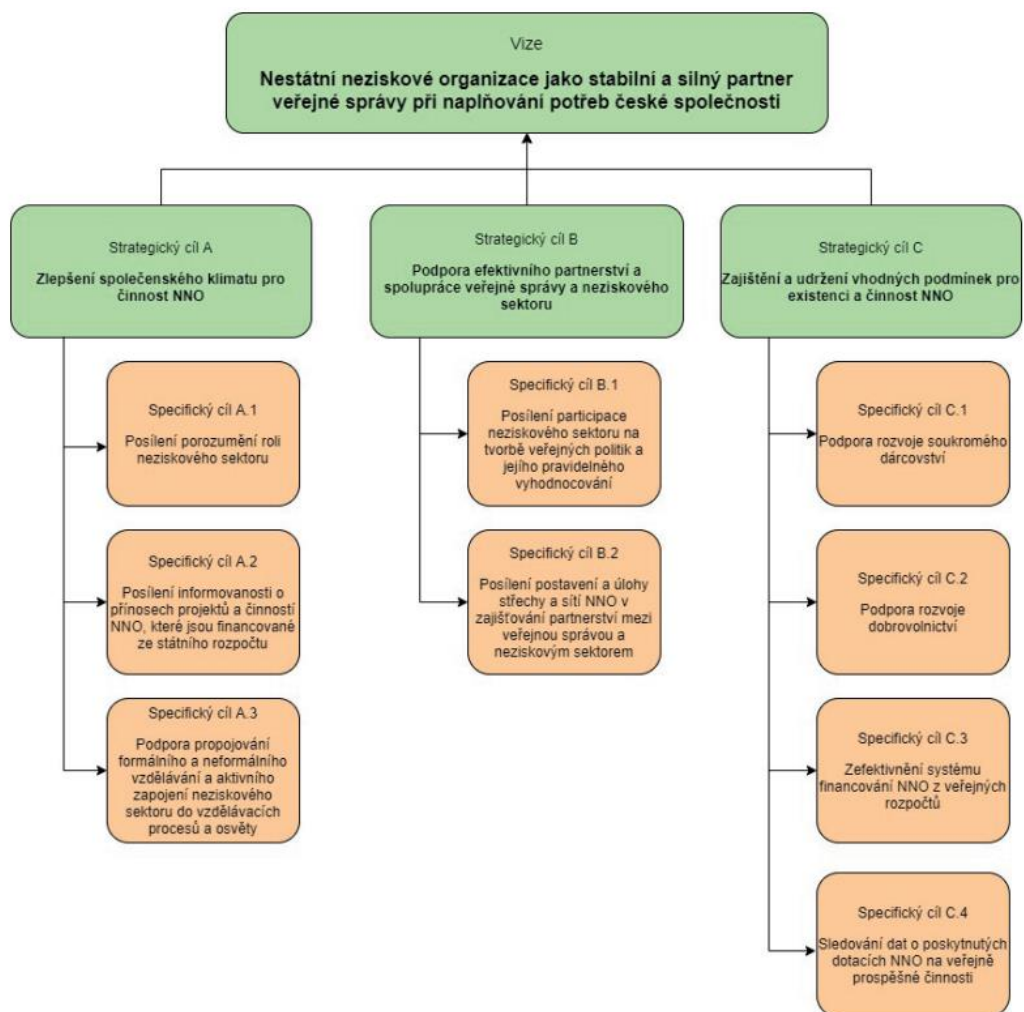
Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³⁶ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 46. ISBN 978-80-7440-286-9.

Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

¹³⁷ Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. s 37. ISBN 978-80-7440-286-9.

Schéma č. 2: Logický rámec

Zdroj: Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. Praha 2022. s 38.

5 Neziskový sektor v ČR v mezinárodním srovnání: USAID

Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj (anglicky: United States Agency for International Development, dále jen „USAID“) je zodpovědná především za administraci zahraniční civilní pomoci. Byla založena v roce 1961 za účelem realizace programů rozvojové pomoci v oblastech, které schválil Kongres na základě zákona Foreign Assistance Act z roku 1961. USAID podporuje národní bezpečnost a ekonomickou prosperitu USA a poskytuje humanitární a ekonomickou pomoc v rozvojových zemích světa.¹³⁸

USAID mimo jiné každoročně zveřejňuje hodnocení udržitelnosti organizací občanské společnosti (občanského sektoru, neziskového sektoru) mnoha zemí (anglicky: CSO Sustainability Index, zkratka: „CSOSI“). Tato kapitola se věnuje hodnocení udržitelnosti organizací ve 23 zemích střední a východní Evropy a Eurasii, ale jsou vytvořeny i další hodnocení, která obsahují informace např. o neziskovém sektoru v subsaharské Africe, v Asii, na Středním východě a v severní Africe a Mexiku. USAID celkem zveřejňuje hodnocení ze 73 zemí světa.¹³⁹

USAID představila již dvacáté páté vydání hodnocení udržitelnosti organizací občanské společnosti pro střední a východní Evropu a Eurasii (dále jen „hodnocení“). Nejaktuálnější hodnocení obsahuje výsledky za rok 2021 a poskytuje kritické informace o trendech, které ovlivňovaly udržitelnost těchto sektorů. Uvádí pokroky i neúspěchy v sedmi klíčových oblastech udržitelnosti neziskového sektoru, a to:

- právní prostředí (legal environment),
- organizační kapacita (organizational capacity),
- finanční životaschopnost (financial viability),
- advokacie (advocacy),
- poskytování služeb (service delivery),
- sektorová infrastruktura (sector infrastructure),

¹³⁸ United States Agency for International Development. *About Us*. [online]. [cit. 02.03.2023].

Dostupné z: <https://www.usaid.gov/about-us>

¹³⁹ United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z:

<https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

- veřejný obraz (public image).¹⁴⁰

Jednotlivé oblasti jsou obodovány a tvoří jakési „skóre“, které se pohybuje v rozmezí od 1 (nejlepší úroveň udržitelnosti) do 7 (nejvíce ztížena). Skóre všech oblastí se následně zprůměrují, aby se vytvořilo celkové skóre udržitelnosti neziskového sektoru dané země. Pokud je výsledek v rozmezí 1-3 udržitelnost je posílená (enhanced), v rozmezí 3-5 se vyvíjí (evolving) a v rozmezí 5-7 je ztížena (impeded). Výsledky každé oblasti posuzuje komise, která se skládá z technických a regionálních odborníků.¹⁴¹

Stejně, jako tomu bylo v roce 2020 i v roce 2021 zasáhla českou společnost i neziskový sektor pandemie covid-19. Neziskové organizace napomáhaly při zvládnání krize a aktivně se zapojily i do pomoci obětem tornáda na Moravě, ke kterému došlo 24. června 2021. Kvůli omezením souvisejícím s pandemií, např. omezení volného pohybu a shromažďování, nemohly neziskové organizace většinu roku pořádat akce a setkání a musely ukončit většinu veřejných služeb, které pro ně byly zdrojem příjmů. Ukončit svou činnost však musela jen malá část organizací, převážná většina se s těmito výzvami dokázala vyrovnat.¹⁴²

Na základě dvou následujících grafů vidíme, že se celkové skóre udržitelnosti neziskového sektoru (CSO Sustainability in the Czech republic) mírně zlepšilo z 2.6 na 2.5. a to díky pozitivnímu vývoji v právním prostředí, finanční životaschopnosti a veřejnému obrazu.¹⁴³ Právní prostředí se mírně zlepšilo díky zvýšení limitu pro přípustné daňové odpočty. Finanční životaschopnost se zlepšila, protože k dispozici bylo větší množství veřejných prostředků a neziskové organizace zvýšily úsilí o jejich získání. Veřejný obraz ovlivnil nárůst mediální

¹⁴⁰ United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z:

<https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

¹⁴¹ United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z:

<https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

¹⁴² United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z:

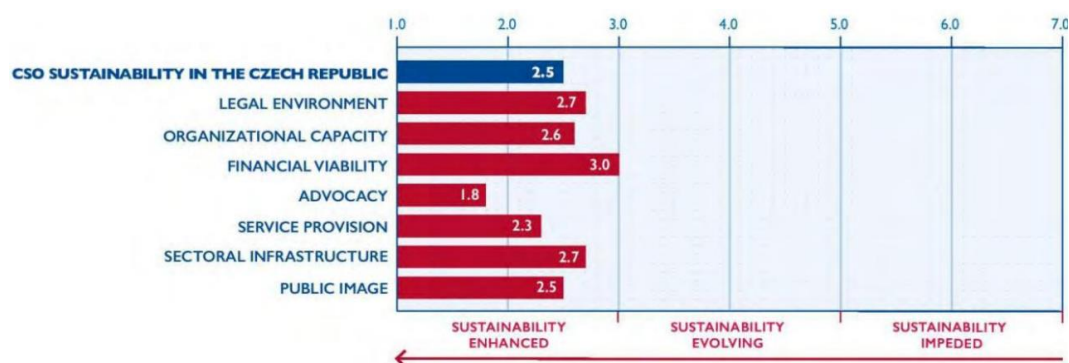
<https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

¹⁴³ United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z:

<https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

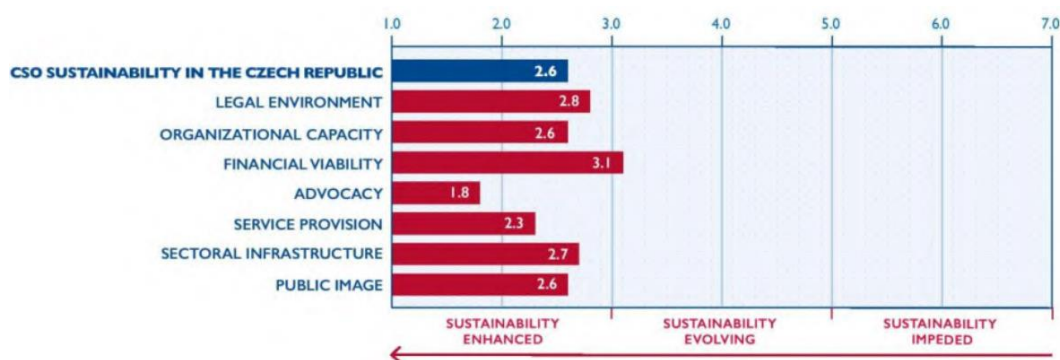
pozornosti v posledních letech, některá média však stále šíří dezinformace a negativní zprávy, které neziskový sektor poškozují.¹⁴⁴

Graf č. 3: Hodnocení udržitelnosti neziskového sektoru v ČR 2021

Zdroj: United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022.*

Graf č. 4: Hodnocení udržitelnosti neziskového sektoru v ČR 2020

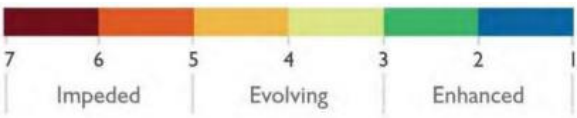
Zdroj: United States Agency for International Development. *2020 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 24th EDITION – SEPTEMBER 2021.*

V mezinárodním srovnání je Česká republika nadále hodnocena velmi vysoko, viz tabulka č. 7. V celkovém hodnocení zůstává v žebříčku na předních příčkách, a to jako druhá hned za Estonskem. Druhé místo sdílí spolu s Litvou a Lotyšskem. Následuje Polsko na třetím místě a Slovensko se Slovinskem na místě čtvrtém. *"Přestože hodnocení vychází z údajů za rok 2021, lze předpokládat, že popsaný trend pokračoval i v právě končícím roce 2022. Je to pro nás pozitivní zpráva. Ze států Visegrádské čtyřky je Česká republika jedinou zemí, jejíž*

¹⁴⁴ United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022.* [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

hodnocení se v krizových letech zlepšilo. Například Maďarsko zůstalo až na 12. místě," komentuje výsledky prezident AVPO ČR Marek Šedivý.¹⁴⁵

Tabulka č. 7: Celkové statistické údaje

Country	CSO Sustainability	Legal Environment	Organizational Capacity	Financial Viability	Advocacy	Service Provision	Sectoral Infrastructure	Public Image
Albania	3.7	3.8	3.6	4.5	3.3	3.4	3.6	3.8
Armenia	3.6	3.6	3.2	5.0	2.9	3.7	3.0	3.7
Azerbaijan	5.8	6.3	6.1	6.3	5.5	5.3	5.8	5.5
Belarus	5.8	7.0	5.1	6.6	5.8	5.3	5.3	5.5
BiH	3.8	3.4	3.9	5.0	3.2	3.9	3.5	3.4
Bulgaria	3.4	2.7	4.1	4.7	2.8	3.1	2.8	3.7
Croatia	3.3	3.1	3.5	4.6	3.1	3.2	2.8	3.1
The Czech Republic	2.5	2.7	2.6	3.0	1.8	2.3	2.7	2.5
Estonia	2.1	1.9	2.5	2.4	1.7	2.3	1.6	2.0
Georgia	4.0	3.4	3.8	5.0	3.5	4.0	4.1	4.0
Hungary	4.0	4.0	3.8	4.7	4.3	3.5	3.2	4.2
Kosovo	3.6	3.3	3.6	4.0	3.7	3.6	3.5	3.2
Latvia	2.5	2.6	2.9	3.0	1.8	2.4	2.3	2.7
Lithuania	2.5	2.2	2.5	3.0	1.7	2.9	2.8	2.1
Moldova	3.7	4.0	3.6	4.3	3.1	4.0	3.0	3.9
Montenegro	4.0	3.5	4.3	4.8	3.5	4.0	3.6	4.2
North Macedonia	3.6	3.7	3.6	4.3	3.2	3.4	3.0	4.3
Poland	2.9	3.3	3.0	3.3	3.2	2.4	2.2	2.8
Romania	3.6	3.8	3.5	4.2	3.7	3.3	2.9	3.7
Serbia	4.3	4.8	4.0	4.4	4.1	4.5	3.3	4.8
Slovakia	3.0	2.9	3.3	3.6	2.7	2.7	2.9	3.0
Slovenia	3.0	2.8	3.0	3.6	2.6	3.1	3.2	3.0
Ukraine	3.2	3.4	3.1	4.0	2.2	3.2	3.2	3.2

Zdroj: United States Agency for International Development. 2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022.

¹⁴⁵ ČTK. Neziskový sektor v Česku si v mezinárodním srovnání vede dobře. Podpora dárců stabilně roste. [online]. 28. 12. 2022. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/neziskovy-sektor-v-cesku-si-v-mezinarodnim-srovnani-vede-dobre-podpora-darcu-stabilne-roste/2303897?utm_source=rsspr&utm_medium=feed

6 Neziskový sektor v současné společnosti

Neziskové organizace působí v mnoha oblastech, například v oblasti sociálních služeb, sportu, kultury, zdravotní péče, vědy a výzkumu, ekologie, vzdělávání, školství atd. Některé pomáhají nejen v ČR, ale i v zahraničí. Zároveň je jejich konkrétní činnost ovlivňována novými trendy. Zabývají se krátkodobými (např. tornádo na Moravě) i dlouhodobými tématy (např. stoupající počet seniorů a jejich potřeb). Organizace potřebuje být atraktivní pro přímé podporovatele, zaměstnance, dobrovolníky, ale i pro veřejnost a média. K tomu v dnešní době velmi napomáhají např. moderní technologie, které mohou pomoci s úsporou nákladů, větší efektivitou, ale také s větší motivací k práci.

Americká softwarová společnost Salesforce každý rok analyzuje, do jaké míry si neziskové organizace nejen z USA moderní technologie osvojily. Ukázalo se, že lidé v neziskových organizacích s vysokou úrovní technologické vyspělosti mají 3,5x větší chuť do práce oproti těm, kteří pracují v méně digitálně vyspělých organizacích. Dále uvádí, že 76 % neziskových organizací považuje technologie za důležitou součást jejich činnosti. 77 % dokonce tvrdí, že jim technologie pomohly k dosažení úspěchu, k vyšší efektivitě nebo lépe uskutečňovat jejich poslání. Více než polovina cítí, že je potřeba do technologií investovat kvůli fundraisingu. Řada neziskovek však balancuje mezi potřebami klientů a realitou omezených zdrojů. Pouhých 12 % neziskovek dosáhlo na vysoké skóre v hodnocení Salesforce for Nonprofits Digital Maturity Index.¹⁴⁶

Většina neziskových organizací využívá alespoň dostupné technologie jako jsou sociální sítě (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube), blogy, webové stránky, softwary pro online a virtuální schůzky a platformy pro online dárcovství (např. Darujme.cz, více v následující kapitole). Dostupnost těchto technologií nabízí celou řadu příležitostí, jak oslovit veřejnost, případného sponzora, dárcce či dobrovolníka. Snahou je podpořit v lidech a firmách filantropii a co nejvíce pro ně zjednodušit možnost pravidelně darovat a zapojovat se. Softwary pro online a virtuální schůzky napomohly neziskovým organizacím především v době pandemie covid-19, kvůli které řada firem a organizací přešla na homeoffice.

¹⁴⁶ JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Průzkum Salesforce analyzuje digitální trendy i technologickou vyspělost neziskových organizací. Jaká jsou zjištění?* [online]. 9. 2. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/pruzkum-salesforce-analyzuje-digitalni-trendy-i-technologickou-vyspelost-neziskovych-organizaci>

Novým trendem jsou i různé ekologické projekty a udržitelné fungování organizací. Toto téma se již netýká pouze environmentálních organizací. Organizace se snaží získávat finance například na instalaci solárních panelů, pořizování kompostérů do kanceláří, zakládání komunitních zahrad nebo třeba přechod na elektromobilitu.¹⁴⁷ Vzniklo i několik neziskových organizací, které se řídí heslem „zero waste“, česky „nulový odpad“. Vzdělávají a motivují veřejnost k tomu, aby žila udržitelně. Nezisková organizace Bezobalu podporovala vznik první bezobalové prodejny v ČR a nyní jich několik provozuje. Lidé si zde nakoupí veškeré zboží do vlastních nádob. Tento koncept se těšil velké popularitě nicméně velká část prodejen neustála restrikce v souvislosti s pandemií covid-19, kdy lidé měli strach nakupovat bez obalu kvůli možnému přenosu onemocnění. Druhým důvodem je nyní zdražování v důsledku rostoucí inflace. Lidé nejsou ochotni kupovat drahé bio potraviny a hledají raději levnější alternativy.¹⁴⁸

Co se týče dárcovství, stále více se neziskové organizace setkávají s již zmiňovaným darováním ze závěti. Od roku 2014 pořádá koalice Za snadné dárcovství každoročně osvětovou kampaň Závěť pomáhá. K darování ze závěti je ale velmi málo konkrétních dat, není známo, jaký podíl ze sepsaných závětí jsou ty „dobročinné“. Obecně však počet sepsaných závětí dle údajů z Notářské komory roste.¹⁴⁹

Aktuálně nejvýznamnějšími událostmi, během kterých neziskové organizace pomáhaly byla pandemie covid-19, pomoc lidem postiženým v důsledku tornáda na Moravě, zemětřesení v Turecku a Sýrii a stále probíhající válka na Ukrajině. Pandemie covid-19 spustila obrovskou vlnu solidarity a nejrůznější neziskové organizace, od těch nejmenších po ty největší byly schopné pružně zareagovat na nastalou situaci a začít zajišťovat non-stop infolinky, rozvoz potravin, psychosociální pomoc, šití roušek, poskytovat terénní pracovníky

¹⁴⁷ JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Tipy pro neziskovky: Jak na vzdělávání a financování v oblasti udržitelnosti?* [online]. 1. 12. 2022 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/inovace/tipy-pro-neziskovky-jak-na-vzdelavani-a-financovani-v-oblasti-udrzitelnosti>

¹⁴⁸ HORÁČEK, Filip. *Bezobalové obchody krachují. Od ledna skončila téměř pětina - Seznam Zprávy.* [online]. Seznam Zprávy, a.s., 9. 8. 2022 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-byznys-trendy-analyzy-bezobalove-obchody-krachuji-od-ledna-skoncila-temer-petina-211218>

¹⁴⁹ GREGOR, Jan. *Svět neziskovek. Darovat lze i po smrti: V Česku roste zájem o odkazování dědictví na dobročinné účely.* [online]. 13. 1. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/fundraising/darovat-lze-i-po-smrti-v-cesku-roste-zajem-o-odkazovani-dedictvi-na-dobrocinne-ucely>

a mnoho dalšího. Například Charita České republiky nabízela infolinku pro seniory, na kterou mohli kdykoli zavolat, požádat o radu, vysvětlení či pomoc. Humanitární organizace ADRA nabízela donášku nákupů potravin a léků nejohroženějším skupinám obyvatel a organizace Cesta domů poskytovala odbornou péči umírajícím a jejich blízkým.

Na pomoc lidem zasaženým tornádem na Moravě vyhlásily některé neziskové organizace veřejné sbírky. Například Český červený kříž, Nadace Via, Diecézní charita Brno, Nadační fond pomoci, Diakonie Českobratrské církve evangelické, ADRA či Člověk v tísni. Lidé byli schopni za pouhých pár dní po tornádu přispět stovky milionů korun. Neziskové subjekty následně spolupracovaly na jejich rozdělování tak, aby postižení dostali peníze rychle, dary se nepřekrývaly a nebyly zvýhodněny některé lokality. Intervenční týmy složené z profesionálů a dobrovolníků hned v prvních dnech začaly distribuovat materiální pomoc, poskytovat psychosociální pomoc a pomáhat s manuálním odklizením následků tornáda. Celkově se na pomoc lidem a obcím po tornádu sešla více než 1 miliarda korun a na místo vyrazilo tisíce dobrovolníků.¹⁵⁰

Provincie na jihu Turecka a oblast na severu Sýrie zasáhly 6. února 2023 dva ničující otřesy o síle 7,7 a 7,6 RichtEROVY stupnice. Od té doby seismologové zaznamenali přes devět tisíc dalších slabších otřesů, uvedl turecký úřad pro řešení následků katastrof AFAD. Nejsilnější z nich byl otřes o síle 6,4 stupně v pondělí 20. února. Počet obětí již přesáhl 50 tisíc.¹⁵¹ Pomáhají i české neziskové organizace např. Člověk v tísni, Charita ČR, ADRA a Červený kříž otevřely veřejné sbírky a poskytují humanitární pomoc přímo v místě. Člověk v tísni zajišťuje díky penězům ze sbírky SOS zemětřesení v Sýrii a Turecku nejen finanční pomoc, ale také oblečení, potraviny, generátory, nádrže na pitnou vodu, pomoc s opravami zničených domů a další.

Ve čtvrtek 24. února 2022 došlo k útoku Ruska na Ukrajinu. Následující dny přinesly vlnu solidarity napříč českou společností. Během jednoho víkendu vznikl rozcestník s instrukcemi, jak je možné pomoci lidem na Ukrajině s názvem

¹⁵⁰ Nadace Via. *Neziskové organizace na Moravě zmonitorovaly přes 1 800 domácností, ze sbírek vyplatily přes 500 milionů Kč, poskytovaly manuální i psychosociální pomoc - Nadace Via.* [online]. 18. 8. 2022 [cit. 04.03.2023]. Dostupné

z: <https://www.nadacevia.cz/2021/08/18/zmonitorovano-1800-domacnosti-500mil-vyplaceno/>

¹⁵¹ Deník.cz. *Nová bilance. Počet obětí zemětřesení v Turecku a Sýrii přesáhl 50 tisíc.* [online]. 24. 2. 2023 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ze-sveta/turecko-syrie-zemetreseni-obeti-20230224.html>

„Stojíme za Ukrajinou“. Tuto platformu vytvořili dobrovolníci a aktivisté napříč organizacemi. Cílem je zabránit třístění informací a duplikaci práce. Obsahuje informace o probíhajících sbírkách, plánovaných akcích nebo sběrných místech humanitární pomoci a nabízí přehled petic nebo možnosti právní a psychologické pomoci. Za pomoci neziskových organizací pracujících s migranty v Česku dále vzniklo centrální místo, kde mohou lidé poskytnout svoje kapacity s názvem „Pomáhej Ukrajině“. Jedná se o nabídky ubytování, tlumočení, doučování, dopravy, popř. materiální pomoc. Vzniklo obrovské množství veřejných sbírek. Velká část z nich se soustřeďuje na největší platformě pro online dárcovství v ČR s názvem Darujme.cz, kterou provozuje Nadace Via, popřípadě je možné přispět skrze konkrétní humanitární organizace a jejich sbírky.¹⁵² Zajímavou možností je také přispět prostřednictvím dobročinné crowdfundingové platformy Donio, kterou založil David Procházka v roce 2019. Lidé zde mohou sdílet svůj příběh, založit sbírku a vybrat finance pro sebe nebo pro někoho ze svého okolí.¹⁵³

¹⁵² JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Možnosti pomoci Ukrajině na jednom místě. Komu darovat a kde se zapojit?* [online]. 1. 3. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/moznosti-pomoci-na-jednom-miste-vznikl-webovy-rozcestnik-stojime-za-ukrajinou>

¹⁵³ Donio.cz. *Jak Donio funguje?* [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.donio.cz/jak-donio-funguje>

7 Případová studie: Nadace Via

Pro potřeby mé práce jsem se rozhodla zařadit případovou studii, kterou věnuji Nadaci Via. V následujícím textu čerpám nejen z webových stránek a výročních zpráv nadace, ale měla jsem možnost seznámit se s jejím ředitelem, který byl ochotný mi poskytnout rozhovor. Celému rozhovoru je věnována podkapitola 7.3 této práce.

Nadace Via vznikla v roce 1997. Je nezávislou nadací, která své prostředky nečerpá ze státních ani evropských zdrojů, ale výhradně od soukromých dárců. Usiluje o rozvoj komunitního života a filantropie v České republice. Jejím primárním cílem je podporovat lidi, kteří mají zájem pečovat o své okolí a darovat druhým. Oproti anglosaským zemím je u nás počet lidí, kteří přispívají druhým o polovinu nižší. Nadace Via proto nabízí programy, které podporují například aktivní děti a dospělé, ale také provozuje online dárcovskou platformu Darujme.cz, která možnost darovat značně zjednodušuje. Nadace podporuje stovky projektů ročně napříč společnostmi a buduje v lidech vzájemnou důvěru tak, aby se společnost stále více nerozdělovala.¹⁵⁴Mimo již uvedené činnosti Nadace Via také:

- *„podporuje partnerské vztahy mezi veřejným, soukromým a neziskovým sektorem, účast občanů na veřejném dění a takové přístupy k řešení místních problémů, jež jsou založeny na zapojení celé místní komunity,*
- *posiluje schopnosti organizací neziskového sektoru přispívat ke zlepšování života komunit, v nichž tyto organizace působí,*
- *slouží filantropickým potřebám firemních a individuálních dárců tak, aby se tito dárci stali zodpovědnými členy komunit, v nichž působí,*
- *napomáhá dárcům rozhodovat o přímé alokaci darů tak, aby jejich využití nebylo v rozporu s posláním nadace.“¹⁵⁵*

Vizí nadace je společnost, ve které stále více lidí jedná svobodně, odvážně a přijímají odpovědnost za vzhled svého okolí. Darování a dobročinnost by měli

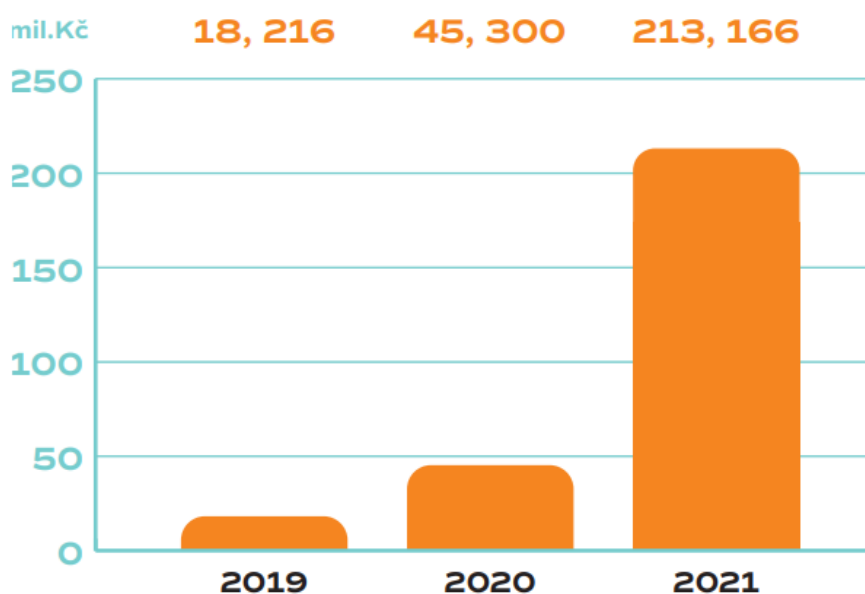
¹⁵⁴Nadace Via. *O Nadaci*. [online]. Nadace Via 2015 [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nadacevia.cz/o-nadaci-via/>

¹⁵⁵ 22HLAV s.r.o. *Zpráva nezávislého auditora o ověření účetní závěrky sestavené k 31.12.2021 v organizaci Nadace Via*. In: nadacevia.cz [online]. Ústí nad Labem: 22HLAV s.r.o., 8. 6. 2022. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/2021NadaceVIA_ZpravaAuditora_komplet_podepsano.pdf

být běžnou součástí našeho života. Nadace věří, že zásadním předpokladem k tomu, aby z České republiky byla svobodná a sebevědomá země, je právě společnost aktivních lidí. Nadace Via podporuje nejen pomocí grantů, ale také zajišťuje konzultace na míru, vzdělávání a rady, jak získávat potřebné zdroje.¹⁵⁶

Dle výroční zprávy pro rok 2021 podpořila Nadace Via skrze své programy celkem 403 projektů a celková částka činila 11 069 999 Kč. Z veřejných sbírek se podařilo vyplatit 1 268 příspěvků v celkové částce 185 745 673 Kč a nadace se účastnila i ve 451 partnerských projektech, které podpořila celkovou částkou 16 350 823 Kč. Celkem tedy nadace v roce 2021 vyplatila v nadačních příspěvcích 213 166 495 Kč.¹⁵⁷ V následujícím grafu je znázorněn vývoj výše vyplacených nadačních příspěvků, oproti předchozím dvou letem. Finance zprostředkované přes online platformu Darujme.cz jsou uvedeny zvlášť. V roce 2021 se jednalo o bezmála 562 milionů Kč, což bylo o 142 % více oproti předchozímu roku¹⁵⁸ (více informací v podkapitole 7.8).

Graf č. 5: Vývoj výše vyplacených nadačních příspěvků

Zdroj: Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*.

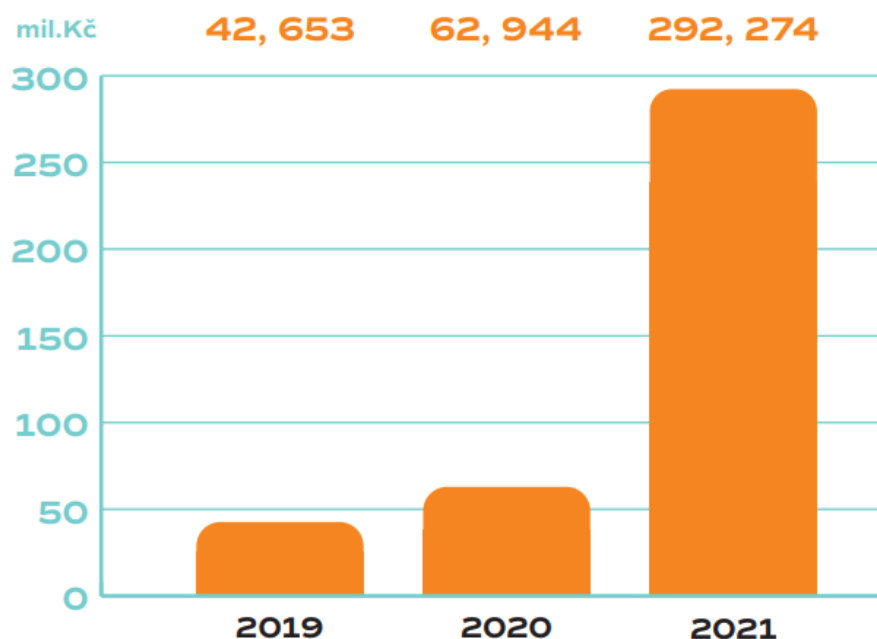
¹⁵⁶ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁵⁷ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁵⁸ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

Díky obrovské důvěře dárců získala Nadace Via v roce 2021 dary v celkové výši 292 274 422 Kč. Rozdíl mezi vyplacenými příspěvky a získanými dary představují dary obdržené koncem roku 2021. Tyto dary tvořily celkem 79 107 927 Kč a byly určeny na financování nadačních programů a činnosti nadace v roce 2022.¹⁵⁹

Graf č. 6: Vývoj výše získaných darů

Zdroj: Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*.

7.1 Programy Nadace Via

Na podporu svých činností vytvořila Nadace Via tyto programy:

- Místo, kde žijeme,
- Živá komunita,
- Dobro-druzi,
- Nebojme se komunální politiky Community Alphabet,
- Umění darovat,
- Cena Via Bona,
- Darujme.cz,
- Sbírka na pomoc Jižní Moravě,

¹⁵⁹ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

- a další partnerské projekty.¹⁶⁰

Při poskytování grantů v rámci jakéhokoli programu nabízí Nadace Via odborné semináře, již zmiňované konzultace na míru, síťování, popř. možnost založit si na Darujme.cz dárcovskou kampaň.¹⁶¹

7.1.1 Místo, kde žijeme

Jedná se o program, ve kterém se podporují velké komunitní projekty. Do proměny veřejného sektoru se má možnost zapojit celá obec. Nadace Via přirovnává jednotlivé obce k srdci. Některá srdce tepou životem, v jiných se oběh zastavil, a to se nadace spolu s dárci a aktivními lidmi snaží změnit. Obyvatelé obcí při těchto projektech upravují společnými silami prostory určené pro setkávání např. parky, náměstí atd. Nejdříve se vše detailně naplánuje a následují práce dobrovolníků. Po dokončení projektu se zahájí slavnostní otevření. Za rok 2021 se vybraly 3 nové projekty. Například v malé obci Bílá Voda zažádali o grant na úpravu místa k setkávání, kde společnými silami vytvořili altán, letní kuchyň a koutek na hraní pro děti.¹⁶²

7.1.2 Živá komunita

Program Živá komunita má za cíl podporovat sousedské vztahy, budování vzájemné důvěry a hlubšího vztahu ke krajině. Tým lidí, kteří pracují na tomto programu spolupracují také na programu Dokážeme víc České spořitelny, která je největším dárcem Nadace Via. Pro takto velké dárcce je vznik speciálního programu typický. Společně například vyhlásili výzvu na podporu regionů, které byly stále negativně ovlivňovány pandemií covid-19. Z výroční zprávy vyplývá, že v roce 2021 bylo v rámci programu Živá komunita podpořeno celkem 261 projektů částkou téměř 9 milionů Kč. Díky tomu vzniklo 6 naučných stezek, 12 komunitních zahrad a další projekty pro zlepšení krajiny. Zajímavým projektem bylo např.

¹⁶⁰ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶¹ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶² Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

Harteké putování do minulosti, které vytvořili lidé ze Spolku pro Hartu. Vznikla výstava fotografií, kde lidé zavzpomínali na své kořeny.¹⁶³

7.1.3 Dobro-druzi

Tento program umožňuje zapojení dětí a mladých lidí do 26 let. Nadace Via věří, že čím dříve získají zkušenost s dobročinností, tím spíše v ní budou pokračovat i nadále. Za použití tzv. mikroggrantů mohou například pořádat benefiční akce, sousedské aktivity nebo se zapojit a přispět při obnově krajiny. Celkem 13 týmů uspořádalo v roce 2021 benefiční jarmarky, sportovní dny, koncerty či přednášky. Příkladem může být dětský den v Hradci Králové. Výtěžek z něj byl použit na pomoc místní neziskové organizaci Nomia, která se věnuje obětem domácího násilí.¹⁶⁴

7.1.4 Nebojme se komunální politiky

Až 45 % lidí v České republice se domnívá, že nemají možnost ovlivňovat dění ve své obci či městě. Tento program ovšem ukazuje, jakým způsobem to možné je. V roce 2021 podpořil celkem 37 zájemců a dvakrát nadace uspořádala workshopy a mentoring, které ukazují možnosti, jakými se do správy obce zapojit.¹⁶⁵

7.1.5 Community Alphabet

Nadace Via vytvořila vzdělávací program, kterého se i sama účastní spolu s Maďarskou asociací pro rozvoj komunity a Nadací TRAG ze Srbska. Tento program seznamuje s trendy, moderními koncepty a nástroji komunitního rozvoje. Zabývají se například metodou „Asset Based Community Development“ (dále jen „ABCD“). ABCD cílí na hledání a využívání zdrojů a silných stránek uvnitř komunit. Podařilo se zaučit již dvě desítky účastníků, kteří tento přístup testují pilotně na svých organizacích.¹⁶⁶

¹⁶³ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶⁴ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶⁵ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶⁶ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

7.1.6 Umění darovat

Jedná se o časopis, který od roku 2012 pomáhá se snahou rozvíjet v České republice filantropii. Obsahuje příběhy dárců i podpořených a rozhovory se zajímavými osobnostmi. Zároveň obsahuje filantropické trendy a charitativní aktivity v ČR i ve světě. Nově od roku 2020 vychází čtvrtletně v příloze časopisu Reportér. V roce 2021 vyšel 100stránkový speciál, který se zaměřil na filantropii v době pandemie covid-19 a obsahoval několik trendů a zajímavostí.¹⁶⁷

7.1.7 Cena Via Bona

Cena Via Bona oceňuje inspirativní filantropické, ale i sousedské skutky. Za 24 let již bylo v historii ceny nominováno přes 1 000 příběhů, oceněno bylo 140 jednotlivců, firem i kolektivů. Prostřednictvím této ceny chce Nadace Via nejen poděkovat všem, kteří pomáhají, ale také zviditelnit dárcovství a filantropii mezi lidmi. Příkladem může být paní Babeta Schneiderová, která během pandemie covid-19 pomáhala ubytovávat lidi bez domova v prázdných hotelích a založila Adventní běhání, díky kterému se vybralo přes 1 milion Kč pro rodiny dětí s hendikepem.¹⁶⁸

7.1.8 Darujme.cz

Darujme.cz je největší platformou pro online darování v České republice. Za pomoci tohoto nástroje mohou organizace, instituce, ale také obce, města a kraje bezpečně požádat o dar. Zároveň tak udržují vztah se svými dárci, kterým nástroj zajišťuje jednoduchý a bezpečný způsob, jak darovat. Stačí k tomu pouze pár kliknutí. Řídí se hodnotami bezpečnost, jednoduchost a rychlost. Platforma se neustále technologicky vyvíjí, aby byla uživatelsky co nejpřívětivější. Spuštěna byla v roce 2010 a od té doby zprostředkovala mezi neziskové organizace více než 1,7 miliardy Kč. Její služby dnes využívá přes 1 000 organizací. Aby mohla organizace začít zakládat dlouhodobé projekty nebo krátkodobé urgentní výzvy, stačí se jednoduše zaregistrovat. Provozní poplatek za zprostředkování daru činí

¹⁶⁷ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁶⁸ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

2 % z darované částky. Takto získané peníze využívá Nadace Via pouze na provoz a rozvoj platformy a pokrytí nezbytných výdajů.¹⁶⁹

„V roce 2022 darovalo přes Darujme.cz 285 tisíc dárců v celkovém objemu 765 milionů Kč. Své peníze svěřili 1 031 organizacím na jejich 3 575 dárcovských projektů a 648 osobních dárcovských výzev. Průměrný dar byl 1 038 Kč.“¹⁷⁰ Největší objem darů zaznamenala platforma v roce 2022 v únoru a březnu. Nejštědřejším dnem byl 28. 2. 2022, kdy lidé přispěli 57 milionů Kč. Nárůst byl způsoben především začátkem ruské vojenské invaze na Ukrajině dne 24. 2. 2022. 85,5 % tvoří jednorázové dary, které jsou nejčastěji ve výši 1 000 Kč. Pravidelné dary zaslalo pouze 14,5 % a nejčastěji se jedná o dar ve výši 100 Kč. Darujme.cz uvádí top 10 organizací, které obdržely nejvíce financí. Jedná se o organizace ADRA, Armáda spásy, Člověk v tísni, Greenpeace, Charita ČR, Lékaři bez hranic, Milion chviliek, Nadace Via, Post Bellum a Svoboda zvířat.¹⁷¹ V roce 2021 bylo dle statistik darováno téměř 562 milionů Kč. Nejštědřejší byli lidé v měsíci červnu. Vybralo se přibližně 262 milionů korun, nejvíce dne 25. 6. 2021¹⁷², tedy den poté, co některé obce na Jižní Moravě zasáhlo tornádo.

7.1.8.1 Sbírka na pomoc Jižní Moravě

Sbírka na pomoc Jižní Moravě je největší sbírkou, která v rámci platformy Darujme.cz v roce 2021 proběhla. Nadace Via byla jedna z prvních, která sbírku na pomoc obcím a domácnostem spustila. Solidarita veřejnosti byla obrovská. Přes 150 tisíc dárců zaslalo více než 248 milionů Kč. Právě při těchto situacích se ukazuje, jak je platforma významná. Zajistila rychlé a jednoduché darování. Již den po tornádu bylo přes ni zasláno 130 401 975 Kč. Průměrný dar činil 1 411 Kč, naopak největší byl dar ve výši 1 500 000 Kč. Aby nadace zajistila co největší transparentnost a pomoc byla co nejspravedlivější, vyplácení prostředků se rozdělilo do tří fází. Již v prvním týdnu bylo vyplaceno 25 milionů Kč. Pět nejzasazenějším obcím bylo každé vyplaceno 5 milionů korun. Nadace Via současně iniciovala potřebu spolupráce na koordinaci pomoci s ostatními

¹⁶⁹ Nadace Via. *O Darujme.cz – Darujme.cz*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/o-darujme/>

¹⁷⁰ Nadace Via. *Dárcovské statistiky - Darujme.cz*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/darcovske-statistiky/>

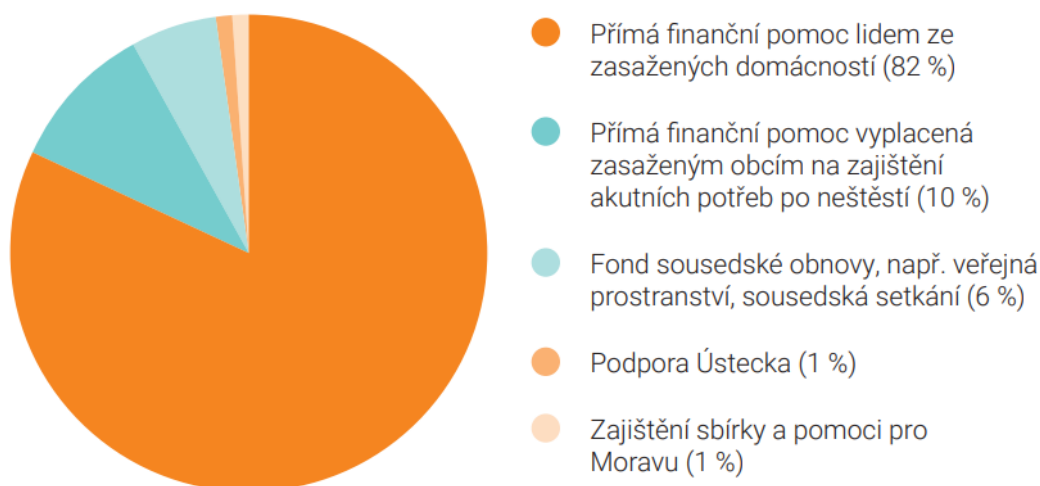
¹⁷¹ Nadace Via. *Dárcovské statistiky - Darujme.cz*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/darcovske-statistiky/>

¹⁷² Nadace Via. *Dárcovské statistiky - Darujme.cz*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/darcovske-statistiky/>

neziskovými organizacemi. Ve druhé fázi došlo na přímou pomoc domácnostem, a to ve třech kolech. Celkem bylo vyplaceno 196,3 milionů korun. Poslední prostředky byly rozděleny v rámci Fondu sousedské obnovy, který byl poslední grantovou výzvou.¹⁷³

Graf č. 7: Rozdělení sbírky na pomoc Jižní Moravě

ROZDĚLENÍ SBÍRKY NA POMOC JIŽNÍ MORAVĚ

Zdroj: Nadace Via. *Pro Moravu*.

7.2 Finanční zpráva z roku 2021

Skladbu dárců Nadace Via tvoří firemní dárci, individuální dárci, nadace, nadační fondy a ostatní. Řadí sem také dary do veřejné sbírky. Nejvíce financí posílali dárci skrz veřejné sbírky. V tabulce jsou přehledně uvedeny jednotlivé částky. Největšími firemními dárci byli Česká spořitelna, Jablotron nadace, Siko koupelny, T-mobile, Eurowag a rodinná firma Odyssey 44. Tito dárci věnovali dar v hodnotě 1 000 000 a více. V rámci tzv. Friends of Via podpořilo nadaci i několik desítek lidí z USA.¹⁷⁴

¹⁷³ Nadace Via. *Pro Moravu*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nadacevia.cz/promoravu/>

¹⁷⁴ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

Tabulka č. 8: Dárci Nadace Via v roce 2021

DÁRCI NADACE VIA V ROCE 2021	Kč	%
Firemní dárci	25 347 827	8,7
Individuální dárci	19 372 496	6,6
Nadace, nadační fondy, ostatní	6 882 006	2,4
Dary do veřejné sbírky	240 672 093	82,3
DARY CELKEM	292 274 422	100

Zdroj: Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*.

Za pomoci dárcovské kampaně usiluje Nadace Via o navyšování nadačního kapitálu. Nadační kapitál je zásadní pro zajištění dlouhodobé stability nadace. Výnosy pomáhají nadaci v dlouhodobých plánech, o to více v nejistých a krizových obdobích. Jedná se především o finance, které nadace následně investuje. Ke dni 31. 12. 2021 tvořil nadační kapitál 71 350 607 Kč. Dle rozhovoru s ředitelem nadace je aktuální výše nadačního kapitálu více než 75 milionů Kč. Nadace momentálně vlastní 4 byty, jednu větší nemovitost a řádově desítky milionů korun investuje do akcií a dluhopisů.¹⁷⁵

Skladbu příjmů tvoří dary, výnosy z nadačního kapitálu, příjmy z platformy Darujme.cz a ostatní příjmy, např. tržby z vlastní činnosti, vratky grantů ad. Největší příjmy zajišťují dary, celkem 95,6 %.¹⁷⁶

Tabulka č. 9: Příjmy Nadace Via v roce 2021

PŘÍJMY NADACE VIA V ROCE 2021	Kč	%
Dary	292 274 422	95,6
Výnosy nadačního kapitálu	4 470 262	1,5
Příjmy z Darujme.cz	8 097 973	2,7
Ostatní příjmy*	612 451	0,2
CELKEM	305 455 108	100

Zdroj: Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*.

Skladbu výdajů tvoří především poskytnuté nadační příspěvky, a to 89 % z celkových výdajů. Dále se jedná o výdaje z vlastních programů a přímé pomoci, výdaje spojené s Darujme.cz, výdaje spojené se správou nadačního kapitálu, PR, fundraising a péče o dárci. Minimum pak tvoří provozní náklady.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Rozhovor s ředitelem Nadace Via Zdeňkem Mihalco

¹⁷⁶ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

¹⁷⁷ Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

Tabulka č. 10: Výdaje Nadace Via v roce 2021

VÝDAJE NADACE VIA V ROCE 2021	Kč	%
Poskytnuté nadační příspěvky	213 166 495	89,0
Vlastní programy a přímá pomoc	12 564 816	5,3
Výdaje spojené s Darujme.cz	7 410 805	3,1
Výdaje spojené se správou nadačního kapitálu	751 130	0,3
PR, fundraising a péče o dárce	3 645 097	1,5
Provozní náklady	1 881 102	0,8
CELKEM	239 419 445	100

Zdroj: Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021.*

7.3 Rozhovor s ředitelem Nadace Via

Výkonným ředitelem Nadace Via je od roku 2019 pan Zdeněk Mihalco. V Nadaci však působí již od roku 2015. V předchozích 10 letech pracoval v médiích, například jako redaktor a editor Aktuálně.cz, Hospodářských novin nebo časopisu Forbes.

- 1) Dočetla jsem se o vás, že jste dříve pracoval v médiích jako editor. Co vás vedlo k tomu začít pracovat zrovna v Nadaci Via?**

Ano, pracoval jsem v médiích 10 let a zkusil si více míst, ale po čase jsem ztratil motivaci tuto práci vykonávat a měl jsem potřebu zkusit něco úplně odlišného. V neziskovém sektoru jsem začal pracovat spíše shodou náhod a původně jen na rok. Po roce mě ale už nic nelákalo vrátit se zpět k práci v médiích. Tato práce mi přinesla velký pocit naplnění.

- 2) Stal jste se ředitelem nadace v roce 2019, následně se objevilo onemocnění covid-19, nyní řešíme válku na Ukrajině a ekonomickou krizi. Na to se asi nelze připravit, muselo to pro vás být a stále je velmi náročné období. (karanténa, homeoffice)**

Ano, bylo to náročné období. Pracoval jsem v Nadaci již delší dobu a po nástupu na pozici ředitele propuklo záhy onemocnění covid-19 a navíc se mi tou dobou narodil syn. Bylo potřeba dát dohromady tým tak, abychom byli schopni fungovat i v online režimu a abychom v takové krizi zvládali dělat něco prospěšného navíc. Naštěstí u této práce nebyl homeoffice až takový problém, ale samozřejmě práce v týmu je mnohem lepší.

3) Zapojila se vaše nadace také do pomoci válkou zasaženým obyvatelům Ukrajiny? Byli jste na takovou situaci připraveni?

Vzhledem k tomu, že jsme měli již nějaké zkušenosti z pandemie covid-19, nebo pak z tornáda na Moravě, byli jsme celkem připraveni. Zajišťovali jsme platformu Darujme.cz přes kterou chodilo na pomoc Ukrajině velké množství peněz. Bylo docela složité udržet tento nástroj technicky v chodu. Docházelo k tomu, že nárazově chtělo přispět velké množství uživatelů a hrozilo, že systém spadne. Probíhá tam mnoho transakcí najednou a je potřeba, aby za takových situací vše technicky fungovalo a také propagace celé této věci zabrala spoustu energie.

Dále jsme díky našim dárcům mohli spustit program „Z Ukrajiny mezi nás“. Je to program na podporu nově příchozích, kde navíc podporujeme menší spolky v celé ČR, které mají možnost nějakým způsobem pomoci, např. výukou českého jazyka. Funguje to tak, že podporujeme zespoda menší spolky a jiné organizace v jednotlivých regionech v tom, aby mohli o uprchlíky pečovat. První třeba dva měsíce to nějak jde, ale potom je potřeba např. lektora češtiny zaplatit, a to se často platí z peněz nadace, respektive z peněz našich dárců.

4) Velmi mě zaujalo, kolik se vám povedlo vybrat ve sbírce lidem zasaženým tornádem na Moravě. Čekali jste, že se zvedne taková vlna solidarity?

To jsme samozřejmě vůbec netušili, stalo se to poprvé v historii. Podruhé se podobná částka vybrala na pomoc Ukrajině. Pro zajímavost jenom do této sbírky přispěly dvě procenta české populace. Když se sbírka spouštěla, cílem bylo vybrat 1 milion korun. Samozřejmě s tak obrovskou částkou přišel i problém, jak ji dobře a spravedlivě rozdělit. Vše bylo potřeba řešit za pochodu. Zpětně si myslím, že se to docela povedlo. Celkem jsme vybrali skoro 250 milionů Kč.

5) Mluví se o tom, že důvěra v neziskové organizace je nízká. Ale obecně filantropie u lidí nyní roste. Myslíte, že tomu napomohla pandemická situace?

Určitě. Obecně všechny krizové situace filantropii napomáhají. Například poprvé, když byly v ČR povodně v roce 2002. My jsme teď měli to „štěstí“, že došlo ke třem krizím najednou během posledních 3 let, protože před tím velmi dlouho dobu nic, tak zásadního jako covid, válka na Ukrajině, popř. tornádo na Moravě nebylo. Další událostí je nyní zemětřesení v Turecku a Sýrii. To vše zvedlo dárcovství o stupeň výš a důvěra v neziskový sektor postupně trochu narůstá. A ukazuje se i historicky, že už neklesne na původní hladinu. Lidé si zvyknou a naučí se více darovat. Celkově vzato je však důvěra malá, což je způsobeno také tím, že dříve byly neziskové organizace velmi neprofesionální. Hodně lidí tuto činnost vykonávalo ve svém volném čase, ale dnes se již organizace profesionalizují. I u Nadace Via je značný rozdíl v tom, jak probíhala její organizace před 20 lety a jak probíhá dnes. Máme kanceláře, procesy, pravidla, což by samozřejmě nebylo možné bez velkorysosti dárců. Ještě bych zmínil, že důvěra v instituce je v ČR obecně nízká, týká se to všech institucí. Dá se říct, že jsme velice skeptická země, což vychází i z mezinárodních dat.

6) Snažíte se nějak podpořit důvěru dárců, aby měli jistotu, že jejich peníze spravujete dobře? (mimo výroční zprávy)

To by měl být princip tzv. fundraisingu. Naše nadace je specifická v tom, že nepobírá žádné evropské ani státní peníze. Vše, co máme je z peněz dárců, tedy včetně naší kanceláře, platů. Veškerá naše práce, vše je hrazeno z peněz dárců. Jsou to často velcí dárci, majitelé firem apod. Fundraising je specifická profese v neziskovém sektoru. Fundraiser by měl o dárci pečovat. Fundraising je trochu nešťastné pojmenování, spíše bychom měli říkat „péče o dárci“. Péče o dárci znamená, že jsme schopni dobře dokázat a popsat to, co jejich dar způsobil, co jsme za ty peníze udělali. To by se dárci měl dozvědět alespoň prostřednictvím emailů, pokud se jedná o většího dárci, tak nejlépe osobním setkáním. Klíčem toho všeho je, aby vznikl vztah důvěry mezi dárcem a organizací. My když tzv. fundraiserujeme peníze čili chceme mít více peněz na naši práci, snažíme se ve skutečnosti vybudovat vztah mezi dárcem a organizací a v jednu chvíli si o ten dar i říct. Je to složitější proces,

ale celé je to o slově důvěra. Ve chvíli, kdy dárci pochopí, že je s jejich penězi dobře naloženo, darují znovu. Je to pak už takový koloběh.

7) Kdo je dlouhodobě největším dárcem?

Zhruba třetina příjmů je z peněz firem. Největším dárcem je Česká spořitelna. S těmito velkými dárci vznikají typicky speciální programy. Česká spořitelna je instituce, která i za první republiky hodně podporovala život v regionech a vracela peníze do regionů. Zde tedy dává naprostou logiku, že vzájemně spolupracujeme. Další třetinu příjmů tvoří tzv. major donors, což jsou velcí dárci, kteří přispívají nad 100 000 Kč ročně. Typicky se jedná o majitele firem, ale nemusí to být pouze oni. Jedním z našich největších dárců jsou manželé Dvořákoví, kteří jsou vědci a podíleli se na vývoji léku proti žloutence a HIV. Ti darují řádově jednotky milionů korun ročně. Jedná se o peníze, které jim přichází právě z těchto léků (tantiémy). Osobně se známe a důvěřujeme si. Snažíme se s těmito penězi odpovědně naložit tak, aby dárci byli spokojeni a viděli reálný dopad, a to, že se tu opravdu něco mění.

8) V Americe prý dárci často přispívají přímo do nadačního jmění, máte také takové dárce? (v čem je to pro vás lepší, kam investujete?)

Máme a je to zatím složité vysvětlit, protože v Čechách zatím taková tradice není. Nadace je například oproti spolkům a příspěvkovým organizacím specifická v tom, že buduje právě tento nadační kapitál. Stává se jakousi dobročinnou bankou. Má někde velké množství peněz, které investuje. Z těchto investic jsou určité výnosy, které potom putují na dobročinnost. Díky bohu máme některé dárce, kteří nám do nadačního kapitálu darují, což buduje stabilitu organizace pro časy krize. V současnosti máme v nadačním kapitálu 75 milionů Kč a tyto peníze investujeme. Momentálně vlastníme 4 byty, jednu větší nemovitost a řádově desítky milionů korun investujeme do akcií a dluhopisů. Vlastně se chováme jako investor, což nás odlišuje od jiné formy neziskové organizace. Nadace by měla „sedět“ na poměrně velkých penězích a měla by být institucí pro lidi, kteří vybudují během svého života velký majetek a např. nemají děti nebo jim nechtějí

odkazovat všechen tento majetek. Majetku je možné se vzdát i prostřednictvím dobročinných závětí nebo nějakého odkazu. To je něco v čem obecně nejsme tak daleko, jako například v Americe. Bude trvat pár generací, než se to „zaběhne“. Vzhledem k tomu, že u nás byla tradice dárcovství přerušena totalitou před 40 lety, nejsou tyto mechanismy nebo zvyklosti tak běžné, a tak vybudované.

9) Nadace Via je nezávislou nadací, v čem je to pro vás lepší?

V mnoha věcech. Mluvil jsem o tom, že nemáme žádné evropské ani státní peníze. Jediný, komu se zodpovídáme jsou naši dárci, což je velká výhoda mimo jiné z byrokratického hlediska. Nepotřebujeme dělat složité reporty. Děláme je tak, aby to našim dárcům vyhovovalo. Celá organizace může díky tomu fungovat jinak. Dochází ke krásným propojením, když se např. setká dárců s obdarovaným. Taky to znamená, že kdyby se změnil režim, např. by se stalo něco podobného jako v Maďarsku, nejsme závislí na státních penězích. Může nám to být tak trochu jedno a máme poměrně velkou šanci, že to ustojíme. Organizace je díky tomu stabilnější a udržitelnější. Je to jakýsi antistartup (opak startupu), měla by vydržet 100 let a víc. Hlavním klíčem je dívat se hodně dopředu a budovat organizaci tak, aby byla silná, měla kapitál, stýkala se s dárci a budovala s nimi dlouhodobý vztah. Člověk musí pořád usilovat o to, aby nadaci dával jakýsi přesah. Je to spíše konzervativní instituce, v čemž se může od některých neziskových organizací lišit.

10) Jakým způsobem vybíráte projekty, do kterých investujete? Odmítáte třeba některé žádosti?

Specifikem nadace je, že ji nikdo nevládní a řídí se „sama“. Sama znamená, že já ji sice vedu jako ředitel, ale musela mě najmout správní rada, kterou ještě hlídá dozorčí rada. Správní radu tvoří 5 lidí, kteří mají mandát a vždy, když jim končí musí být zvolen někdo jiný. A právě správní rada určuje pravidla proto, jak dané peníze rozdělovat. Většinou je potřeba rozdělit je podle nějakých procesů a pravidel. Typicky se zformuje nezávislá komise, přijmou se žádosti a udělá se tzv. grant call. Oznámi se vyhlášení grantu, např. na téma podpory uprchlíků z Ukrajiny s tím, že jsou na to určeny 4 miliony Kč. Následně

se začnou hlásit zájemci. Podporujeme projekty za určitých podmínek, které nastavil náš tým a schválila je správní rada. Lidé nebo organizace se hlásí do určitého deadlinu. Následně se vytvoří komise, kde je většinou někdo z nadace, ale může to být i nezávislý oponent zvenčí, který rozumí konkrétnímu tématu. Zájemci a jejich projekty se ohodnotí a napíše se k nim z jakého důvodu se doporučují či nedoporučují. U větších projektů se komise znovu sejde, u menších se rozhodne již na základě tohoto ohodnocení. Z případných 4 milionů se rozdělí většina peněz, pouze malá část zůstává na provoz programu samotného. Vedle toho nabízíme i další služby, např. v rámci Darujme.cz nebo konkrétní vzdělání. Není to jen tak, že by se peníze někde sešly a zase se rozdělily. Je tam tzv. operační složka. Nadace Via je grantově operační nadace. Grantově znamená, že dává granty (peníze) a operační znamená, že nedá jen peníze, ale také poradí, co by bylo pro organizaci dobré, poskytne odborníka atd. Jedná se o ověřený model, který vychází z anglosaských, angloamerických kořenů.

11) Kolik lidí se stará o chod nadace?

Ve vedení organizace nás je celkem 35.

12) Co vy osobně považujete jako největší úspěch nadace?

To je velmi těžká otázka, ale zmínil bych např. Darujme.cz, protože na něm se dá ukázat více věcí. Ambicí každého projektu je, aby byl dlouhodobě udržitelný, aby měl tzv. dopad (impact). To znamená, že se reálně něco změní a ideálně to ovlivní velké množství lidí. Darujme.cz je nástroj, který pomáhá rozvoji dárcovství v ČR, má dopad na celé okolí. Kdyby tu tento nástroj nebyl, lidé by tolik nedarovali. Je udržitelný, funguje 10 let a sám se zaplatí, jelikož jsou z toho drobné finance. Zjevně napomáhá ve společnosti k rozvoji daného tématu. Přes Darujme.cz se již darovalo přes 760 milionů korun, každý den minimálně 1 milion korun. To je to, po čem nadace touží tedy tzv. impact.

Kdyby to mělo být podle pocitů, tak já osobně mám nejraději projekty v okrajových regionech. Reálně se toho zase tolik nezmění, ale pomůže to lidem, kteří žijí obyčejný život, což je taková naše specialita. Jsme

nadace pro „normální“ lidi, nejsme nadace pro znevýhodněné jakýmkoli způsobem. Jsme nadace pro střední třídu, které se díky menším projektům trochu lépe žije, a to vlastně stačí.

13) Jaké máte vize do budoucna, čeho byste chtěli dosáhnout?

Hlavní vize je, aby nadace vydržela. Musí být stabilní a přežít všechno. S tím souvisí i zvyšování nadačního kapitálu.

Za mě osobně je to téma klimatické krize. Ne, že by se tomu měla Nadace Via jako taková věnovat, ale myslím si, že téma jako klima a další společenské trendy by nadace měly sledovat. Je potřeba reflektovat některé aktuální problémy a zrovna v otázce klimatu jsme v ČR trochu zaspali. Ani tu není tolik nadací, které by se tomu věnovaly.

14) Co by se mělo podle vás změnit?

Věc, která by se měla v budoucnu změnit a ukazuje se to právě u velkých celospolečenských problémů jako je válka na Ukrajině a klimatická krize je to, že nezisková organizace o 20-30 lidech jako taková sama nic nevymyslí. Musí se domluvit s někým dalším, kdo má jiné „knowhow“ a jediné tak, lze něčeho dosáhnout. Válka na Ukrajině, ale i klimatická krize je strašně komplexní věc. Jsou zde bariéry, které kdyby se dařilo odstraňovat, bylo by to fajn. Příkladem může být spolupráce s akademiky. Dříve dělaly neziskové organizace vše spíše pocitově, dnes se řada z nich spojuje s akademiky, kteří jim poskytují konkrétní data. Zkoumají, jestli to, co dělají vlastně k něčemu bude, nebo ne. Odbourávání bariér mezi sektory a spolupráce, to je určitě věc, která by se dala změnit. Celkově téma klimatu by mělo být více vidět. Mělo by se mu věnovat více nadací a jiných neziskových organizací, a to lépe a komplexněji. Sázením stromů nic nevyřešíme, jedná se o celospolečenský problém. Kdyby se pomohlo k větší důvěře neziskovým organizacím, ale i institucím jako takovým, určitě by to prospělo.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přehledně a srozumitelně představit problematiku neziskového sektoru. Stručně popsat jednotlivé právní formy neziskových organizací, jejich dělení a financování. Zjistit způsob spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi a porovnat neziskový sektor ČR v mezinárodním srovnání. V neposlední řadě také zjistit, jak aktuálně naplňují neziskové organizace svá poslání ve společnosti a co v současnosti ovlivňuje veřejné mínění. Pro úplnost byla do práce zařazena také případová studie, ve které bylo popsáno fungování jedné z právních forem neziskového sektoru v praxi.

Terminologie týkající se neziskového sektoru není doposud jednotná a v odborné literatuře se setkáme s různými definicemi a následným dělením, dle potřeb každého autora. To může způsobovat značné problémy, např. některé termíny jsou nesprávně uváděny jako synonyma. Tyto termíny v zásadě označují stejný sociální prostor, ale mohou zdůrazňovat jen určité hledisko nebo úsek z různých úhlů pohledu. Také samotný termín „neziskový“ bývá často terčem kritiky a mnoho autorů uvádí, že vhodnější termín je například v angličtině, a to „not-for-profit“.

Z hlediska financování je důležité, aby si neziskové organizace zachovaly určitou míru autonomie při rozhodování. Existence organizace je obvykle závislá na vícezdrojovém financování, výjimku představují státní neziskové organizace, u kterých převažuje financování z jednoho zdroje. Organizace je díky vícezdrojovému financování stabilnější a udržitelnější. Pokud by byla nestátní nezisková organizace závislá pouze na jednom zdroji, mohlo by dojít k selhání. V praxi se můžeme setkat také s organizacemi, které jsou nezávislé a nečerpají žádné prostředky ze státních zdrojů, ale výhradně od soukromých dárců, např. Nadace Via.

Sekretariát Rady vlády pro nestátní neziskové organizace zpracoval Strategii spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030 (dále jen „Strategie“). Nestátní neziskové organizace mají být stabilním a silným partnerem veřejné správy při naplňování potřeb české společnosti. Aby tomu tak bylo, Strategie se zaměřuje na tři konkrétní oblasti a pro každou z nich stanovuje několik cílů a opatření. Monitorování a vyhodnocování, zda dochází k plnění jednotlivých opatření, je zajištěno prostřednictvím akčních

plánů. Dle této Strategie je pro rozvoj a existenci neziskového sektoru zásadní oživit důvěru v neziskové organizace a přesvědčit veřejnost, že angažovanost má smysl. Poslední průzkumy uvádějí, že důvěra v neziskové organizace pomalu stoupá. Způsobily to především krizové situace během posledních několika let, které v lidech zároveň vyvolaly větší solidaritu a filantropii. Přesto nedůvěra v neziskové organizace stále převažuje. Objevují se různé negativní kampaně vůči neziskovým organizacím, které hanobí jejich práci i zaměstnance, např. termín „politická neziskovka“. Politická kultura by měla uznávat hodnotu neziskových organizací a podporovat jejich angažovanost. Je potřeba, aby byly brány jako rovnocenný partner státu.

Dle mezinárodního hodnocení udržitelnosti organizací neziskového sektoru (občanského sektoru) je ČR v celkovém hodnocení na předních příčkách, a to na druhém místě spolu s Litvou a Lotyšskem. První místo stále drží Estonsko. Ze států V4 je ČR jedinou zemí, jejíž hodnocení se v krizových letech zlepšilo.

Aktuálně nejvýznamnějšími událostmi u nás i v zahraničí během kterých neziskové organizace pomáhaly, byla pandemie covid-19, tornádo v části jižní Moravy, zemětřesení v Turecku a Sýrii a stále probíhající válka na Ukrajině. Tyto krizové situace opět ukázaly, jak moc jsou neziskové organizace pro společnost významné a výrazně přispívají k vyváženému vývoji ČR v oblasti sociální, kulturní, environmentální i hospodářské. Veřejnost si velmi často neuvědomuje, jaké služby právě neziskové organizace zastávají, a přitom je na nich závislá.

Praktická část byla věnována případové studii Nadace Via. Součástí studie je také rozhovor s ředitelem této nadace. Nadace Via je skvělým příkladem dobře fungující neziskové organizace, která podporuje veřejnost v péči o své okolí a darování druhým. Společně s mnoha zajímavými programy vytvořila nadace největší platformu pro online darování v České republice, a to Darujme.cz. V rámci této platformy uspořádala Nadace Via sbírku na pomoc obcím a domácnostem, které byly zasaženy tornádem na Jižní Moravě v roce 2021. Více než 150 tisíc dárců zaslalo přes 248 milionů Kč. Podobně velkou částku se podařilo vybrat také na pomoc Ukrajině.

Resumé

The topic of my thesis is "The mission of the non-profit sector in contemporary society". I chose this topic because the non-profit sector plays a very important role in the society of every developed and modern country. The public is often unaware of the services that non-profit organizations perform. The aim is to clearly and comprehensibly present the functioning of the non-profit sector in the Czech Republic. To describe the different legal forms of non-profit organizations, their division and financing. To find out how public administration cooperates with non-profit organisations. To compare the non-profit sector in the Czech Republic with other countries, to find out how non-profit organisations are currently fulfilling their mission in society and what influences public opinion. For completeness, a case study is included in the thesis, which describes the functioning of one of the legal forms of the non-profit sector in practice.

The thesis is divided into seven chapters. The first chapter describes the definitions and divisions of the non-profit sector, which are not uniform. The second chapter analyzes and describes the different types of non-profit organizations and their legal regulation. The third chapter deals with the financing of non-profit organizations. The fourth chapter describes the Strategy for Cooperation between Public Administration and Non-Profit Organizations for 2021 to 2030. The fifth chapter contains data on the non-profit sector in the Czech Republic in an international comparison published by the United States Agency for International Development. The sixth chapter describes how NGOs currently help the public, for example during crisis situations. The last chapter contains a case study of the Via Foundation, which focuses on its activities, its various programs, and its 2021 financial report. This information is supplemented by an interview with the director of the Via Foundation.

The crisis situations that have occurred in recent years have once again shown how important non-profit organisations are to society and how they contribute significantly to the balanced development of the Czech Republic. The most recent figures show that public opinion is improving. Crisis situations have been shown to be generally conducive to philanthropy. On the other hand, there are still various negative campaigns against non-profit organisations. It is important to realise that political support is an essential prerequisite for improving the functioning of NPOs and improving public opinion.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

- BACHMANN, Pavel. *Management neziskové organizace*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-130-3.
- BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. ISBN 978-80-245-1650-9
- DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3.
- HOMMEROVÁ, Dita, Kateřina BRUNCLÍKOVÁ, Tereza DVOŘÁKOVÁ, et al. *Efektivní řízení neziskových organizací poskytujících sociální služby*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. ISBN 978-80-261-0965-5
- HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011. ISBN 978-80-210-5651-0.
- JOŠT, Marek. *Nestátní neziskové organizace: právní úprava, účetnictví, audit, transparentnost*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2019. ISBN 978-80-245-2325-5.
- PAŘÍZKOVÁ, Ivana, Eva TOMÁŠKOVÁ, Richard BARTES a Romana BUZKOVÁ. *Právní a ekonomické aspekty financování neziskových organizací*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9154-2.
- PEKOVÁ, Jitka, Marek JETMAR a Petr TOTH. *Veřejný sektor, teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-209-4
- PELIKÁNOVÁ, Anna. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 3., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2018. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-271-2117-5.
- REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-.
- RONOVSKÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4512-5.
- SKOVAJSA, Marek. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-681-0.
- ŠEDIVÝ, Marek a Olga MEDLÍKOVÁ. *Úspěšná nezisková organizace*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. Management (Grada). ISBN 978-80-247-4041-6.
- ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3031-3.
- ŠPALEK, Jiří, Vladimír HYÁNEK a Laura FÓNADOVÁ. *Na penězích záleží: české neziskové organizace v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, 2017. ISBN 978-80-210-8430-8.
- VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.

KOPECKÝ, Pavel. *K povaze příspěvkové organizace územního samosprávného celku*. Správní právo, číslo 4/2020. Tiskárna Ministerstva vnitra ČR, s.p.o. 2020. ISSN 2788-2241

Právní předpisy

LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020-. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-852-8

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách)

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě)

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Elektronické zdroje

22HLAV s.r.o. *Zpráva nezávislého auditora o ověření účetní závěrky sestavené k 31.12.2021 v organizaci Nadace Via*. In: nadacevia.cz [online]. Ústí nad Labem: 22HLAV s.r.o., 8. 6. 2022. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/2021NadaceVIA_ZpravaAuditora_komplet_podepsano.pdf

Akademie věd ČR. Centrum pro výzkum veřejného mínění. *Časové řady vybraných otázek z výzkumu naše společnost*. [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://cvvmapp.soc.cas.cz/#question24>

Cashbot. *Podnikatelský úvěr: Jaké jsou možnosti financování pro neziskové organizace*. [online]. 4. 8. 2022 [cit. 20.02.2023]. Dostupné z: <https://cashbot.cz/blog/podnikatelsky-uver-jake-jsou-moznosti-financovani-pro-neziskove-organizace/>

Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Infografika. *Interaktivní mapa neziskového sektoru. Co neziskové organizace opravdu dělají?* [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://mapaneziskovek.cz/infografika/>

Centrum pro výzkum neziskového sektoru. Interaktivní mapa neziskového sektoru. *Dotace z fondů EU pro NNO*. [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://muni.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=7da88eefed62423aac95564c98893206>

Český statistický úřad. *Databáze satelitního účtu neziskových institucí*. [online]. 14. 10. 2022 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu_sat

Český statistický úřad. *Satelitní účet neziskových organizací*. In: apl.czso.cz [online]. 14. 10. 2022 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/nufile/gfjss6fq/SUNI_2020.pdf

ČTK. *Neziskový sektor v Česku si v mezinárodním srovnání vede dobře. Podpora dárců stabilně roste.* [online]. 28. 12. 2022. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/neziskovy-sektor-v-cesku-si-v-mezinarodnim-srovnani-vede-dobre-podpora-darcu-stabilne-roste/2303897?utm_source=rsspr&utm_medium=feed

Darcovskasms. *Základní informace.* [online]. [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://www.darcovskasms.cz/darcovska-sms/zakladni-informace.html>

DĚDIČ, Jan, RONOVSÁ, Kateřina. *Nad návrhem zákona o statusu veřejné prospěšnosti.* [online]. 1. 1. 2023 [cit. 2023-01-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/dedic-ronovska-pdf.aspx>

Deník.cz. *Nová bilance. Počet obětí zemětřesení v Turecku a Sýrii přesáhl 50 tisíc.* [online]. 24. 2. 2023 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sвета/turecko-syrie-zemetreseni-obeti-20230224.html

Donio. *Jak Donio funguje?* [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.donio.cz/jak-donio-funguje>

GREGOR, Jan. *Svět neziskovek. Darovat lze i po smrti: V Česku roste zájem o odkazování dědictví na dobročinné účely.* [online]. 13. 1. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/fundraising/darovat-lze-i-po-smrti-v-cesku-roste-zajem-o-odkazovani-dedictvi-na-dobrocinne-ucely>

HORÁČEK, Filip. *Bezobalové obchody krachují. Od ledna skončila téměř pětina - Seznam Zprávy.* [online]. Seznam Zprávy, a.s. 9. 8. 2022 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/ekonomika-byznys-trendy-analyzy-bezobalove-obchody-krachuji-od-ledna-skoncila-temer-petina-211218>

JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Možnosti pomoci Ukrajině na jednom místě. Komu darovat a kde se zapojit?* [online]. 1. 3. 2022 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/moznosti-pomoci-na-jednom-miste-vznikl-webovy-rozcestnik-stojime-za-ukrajinou>

JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Průzkum Salesforce analyzuje digitální trendy i technologickou vyspělost neziskových organizací. Jaká jsou zjištění?* [online]. 9. 2. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/aktualne-z-nezisku/pruzkum-salesforce-analyzuje-digitalni-trendy-i-technologickou-vyspelost-neziskovych-organizaci>

JUREČKOVÁ, Anna. *Svět neziskovek. Tipy pro neziskovky: Jak na vzdělávání a financování v oblasti udržitelnosti?* [online]. 1. 12. 2022 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://svetneziskovek.cz/inovace/tipy-pro-neziskovky-jak-na-vzdelavani-a-financovani-v-oblasti-udrzitelnosti>

Nadace Via. *Dárcovské statistiky - Darujme.cz.* [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/darcovske-statistiky/>

Nadace Via. *Neziskové organizace na Moravě zmonitorovaly přes 1 800 domácností, ze sbírek vyplatily přes 500 milionů Kč, poskytovaly manuální i psychosociální pomoc - Nadace Via.* [online]. 18. 8. 2022 [cit. 04.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nadacevia.cz/2021/08/18/zmonitorovano-1800-domacnosti-500mil-vyplaceno/>

Nadace Via. *O Darujme.cz – Darujme.cz.* [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.darujme.cz/o-darujme/>

Nadace Via. *Pro Moravu*. [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nadacevia.cz/promoravu/>

Nadace Via. *Výroční zpráva Nadace Via 2021*. In: nadacevia.cz [online]. Praha: Nadace Via, 2022. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: https://www.nadacevia.cz/wp-content/uploads/2022/07/VZ_Nadace-Via_2021_e-verze.pdf

Nadace Via. *O Nadaci Via*. [online]. Nadace Via 2015 [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://www.nadacevia.cz/o-nadaci-via/>

United States Agency for International Development. *2021 CIVIL SOCIETY ORGANIZATION SUSTAINABILITY INDEX. FOR CENTRAL AND EASTERN EUROPE AND EURASIA 25th EDITION – NOVEMBER 2022*. [online]. 2023 [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.fhi360.org/sites/default/files/media/documents/csosi-europe-eurasia-2021-report.pdf>

United States Agency for International Development. *About Us*. [online]. [cit. 02.03.2023]. Dostupné z: <https://www.usaid.gov/about-us>

Úřad vlády ČR. *Hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na podporu veřejně prospěšných činností pro rok 2023*. [online] 2023. [cit. 20.02.2023]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/aktuality/03_Material_HO23_vlada.pdf

Úřad vlády ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s nestátními neziskovými organizacemi na léta 2021 až 2030*. [online]. Praha 2022 [cit. 02.03.2023]. ISBN 978-80-7440-286-9. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/BROZURA-FINAL-S-PRILOHAMI.pdf>

Vláda ČR. *Strategie spolupráce veřejné správy s NNO na léta 2021 až 2030 včetně podkladových studií a vypořádání konzultací*. [online]. 15. 7. 2021 [cit. 23.02.2023]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnno/dokumenty/strategie-spoluprace-verejne-spravy-s-nestatnimi-neziskovymi-organizacemi-na-leta-2021-az-2030-189753/>

Seznam použitých zkratk

ABCD	Asset Based Community Development
AFAD	turecký úřad pro řešení následků katastrof
AVPO ČR	asociace veřejně prospěšných organizací ČR
Covid-19	Coronavirus disease 2019
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	daň z přidané hodnoty
NNO	nestátní/nevládní nezisková organizace
NO	nezisková organizace
NOZ	nový občanský zákoník
OPS	obecně prospěšné společnosti
RVNNO	Rada vlády pro nestátní neziskové organizace
Sb.	sbírka zákonů
USAID	United States Agency for International Development
ÚSC	územní samosprávný celek
V4	Visegradská skupina
ZDP	zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
ZSPO	zájmová sdružení právnických osob

Seznam tabulek, grafů, obrázků a schémat

Tabulky

Tabulka č. 1: Přehled právních norem po rekodifikaci NOZ

Tabulka č. 2: Přímé a nepřímé zdroje financování NNO

Tabulka č. 3: Odhad objemu finančních prostředků dle hlavních oblastí

Tabulka č. 4: Identifikované výzvy v oblasti Společenského klima pro činnost NNO

Tabulka č. 5: Identifikované výzvy v oblasti Občanská participace a partnerství veřejné správy a neziskového sektoru

Tabulka č. 6: Identifikované výzvy v oblasti Právní prostředí a financování NNO

Tabulka č. 7: Celkové statistické údaje

Tabulka č. 8: Dárci Nadace Via v roce 2021

Tabulka č. 9: Příjmy Nadace Via v roce 2021

Tabulka č. 10: Výdaje Nadace Via v roce 2021

Grafy

Graf č. 1: Nejpočetnější zástupci právních forem NNO v ČR

Graf č. 2: Důvěra v neziskové organizace

Graf č. 3: Hodnocení udržitelnosti neziskového sektoru v ČR 2021

Graf č. 4: Hodnocení udržitelnosti neziskového sektoru v ČR 2020

Graf č. 5: Vývoj výše vyplacených nadačních příspěvků

Graf č. 6: Vývoj výše získaných darů

Graf č. 7: Rozdělení sbírky na pomoc Jižní Moravě

Obrázky

Obrázek č. 1: Členění národního hospodářství podle Victora A. Pestoffa

Schéma

Schéma č. 1: Fundraising jako plánovací proces

Schéma č. 2: Logický rámec

Příloha

Otázky v rozhovoru s ředitelem Nadace Via:

- 1) Dočetla jsem se o vás, že jste dříve pracoval v médiích jako editor. Co vás vedlo k tomu začít pracovat zrovna v Nadaci Via?
- 2) Stal jste se ředitelem nadace v roce 2019, následně se objevilo onemocnění covid-19, nyní řešíme válku na Ukrajině a ekonomickou krizi. Na to se asi nelze připravit, muselo to pro vás být a stále je velmi náročné období. (karanténa, homeoffice)
- 3) Zapojila se vaše nadace také do pomoci válkou zasaženým obyvatelům Ukrajiny? Byli jste na takovou situaci připraveni?
- 4) Velmi mě zaujalo, kolik se vám povedlo vybrat ve sbírce lidem zasaženým tornádem na Moravě. Čekali jste, že se zvedne taková vlna solidarity?
- 5) Mluví se o tom, že důvěra v neziskové organizace je nízká. Ale obecně filantropie u lidí nyní roste. Myslíte, že tomu napomohla pandemická situace?
- 6) Snažíte se nějak podpořit důvěru dárců, aby měli jistotu, že jejich peníze spravujete dobře? (mimo výroční zprávy)
- 7) Kdo je dlouhodobě největším dárcem?
- 8) V Americe prý dárci často přispívají přímo do nadačního jmění, máte také takové dárcy? (v čem je to pro vás lepší, kam investujete?)
- 9) Nadace Via je nezávislou nadací, v čem je to pro vás lepší?
- 10) Jakým způsobem vybíráte projekty, do kterých investujete? Odmítáte třeba některé žádosti?
- 11) Kolik lidí se stará o chod nadace?
- 12) Co vy osobně považujete jako největší úspěch nadace?
- 13) Jaké máte vize do budoucna, čeho byste chtěli dosáhnout?
- 14) Co by se mělo podle vás změnit?